

Latvijas Kultūras akadēmija
Kultūras teorijas un vēstures katedra

MŪSDIENU SIEVIETES IDENTITĀTI IETEKMĒJOŠIE FAKTORI INGAS GAILES
LUGU „ĀDA” UN „TRAUKI” IESTUDĒJUMOS

Maģistra darbs

Autore:

Akadēmiskās maģistra studiju programmas “Mākslas”
Kultūras teorijas un starpkultūru studiju apakšprogrammas
2. kursa studente Anna Bogustova
(ID Nr. 20134302)

Darba vadītāja:

Prof., Dr.philol. Valda Čakare

Rīga

2015

SATURS

IEVADS	2
1. IDENTITĀTE.....	6
1.1. Galveno varoņu identitāte Ingas Gales lugas „Āda” iestudējumā.....	8
1.2. Galveno varoņu identitāte Ingas Gales lugas „Trauki” iestudējumā.....	14
2. PIESAISTES STILI.....	19
2.1. Galvenajiem varoņiem raksturīgie piesaistes stili Ingas Gales lugas „Āda” iestudējumā.....	23
2.2. Galvenajām varonēm raksturīgie piesaistes stili Ingas Gales lugas „Trauki” iestudējumā.....	26
3. ENTONIJA GIDENSA TĪRO ATTIECĪBU JĒDZIENS UN GALVENO VAROŅU ATTIECĪBAS INGAS GAILES LUGAS „ĀDA” IESTUDĒJUMĀ.....	28
4. IZMAIŅAS SIEVIETES SEKSUALITĀTĒ UN TO PIEMĒRI INGAS GAILES LUGAS „TRAUKI” IESTUDĒJUMA GALVENO VAROŅU DZĪVĒS.....	45
5. IZSKATA NOZĪME MŪSDIENU SIEVIETES DZĪVĒ.....	56
5.1. Izskata nozīme Ingas Gales lugas „Āda” iestudējuma galvenās varones dzīvē.....	61
5.2. Izskata nozīme Ingas Gales lugas „Trauki” iestudējuma galveno varoņu dzīvēs....	64
NOBEIGUMS.....	67
KOPSAVILKUMS.....	68
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	72

IEVADS

Sievietes identitāti lielā mērā nosaka kultūra, kurā tā dzīvo. Identitātes veidošanos jau no sievietes dzimšanas brīža ietekmē neskaitāmi nozīmīgi un ne tik nozīmīgi ārēji faktori. Laika posmā, kopš pagājušā gadsimta vidus, sievietes identitāte ir pieredzējusi ļoti uzskatāmas pārmaiņas. Sieviete vairs nav pasīvs sabiedrības loceklis, kas savu dzīvi velta noteikta, sievietes dzimuma lomai atbilstoša, plāna pildīšanai. Sieviete ir kļuvusi par aktīvu indivīdu, kas apzinās sevi, savas iespējas un dzīves mērķus.

Izmaiņas sievietes identitātē nopietni ietekmējušas arī sieviešu un vīriešu dzimumu pārstāvju savstarpējās attiecības. Šodien iemesli ciešu attiecību veidošanai lielā mērā atšķiras no tiem, kādi tie bija agrāk. Lielākā daļa indivīdu sākotnēji cenšas iegūt savu neatkarību un tikai tad veidot attiecības ar otru.

Sievietes beidzot ir apzinājušās savu spēju un vēlmi būt neatkarīgām. Papildus neatkarību tieši attiecību veidošanas procesā viņām ļauj izjust savas seksualitātes apzināšanās, kas arī ir viena no mūsdienu sievietei raksturīgām pazīmēm. Sievietes ir kļuvušas daudz brīvākas un atklātākas savos uzskatos par seksualitāti. Viņas ir iemācījušās attīstīt to un izmantot tās sniegtās iespējas savā labā.

Vēl kādu mūsdienu sievietes dzīvi ļoti nozīmīgu daļu aizņem rūpes par izskatu. Vēlme atbilst sabiedrības izskata standartiem un sasniegt pēc iespējas labākus rezultātus šajā jomā nereti aizēno sieviešu iespējas un panākumus citās dzīves sfērās. Visi iepriekš minētie faktori tiešā veidā ietekmē sievietes identitātes veidošanos. Mūsdienu sabiedrībā tie ir īpaši aktuāli un to ietekme savā ziņā atšķir mūsdienu sievietes no citos laikmetos dzīvojošo sieviešu dzimuma pārstāvēm.

Tā kā identitāte veidojas ietekmējoties no kultūras, būtu interesanti noskaidrot kā tieši latviešu kultūra veido mūsdienu Latvijā dzīvojošo sieviešu identitāti. Lai mēģinātu to izprast, kaut vai tikai no vienas autorei skatu punkta, šajā darbā tiek analizēti divi mūsdienīgi latviešu dramaturģijas iestudējumi, kuri apskata sievietes lomu šodienas sabiedrībā. Abos iestudējumos tiek mēģināts atrast pazīmes, kas liecina par mūsdienu sabiedrības ietekmi uz to varoņu identitāšu veidošanos.

Iestudējumi, kas šajā darbā tiek analizēti ir vienas no šī brīža atzītākajām latviešu dzejniecēm, Ingas Gales, lugu skatuves versijas. Ingas Gales lugas, kuru iestudējumi tiek analizēti, ir 2011. gadā sarakstītā luga „Āda” un 2014. gadā sarakstītā luga „Trauki”.

Lugā „Āda” Inga Gaile vērš uzmanību uz ciešajām attiecībām starp sievieti un vīrieti mūsdienu Rīgā. Jaunas sievietes un jauna vīrieša mīlas stāsta pamatā autore izmantojusi Bībeles stāstu par Ādamu un Ievu, pēc kura arī nosaukusi savas lugas varoņus.

Viena no galvenajām šajās attiecībās apskatītajām tēmām ir sabiedrības ietekme uz abu jauniešu un, it sevišķi uz jaunās sievietes Ievas, dzīves vēlmēm un uzskatiem. Luga parāda, cik vāja sabiedrības viedokļa priekšā ir jaunas sievietes spēja būt pašai un neietekmēties no sabiedrības.

Problēma, ar ko Inga Gaile pamato savu vēlmi ar šo lugu vērsties pie skatītājiem parādās pašas autorei teiktajā: „Mani satrauc gan tas, ka ir kultūras tradīcija – stereotips uztvert sievieti tikai kā iekāres objektu, gan tas, ka sievietes izmanto ārējus līdzekļus – savu izskatu – manipulācijai, lai iegūtu attiecības, dzīves komfortu, simpātijas, tādējādi stīpinot manis iepriekš minēto stereotipu.”¹

Šo Ingas Gailes lugu laikmetīgā un izjustā izrādē pārvērtis režisors Andrejs Jarovojš. Viņš lugu ietērpis mūsdienīgā dzīves ritmā, kas ļoti spilgti parāda abu iestudējuma galveno varoņu attiecību līkločus.

Savukārt, lugā „Trauki” Inga Gaile runā par dažādu sieviešu lomām sabiedrībā un to, kas tajās ir kopīgs un kas atšķirīgs. Galvenā lugas ideja ir uzrunāt sievietes un sabiedrību kopumā, lai vērstu viņu uzmanību uz to, ka sievietes izvēle, kā veidot savu dzīvi, bieži vien balstās uz bailēm un nepārliecību par sevi.

Inga Gaile uzskata, ka mūsdienu sievietes, izdarot izvēli kā dzīvot, pārāk ietekmējas no sabiedrības uzskatiem. Autore vēlas nošķirt to, kas mūsdienu sievietei ir iespēja un kas ir sabiedrības uzskatos balstīts pienākums. Galvenā tēma, caur kuru šī atšķirība starp izvēli un pienākumu tiek apskatīta lugā, ir nepieciešamība dzemdēt bērnu, lai sieviete tiktu atzīta par pilnvērtīgu sabiedrības locekli.

Inga Gaile vēlas sieviešu prātos kļiedēt bailes dzīvot tā kā sabiedrība uzskata par pareizu. Viņa vēlas, lai ikviena sieviete uzdrošinātos dzīvot tā kā viņa pati to jūt un grib.

Lugas „Trauki” iestudējuma autore ir pati Inga Gaile un režisore Marta Elīna Martinsone. Viņas šo izrādi veidojušas izklaidējošā stilā un nodēvējušas to par sieviešu tiesību varietē.

Lai izpētītu, kādi ir galvenie mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošie faktori un kā tie izpaužas šo divu lugu iestudējumos, ļoti svarīgi ir tas, ka abas lugas atspoguļo tieši šī brīža sabiedrībā dzīvojošu cilvēku dzīvi. Lai gan tās parāda konkrētas autorei redzējumu

¹ Cire, Elīna. Pie Jāņu ugunsкура ar Dīrenmatu, Māterlinku un Vampilovu. Intervija ar Ingu Gaili. (2012) www.diena.lv

uz sabiedrībā aktuālajiem procesiem, Ingas Gailes reālistiskais rakstības stils un ar mūsdienu cilvēku dzīvi saistītie novērojumi dod priekšstatu arī par mūsdienu sabiedrību kopumā.

Lai noteiktu galvenos mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošos faktorus un analizētu to parādīšanos Ingas Gailes lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumos, ir izvirzīti galvenie pētnieciskie jautājumi:

1. Kādi ir galvenie mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošie faktori?
2. Kā šie faktori tiek parādīti Ingas Gailes lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumos?

Maģistra darba mērķis ir: Mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošo faktoru noteikšana un to analīze Ingas Gailes lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumos.

Lai atbildētu uz iepriekš uzdotajiem pētnieciskajiem jautājumiem un sasniegtu maģistra darba mērķi, nepieciešams veikt šādus darba uzdevumus: 1. Veikt teorētisko materiālu analīzi un pēc tās sniegt teorētisko ieskatu mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošajos faktoros. 2. Noteikt kā šie faktori parādās Ingas Gailes lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumos un analizēt tos. 3. Apkopot iegūtos rezultātus un izdarīt secinājumus par pētījuma iznākumu.

Maģistra darbs sastāv no piecām nodaļām, katra no kurām apskata kādu aktuālu, mūsdienu sievietes identitātes veidošanos ietekmējošu faktoru. Darba pirmajā nodaļā tiek noskaidrots, kas ir identitāte un kā tā veidojas. Tās apakšnodaļās tiek apskatīts kā veidojušās Ingas Gailes lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumu galveno varoņu identitātes.

Darba otrā nodaļa koncentrējas uz dažādajiem veidiem kā mūsdienu cilvēki, balstoties uz savu pagātnes pieredzi, veido ciešas attiecības viens ar otru. Šajā nodaļā tiek pētīti piesaistes stili un tās apakšnodaļās noteikta abu iestudējumu galveno varoņu piederība tiem.

Darba trešā nodaļa turpina ciešo attiecību tēmu, pievēršoties Antonija Gidensa tīro attiecību jēdzienam un tā atbilstībai lugas „Āda” iestudējuma galveno varoņu Ādama un Ievas attiecībām.

Ceturtajā nodaļā tiek apskatītas izmaiņas, kas kopš pagājušā gadsimta vidus notikušas jautājumos, kas saistīti ar sieviešu seksualitāti. Tās apakšnodaļā analizēts tas, kā šīs izmaiņas skārušas lugas „Trauki” iestudējuma galveno varoņu seksualitāti.

Piektajā, darbu noslēdzošajā, nodaļā uzsvars tiek likts uz izskata un ķermeņa nozīmi mūsdienu sievietes dzīvē. Piektās nodaļas divās apakšnodaļās tiek piedāvāti abu iestudējumu galveno varoņu viedokļi par izskata un ķermeņa nozīmi viņu dzīvēs.

Lai veiktu šo pētījumu, tiek izmantota kvalitatīvā pētījuma metode – gadījuma analīze. Gadījuma analīze pēta sociālu fenomenu kādā noteiktā sociālā sistēmā, kad robežas starp šo sistēmu un konkrēto fenomenu nav skaidras.² (2010:13) Šajā gadījumā sociālā sistēma, kas tiek pētīta nav reāla, bet ir inscenēta – tā ir izrādes formātā ietērpts mūsdienu sabiedrības daļas modelis. Lai veiktu gadījuma analīzi ir izdarīts vairākkārtējs klātesošs iestudējumu novērojums, kura laikā meklētas atbildes uz uzstādītajiem pētnieciskajiem jautājumiem.

1. IDENTITĀTE

Katra cilvēka būtība parādās viņa unikālajā identitātē, kas veidojas tā dzīves laikā. Identitāti ietekmē visi cilvēkam apkārt esošie procesi savienojumā ar viņa paša iekšējo

² Swanborn, Peter. *Case Study Research: What, Why and How?* London: SAGE Publications, 2010.

pasauli. Tādēļ identitātes veidošanā svarīgas ir aktualitātes, kas noris viņa dzīves laikā. Īpaši spēcīgi cilvēka identitāte no tām ietekmējas tieši jaunībā, kad tas vēl nav līdz galam apzinājies pats sevi un tādēļ tver visu, ko apkārtējā pasaule ir spējīga sniegt.

Šajā nodaļā tiek apskatīta identitāte, un tas kā tā veidojas, lai jau nākamajās nodaļās pievērstos faktoriem, kas ietekmē un tādējādi veido tieši mūsdienu sievietes identitāti.

Autore Rutelēna Džoselone identitāti redz kā: „galveno radošuma izpausmi – tā ir tas, ko mēs no sevis izveidojam.”³ (1996:27) Identitāte ir mūsu iekšējās pasaules un ārējās sociālās vides apvienojums mūsos pašos. Tās pamatā ir mūsu iekšējās sajūtas, kas papildinātas ar veidu, kā mūs redz mums apkārt esošā sabiedrība.

Cilvēks, kurš jūtas pārliecināts par sevi, savu vietu sabiedrībā un dzīves ceļu, ko iet, ir pārliecināts arī par savu identitāti. Šādu cilvēku raksturo pašpārliecība un spēja netikt pārlieku ietekmētām no visa, gan pozitīvā, gan negatīvā, kas notiek tam apkārt. Šajā gadījumā cilvēka identitāte jau ir pamatā noformējusies – cilvēks ir apzinājies, kas viņš ir un caur šo apziņu ir spējīgs sevi izteikt.

Ja cilvēks apzinās savu identitāti, viņš zina, kas viņš ir, un tajā pašā laikā zina arī to, kas viņš varētu būt. Lai arī identitāte ir noteikts apzinātu elementu kopums, tā mūsos izveidojas neapzināti. „Radot mūsu esības kodolu, identitāte apvieno visus mūsu kā indivīdu un mūsu kā sabiedrības daļas parādīšanās aspektus.” (1996:28)

Faktori, kas parādās cilvēka izpratnē pašam par savu identitāti, parasti sastāv no citu nozīmes viņa dzīvē, vērtībām un uzskatiem, kas tam ir raksturīgi, laikmeta, kurā tas dzīvo un citiem aspektiem. Apzinot un iepazīstot savu identitāti, cilvēks ciešāk iepazīst pats sevi. Viņš saprot, kas ir viņš pats un kas ir citi, zinot, ka viņš nav šie citi, bet ir unikāls indivīds.

„Identitāte ir tas, ko mēs no sevis izveidojam sabiedrībā, kas veido mūs.”(1996:28) Tādēļ cilvēka identitātei ir lielākas iespējas veidoties un izpausties sabiedrībā, kas ir brīva savos uzskatos un necenšas ierobežot tās pārstāvju attīstības iespējas un gribu. Lielākā daļa mūsdienu sabiedrības šajā ziņā ir atvērta un ļauj tajā dzīvojošajiem indivīdiem pašiem veikt savas dzīves izvēles un pēc sava prāta risināt dažādās situācijas, kurās tie nonāk. Tomēr vēl aizvien pastāv noteikti jautājumi, kuros sabiedrība izdara lielu spiedienu uz

visiem tajā dzīvojošajiem indivīdiem. Nepiekāpties sabiedrības uzskatiem šajos jautājumos spēj tikai par sevi pārliecināti un ar spēcīgu identitātes apziņu apveltīti cilvēki.

Identitātes pastāvēšana neprasa no cilvēka, lai tas par to domātu vai speciāli nodotos tās veidošanas procesam. Identitāte pastāv neatkarīgi no šādām darbībām. Lai gan identitāte laika gaitā mainās un veic nepārtrauktu sevis pārdefinēšanu, tās pamatā vienmēr paliek noteikts kodols, kas jau kopš tās izveidošanās, spilgti raksturo indivīdu, kam tā piemīt. Identitātē apvienojas tas, kādi mēs bijām agrāk, tas, kādi esam tagad, un tas, kādi esam iecerējuši būt nākotnē. Identitāte izsaka mūs pašus sociālajā vidē, kurā mēs dzīvojam. Laika gaitā identitāte mainās līdz ar izmaiņām mūsos pašos, bet vienmēr nes līdzī arī to, kādi mēs bijām iepriekš. Raksturojot indivīdu šodien, tā sevī iekļauj arī to, kāds šis indivīds bija pirms desmit, divdesmit vai piecdesmit gadiem.

Mūsu identitāte ir veids, kā mēs apzināmies un pazīstam sevi. Tā apvieno to, kas mūsos ir kopīgs ar citiem, ar to, kas mūs atšķir no pārējiem. Mēs sevi apzināmies, vērojot un cenšoties izprast kopīgo un atšķirīgo, kas mūs raksturo attiecībā pret sabiedrību, kurā mēs dzīvojam.

Identitātes daļa, ko veidojam mēs paši, jau sākotnēji sevī ietver noteiktus mūs raksturojošus aspektus. Tie, visbiežāk, mums ir doti no dabas, bet tālākā to attīstība un loma mūsu dzīvēs ir atkarīga no mums pašiem. Mums ir iespēja variēt ar dotajiem elementiem, sakārtojot un papildinot tos pēc mūsu sirds patikas. (1996:30)

Identitāte kā tāda ir ļoti sarežģīts mūs pašu raksturojošs fenomens. Tā mainās, mainoties mums pašiem, bet tajā pašā laikā vada mūs un veicina izmaiņas, ko izdarām. Identitāte apvieno dažādus un reizēm pilnīgi nesaderīgus mūs veidojošos elementus, piešķirot tiem nozīmi mūsu pašu izpratnē. Identitāte ļauj mums apzināties savu vietu pasaulē un sabiedrībā, kurā mēs dzīvojam. Tā ir mūsu pašu sevis redzējums.

Sabiedrība, kurā indivīds dzīvo, ieņem ļoti nozīmīgu lomu tā identitātes veidošanā. Sabiedrībā ir izveidojušies priekšstati par dažādām indivīda izvēlēm, ko tas pieņem savas dzīves gaitā. Tas, cik nozīmīgi šie priekšstati ir katram indivīdam, nosaka tieši, cik svarīga ir sabiedrības ietekme uz tā identitāti. (1996:30)

Tā kā katrs indivīds arī pats ir daļa no sabiedrības, kurā tas dzīvo, arī viņš ir atbildīgs par to, kāda ir sabiedrības ietekme uz tās atsevišķo pārstāvju identitāti. Ikviens sabiedrības pārstāvis ar saviem uzskatiem un nostāju novelk zināmas robežas ceļam, pa kuru attīstīsies viņa un citu identitātes.

Katra cilvēka identitāti galvenokārt uztver, izprot un caur to arī izsaka tam tuvākais apkārtējo cilvēku loks. Sabiedrība spēj ietekmēt to ne tikai ar mediju vai citu ievērojamu

uzskatu paudēju starpniecību, bet arī, vienam tās loceklim saskaroties ar otru un komunicējot savā starpā. Cilvēki, kas ikdienā ir tuvu viens otram, paši to nemanot, pastiprinātu uzmanību pievērš viens otra uzskatu un dzīvesveida izvērtēšanai un nereti arī palēnai to pārņemšanai vai pat kopēšanai.

Arī Jorkas Universitātes profesore Stefa Lolera uzskata, ka identitāte ir grūti definējams jēdziens. Viņa izceļ nozīmes, kādās šis vārds visbiežāk tiek lietots tieši mūsdienu sabiedrībā. Šobrīd identitāte lielākajā daļā gadījumu tiek piesaukta tikai tad, ja indivīds piedzīvo kādas noteiktas ar to saistītas problēmas. Tādos gadījumos tiek runāts par tādu parādību kā 'identitātes krīze'.⁴ (2008:1)

Identitātes jēdzienu īpaši grūti definējamu padara tas, ka katram cilvēkam ir gan sava individuālā identitāte, gan kādas grupas pārstāvja identitāte. Pirmkārt, lielākā grupa, ko tas pārstāv, ir cilvēki. Otrkārt, seko daudzas jo daudzas lielākas un mazākas citas grupas, kas attiecas uz dzimumu, tautību, kultūru, darbavietu un dažādiem citiem indivīdus iekļaujošiem cilvēku kopumiem.

Tas nosaka, ka cilvēku identitāte vienlaikus norāda gan uz to, kas tajā ir atšķirīgs no citiem, gan to, kas ar šiem citiem ir kopīgs. Šeit arī parādās šī jēdziena divas atšķirīgās dabas, kas savā būtībā ir pilnīgi pretējas. Nav tāda cilvēka, kuram būtu tikai viena identitāte, katrs no mums apzināti vai neapzināti iekļaujas arī kādu grupu identitātē.

1.1. Galveno varoņu identitāte Ingas Gales lugas „Āda” iestudējumā

Ingas Gales lugas „Āda” pamatā ir Bībeles stāsts par pasaules radīšanu, kas norisinās mūsdienu Rīgā. Tas ir stāsts par diviem cilvēkiem, Ādamu un Ievu, kas rada pasauli un, darot to, rada arī paši sevi. Šie cilvēki, satiekot viens otru, it kā piedzimst no jauna. Viņi piedzimst viens otram un paši sev savā no jauna radītajā pasaulē. Līdz ar viņiem no jauna piedzimst arī viņu identitāte, lai gan no tās nekur nav pazudis arī viss, ko šie cilvēki ir pieredzējuši iepriekš.

Lugu dinamiskā un mūsdienīgā iestudējumā ir ietērpis režisors Andrejs Jarovojs. Viņš ļāvis Ievai un Ādamam pa īstam nokļūt šajā Ingas Gales izveidotajā pasaulē, viņu mazajā paradīzē, kurā viņi ir viens otram. Par izrādes māksliniecisko noformējumu ir parūpējusies māksliniece Ieva Veita, bet par muzikālo pavadījumu mūziķis Jānis Burmeisters. Ādamu iestudējumā atveido aktieris Ivars Krasts, bet Ievu aktrise Anta Aizupe.

⁴ Lawler, Steph. *Identity: Sociological Perspectives*. Cambridge: Polity Press, 2008.

Ievas un Ādama stāsts pie skatītājiem nonāk Ģertrūdes ielas teātra zālē, kas iekārtota kā viscaur tumšs no realitātes norobežots spēles laukums, kurā abi galvenie varoņi, izmantojot ļoti minimālas dekorācijas, caur ikdienišķiem atgadījumiem un sarunām vienam ar otru, parāda savu satikšanos, kopā būšanu un šķiršanos. Izrādes telpas nelielais izmērs un nošķirtība no apkārtējās vides padara to intīmu, tādā veidā ļaujot skatītājiem Ievas un Ādama attiecībās ieskatīties it kā no iekšienes. Skatītāji atrodas tik tuvu aktieriem, ka ik pa brīdim tiem tiek uzņemts kāds apģērba gabals, ar ko izrādes varoņi apmētā viens otru vai uzšļākts ūdens, ar kā palīdzību Ieva un Ādams cenšas atmodināt viens otra apziņu. Minimālisma stils, kurā ieturēta izrādes scenogrāfija liek skatītājam visu savu uzmanību koncentrēt uz abiem aktieriem un Ingas Gales piesātināto un daudzšķautnaino tekstu. Telpas noslēgtība no pārējās pasaules skatītājā rada sajūtu, ka tam nav kur mukt arī brīžos, kad Ievas un Ādama attiecību risināšana kļūst pārāk personīga un skarba. Tas liek skatītājam ieskatīties sevī un izdzīvot Ievas un Ādama stāstu arī caur savu dzīves pieredzi.

Galvenie scenogrāfiskie elementi, kas izmantoti izrādē ir skapis, kas pilns ar visdažādākajiem apģērba gabaliem, kurus tās galvenie varoņi ik pa laikam ģērbj mugurā, velk atkal nost, met uz zemes vai met virsū viens otram. Nepārtrauktā darbība, kas notiek ap šiem apģērba gabaliem, piešķir izrādei papildus dinamiku, ko pamatā nodrošina ritmiski izpildītais lugas teksts un muzikālais pavadījums. Darbības, ko Ieva un Ādams veic, izmantojot apģērba gabalus, atšķiras dažādās abu varoņu attiecību fāzēs. Brīdī, kad Ieva un Ādams attālinās viens no otra, lielāko daļu apģērba gabalu viņi ir sasējuši garā virtenē. Drēbes, kas atrodas abos virtenes galos ir daļēji uzvilktas mugurā Ādamam un Ievai. Šī apģērba virtene veido tādu kā saikni, ko varētu asociēt ar nabassaiti, kas satur kopā abus varoņus, neļaujot tiem pilnībā atraucies vienam no otra.

Tā kā stāsts ir par jauniem cilvēkiem, kas savu attiecību stāstu izdzīvo mūsdienu Rīgā, jāpiemin arī tas, ka apģērba stilistika atbilst šī brīža Rīgā dzīvojošajiem jauniešiem tik aktuālajai hipsteru kultūrai. Apģērba vidū var pamanīt daudzas lietotas drēbes, visdažādākos krāsu salikumus, spilgtas kedas, šauras bikses un košas žaketes.

Vēl kāds no scenogrāfiskajiem elementiem ir galdiņš, uz kura stāv dators, un DJ pulsts. norāda uzas tehnoloģiju popularitāti mūsdienu cilvēku dzīvē. Ādams un Ieva, paši pārslēdzot izrādes muzikālo pavadījumu un tādā veidā mainot tās ritmu, nosaka savu attiecību un savas dzīves ritmu. Tas lielā mērā atbilst veidam kā tehnoloģijas ietekmē ikviena mūsdienu pilsētnieka ikdienas dzīves norisi.

Skatuves laukumā ir novietoti arī trīs krēsli. Fakts, ka izrādē sākotnēji darbojas divi galvenie varoņi, bet krēsli ir trīs jau uzreiz norāda, ka viņiem visticamāk pievienosies vēl

kāds, kas šajā gadījumā ir izrādes trešais varonis Ulars, kurš gan kā fiziska persona izrādē neparādās.

Izrādes sākumā Ieva un Ādams vēl ir tikai sieviete un vīrietis, kuri pieejot pie mikrofona un nosaucot sevi vārdā kļūst par konkrētajiem tēliem. Arī savus tekstus viņi sākumā runā atsevišķi, viens pēc otra. Ar laiku abu varoņu runas ritms kļūst arvien saskanīgāks, līdz tas saplūst vienā kopīgā ritmā. Varoņu runas veids ir intensīvs un ritmisks, runājot viņi papildina un atbalsta viens otru.

Ādams un Ieva, satiekot viens otru, izveido sev pasauli, kurā ir tikai viņi abi. Tā ir laimīga un skaista, bet diemžēl tā nav reāla. Esot tik tuvu viens otram, Ādams un Ieva ir aizmirsuši, ka īstajā pasaulē, pasaulē, kurā viņi dzīvo, ir arī citi cilvēki. Kādu brīdi viņi spēj būt tik tuvi, ka tiem pietiek ar to, ka viņi ir viens otram, bet, kad pasaule atgādina, ka tajā ir arī citi cilvēki, viņi atskārš, ka viņi grib būt arī katrs pats sev, ne tikai viens otram.

Tas, kā šo divu cilvēku, vīrieša un sievietes, identitātes ir veidojušās līdz brīdim, kad tie sastop viens otru, lugas „Āda” iestudējumā parādās maz. Tomēr, tajā ir atrodami daži fakti, kas pagātnē ir spēcīgi ietekmējuši gan Ādama, gan Ievas identitātes.

Ieva pati uzskata, ka viņa piedzimst, satiekot Ādamu. Visu, kas bijis pirms tam, viņa raksturo kā tukšumu. Iepriekš viņa neapzinājās ne apkārtējo pasauli, ne sevi pašu tajā. Viņa bija nepārliecināta par sevi, nezināja, kas viņa ir un ko vēlas. Ievas pašas attieksme pret sevi un savu dzīvi pirms Ādama sastapšanas ļoti spilgti parādās tekstā, ar kura palīdzību Ieva izrādes skatītājus iepazīstina ar sevi: „Es atnācu no tukšās zemes, no zemes, kur nav ne augstu ne zemu debešu, kur nav kalnu, kur nav māju, kur nav skolu, no tukšās zemes, es atnācu no tukšās zemes, man nebija vārda, man nebija gribas, man nebija lelles bārbija, man nebija sapratnes, kas es esmu...”⁵ (2011:10)

Nedaudz vēlāk atklājas Ievas sarežģītās attiecības ar savu māti, kura, kā var noprast pēc lugas varoņu sarunas, nav piedalījies meitenes dzīvē. Šīs sarunas turpinājumā atklājas arī fakts, ka Ievas bērnība kā tāda ir bijusi grūta un nelaimīga. Kā arī tas, ka viņas vecāki ir bijuši alkoholiķi, kuriem atņemtas vecāku tiesības. Tā kā vecāki parasti ir tie cilvēki, kas bērna dzīvē ir klātesoši jau no paša tās sākuma, tie ieņem nozīmīgu lomu bērna identitātes veidošanās procesā. Kā noskaidrojām Rutelēnas Džoselsones piedāvātajā teorētiskajā materiālā, identitāte stipri ietekmējas no sabiedrības un indivīdiem, starp kuriem tā veidojas. Fakts, ka Ievas ģimene nav bijusi viņai blakus laikā, kad veidojusies viņas identitāte, nosaka to, ka Ievai līdz šim kaut kas ir pietrūcis.

⁵ Gaile, Inga. *Āda*. Rīga: Mansards, 2011.

Tas parādās faktā, cik stipri meitene ir pieķērusies Ādamam. Viņa pati apzinās, ka pirms tam viņas dzīvē valdījis tukšums, jo viņai pietrūcis cilvēka, kurš apliecina, ka viņa ir. Brīdī, kad pasaule, kurā Ieva dzīvo, sastopot Ādamu, tiek radīta no jauna, meitene varbūt pirmoreiz līdz galam izjūt, ka ir kādam vajadzīga un ka kāds viņu mīl. Tas liek Ievai sākt apzināties sevi, savu identitāti un savu esību pasaulē. Ieva pati to ļoti precīzi izsaka ar Ādamam veltītajiem vārdiem: „Mani nosauca Ieva, un tu man pateici, esi.” (2011:10)

Ieva pati ļoti labi apzinās, ka Ādams viņu ir radījis un licis viņai kļūt par cilvēku, kas viņa ir tagad. Ievas problēma ir tā, ka, esot attiecībās ar Ādamu, viņa sevi redz tikai caur to kā Ādams uztver viņu un attiecas pret viņu. Ievai nav pašai savas neatkarīgas būtības, viņa vēl neapzinās sevi kā indivīdu, neapzinās savu pašas unikālo identitāti. Lugas iestudējumā Ieva saka: „Dzim dzim dzimstot es nebiju nekas, ādas un kaulu murskulis, asinis un puņķi, piens un medus, pupi un kājas, mati un mute, divas acis manējās, ar kurām es atteicos redzēt, ar kurām es atsakos redzēt, ar kurām es negribu redzēt. Tad atnāca Ādams un teica, ka man esot vismaigākā āda, un es uzzināju, ka es eksistēju. Es esmu.” (2011:38)

Ja runa ir par Ādama identitāti laikā, pirms viņš satika Ievu, tad iestudējumā atklājas, ka Ādams atšķirībā no Ievas to apzinājies jau pirms šī notikuma. Ādamam ir lielāka dzīves pieredze, kas saskatāma faktos, ka viņš jau iepriekš ir bijis precējies, ka viņš ir bijis solists kādā grupā, kurā darbojies kopā ar saviem draugiem un savu bijušo sievu, un ka viņš patstāvīgi ir pieņēmis lēmumu aiziet no vecāku mājām un uzsākt dzīvot neatkarīgi no tiem. Tāpat kā Bībeles stāstā par Ādamu un Ievu arī šajā stāstā Ādams ir radies pirms Ievas. Tā kā Ādama kādreizējais draugs un bijušais grupas dalībnieks, bundzinieks, Ulars, kurš ir trešais izrādes varonis, atklāj, ka Ādama šķiršanās ar viņa bijušo sievu Lilitu, izjaukusi arī grupu, kuras dalībnieki bija viņi visi trīs, ir skaidrs, ka Ādama jau reiz izveidotā dzīve ir tikusi pilnībā sagrauta.

Tieši šīs pagātnē piedzīvotās neveiksmes varētu būt iemesls tam, ka Ādams tik ļoti ir pieķēries Ievai. Viņš, kurš jau reiz ir mēģinājis veidot gan kopdzīvi ar sievieti, gan veiksmīgu karjeru, šo mēģinājumu neizdošanos aizstāj ar milzīgajām rūpēm par Ievu un ciešu pieķeršanos viņai.

Ādams bija paslēpies no pārējās pasaules. Sākumā viņš slēpās sevī pašā, bet tad viņš satika Ievu un slēpās viņā un attiecībās ar viņu. Viņa iepriekšējā dzīve nekur nebija pazudusi. Cilvēki, kas tajā bija palikuši, meklēja Ādamu, bet Ādams slēpās, cenzdamies sevi izteikt caur attiecībām ar Ievu.

Ādams izmanto Ievas traulumu un nepārliecību par sevi, lai atkārtoti apzinātos pats savu identitāti un lai no jauna atklātu savu spēku un vīrišķību. Ādams būvē sev jaunu

pasauli, kurā pats sev neatzīst pagātnes kļūdas un neveiksmes. Arī Ādams tāpat kā Ieva viņu attiecībās piedzimst no jauna. Katra varoņa piedzimšana no jauna gan ir atšķirīga, jo katram no viņiem ir atšķirīga pagātnes pieredze, viņu identitātes daļa, kas viņos jau pastāv.

Tieši lugas un izrādes nosaukums „Āda” ir vārds, kas visspilgtāk atspoguļo abu tās galveno varoņu identitāti laikā, kad viņi ir viens otram. Tas, kā Inga Gaile šo vārdu izmanto, piešķir tam vairākas spilgtas nozīmes.

Pirmkārt, āda ir kaut kas, kas nodala cilvēkus vienu no otra un no apkārtējās pasaules. „Āda ir cilvēku un dzīvnieku ķermeņu ārējā sega. Āda sargā ķermeni no apkārtējās vides ietekmes un mikroorganismiem. Ir maņu orgāns. Āda piedalās vielmaiņā. Cilvēkiem ir 3 ādas slāņi. Epiderma, kura iedalās augšanas kārtā un raga kārtā. Ektodermā ir ļoti daudz receptoru. Mezoderma.” (2011:45)

Otrkārt, āda ir galvenais un lielākais orgāns, ar ko cilvēki saskaras viens ar otru un piekļūst viens otram. Tā ir cilvēka lielākais maņu orgāns: „2 kvadrātmētri ādas ir manas mājas. Mana zemeslodes daļa. 2 kvadrātmētri ādas. Man ir tikai viena zeme. 2 kvadrātmētri ādas. Tava āda. Mana zeme.” (2011:45) Ādams un Ieva ļauj viens otram pieskarties savai ādai, viņi atļaujas būt kaili un pielaist viens otru tik tuvu, ka iespējams kļūt par vienu veselu.

Treškārt, Ādamam un Ievai āda ir viņu kopējais apvalks. Viņu pasaules kontūra, kas atdala viņus no apkārtējās pasaules. Atdala viņus no sabiedrības un tās ietekmes. Ar savu kopējo ādu viņi bija: „...bez atslēgām norobežoti no visas pasaules,...cilvēki bez ādas, cilvēki viens otrā.” (2011:13)

Āda, kas ieskauj Ādama un Ievas pasauli viņus ne tikai aizsargā no visa, kas ir tiem apkārt, bet arī maldina, iestāstot, ka viņiem apkārt nekā nav: „...šis ir tāds stāsts par zēnu un meiteni, kas gaismu ieslēdza un iznāca no aizkulisēm, jo nezināja, ka jāslēpjas, jo nezināja, ka viņus vēro, šis ir stāsts par zēnu, meiteni, šis ir stāsts par mīlestību. Šis ir pasaules radīšanas stāsts.” (2011:11)

Ādamam un Ievai saplūstot vienā veselā, viņi aizmirst, kas ir viņi paši. Īpaši lielu ietekmi tas atstāj uz Ievu, kura aizmirst vai varbūt nemaz vēl nav atklājusi, ka viņa ir. Ka viņa ir neatkarīgi no citiem, ir cilvēks, kam ir savas domas, savas jūtas, emocijas un griba.

Pēc Ādama satikšanas, Ieva sevi redz tikai un vienīgi kā daļu no viņa. Ieva nevar iedomāties sevi bez Ādama, viņa uzskata, ka viņi patiešām ir viens veselums, kuram ir kopīga āda. Par laiku, kad Ieva ir kopā ar Ādamu viņa saka šādus vārdus: „...atkal un atkal āda bija dzīva, āda bija mans dzīves lauks, mans vienīgais apliecinājums...”. (2011:32)

Ciešā pieķeršanās Ādamam atstāj Ievu neizpratnē, kad Ādams atļaujas iziet no viņu kopīgās ādas un uz brīdi atgriezties pasaulē, kurā dzīvo arī citi cilvēki. Cilvēki, kuri iepriekš Ādama dzīvē ir bijuši nozīmīgi, un lietas, kas Ādamam bijušas svarīgas. Šis

notikums liek Ievai justies nodotai. Tā kā iepriekš Ieva bija daļa no Ādama, tad tagad, kad Ādams pievērš uzmanību arī citiem, Ieva sevī atkal izjūt tukšumu, ko vēlas aizpildīt.

Nedaudz attālinoties no Ādama un paverot skatu uz apkārtējo pasauli, Ieva beidzot saprot, ka viņai ir iespēja kļūt par neatkarīgu cilvēku, kam pieder pašam sava identitāte. Ieva padodas apkārtējās pasaules izaicinājumiem, iespējām un viedokļiem, kas sagrauj viņas līdzšinējo pasauli un liek to būvēt no jauna.

Arī Ādams cieš no tā, ka Ieva ir sākusi apzināties sevi un to, ko viņa spēj. Ādams ir pieradis pie tā, ka Ieva pieder tikai viņam, un pie tā, ka viņi ir viens vesels. Ievas pakļaušanās sabiedrības ietekmei un attālināšanās no Ādama no jauna sagrauj Ādamu un maina viņa identitāti, izpostot pasauli, kurā tas dzīvo.

Andreja Jarovoja iestudējumā šī Ievas pāreja no pasaules, kurā ir tikai viņa un Ādams, uz pasauli, kurā ir arī citi cilvēki, kam ir tik daudz viedokļu par Ievu un tik daudz iespēju, ko viņai piedāvāt, ļoti spilgti izpaužas Ievas apģērbā. Izrādes sākumā Ievai mugurā ir vienkāršs ikdienas apģērbs. Viņa ir vienkāršā svītrainā bezlenču krekliņā, rozā šortos un dzeltenās kedās. Pēcāk, koķetējot ar Ādamu, viņa šīm drēbēm pa virsu visdažādākajās variācijās ģērbj Ādama pletkreklu. Viņa ir daļa no Ādama un ir mierā ar to. Viņa dzīvo savā un Ādama pasaulē un ir laimīga. Vienkāršība, kas viņā parādās, liecina par mieru un apmierinātību ar sevi. Taču brīdī, kad viņu pasaule sabrūk, arī Ievas apģērbā un izskatā sāk parādīties apkārtējās pasaules ietekme. Ieva aizvien vairāk uzmanības pievērš savam svaram un sāk nēsāt drēbes, kas liek viņai izskatīties labāk sabiedrības acīs. Ievas apģērbā sāk parādīties apkārtējās pasaules viedokļa svarīgums, viņa uzvelk kurpes uz ļoti augstiem papēžiem un melnu spīdīgu žaketi. Šīs drēbes izmaina viņas stāju, gaitu un izturēšanos. Ieva kļūst izaicinošāka un nedaudz histēriska. Viņa ļoti cenšas izpatikt citiem un izrādīt savu jauniegūto pašpārliecību.

Izmaiņas abu varoņu identitātēs pēc viņu kopējās pasaules izjukšanas, spilgti parādās arī varoņu runas stilā, attieksmē vienam pret otru un valodā, kuru tie izmanto. Izrādes gaitā viņi kļūst aizvien nesaticīgāki, lecīgāki un asāki. Iestudējums aizved skatītājus no pilnīgas idilles un apmierinātības līdz aizvainojumam, pārmetumiem un naidam.

1.2. Galveno varoņu identitāte Ingas Gailes lugas „Trauki” iestudējumā

Ingas Gaile lugu „Trauki” ir iestudējusi kopā ar jauno režisori Martu Elīnu Martinsoni. Izrādes scenogrāfe ir Ieva Kauliņa, bet komponists Jānis Ozoliņš.

Iestudējumā ir trīs galvenās varones – Sieva, Mīļākā un Feministe. Sieva paralēli ir arī māte, bet Feministe grūtniece. Sievu atveido aktrise Anna Putniņa, Feministi aktrise Inga Tropa, bet Mīļāko aktrise Marija Linarte. Sieva, Mīļākā un Feministe izrādes laikā iejūtas arī citās sieviešu dzimumam raksturīgās lomās, kas palīdz tām iejusties vakara laikā izspēlētajās situācijās. Visu šo sieviešu iepriekšējās dzīves pieredzes ir izveidojušas to atšķirīgās identitātes, kas parāda viņu vienreizējo būtību un pasaules redzējumu.

Izrāde tiek spēlēta teātra „Dirty Deal” bēniņu zālē. Teātra zāles vidū ir izveidota it kā vēl viena skatuve, kas atbilst faktam, kaizrāde tiek pozicionēta kā sieviešu tiesību varietē. Skatuve, kas atrodas spēles laukuma vidū sākotnēji ir aizklāta ar rozā samta priekškaru, kā malas ir izrotātas ar zelta skariņām, kas diezgan stereotipiski norāda uz izrādes līdzību ar varietē šovu. Priekškara krāsa un faktūra sasaucas arī ar visu trīs varoņu apģērbu, kas veidots no tāda paša materiāla. Sieva, Feministe un Mīļākā visas ir ģērbusās rozā samta kleitiņās, kuru forma piemērota katras varones tēlam.

Ienākot zālē, Feministe sasveicinās ar visiem skatītājiem, katram no tiem paspiežot roku. Tas skatītājiem, vēl pirms izrāde ir pa īstam sākusies, liek justies kā kāda televīzijas sarunu šova dalībniekiem. Turpinājumā līdzību ar sarunu šovu uztur izrādes muzikālais pavadijums jeb dažādie fona trokšņi, kas izmantoti tajā. Kā reakciju uz izrādes varoņu darbību skatītājs ik pa laikam izdzird ierakstā atskanošus smieklus, aplausus vai izsauzienus.

Kad skatītāji ir ieņēmuši vietas, Feministe atklāj vakaru, atverot priekškaru, aiz kura stāv divi, ar rozā palagiem apklāti, tēli. Šie tēli izskatās kā muzeja eksponāti, bet noņemot palagus, zem tiem parādās abas pārējās varones – Sieva un Mīļākā.

Tā kā izrāde tiek ieturēta varietē stilā to caurvij dziesmas un dejas. Izrādes formu veido it kā vairāki atšķirīgi skatuves numuri, kas rada ļoti dažādas noskaņas. Dažos no tiem skatītājs var gardi pasmieties, bet citos sajūst, cik skaudra var būt mūsdienu realitāte. Izrāde sadalās tādās kā divās lielās daļās – pirmā daļa ir vairāk izklaidējoša un teatrāla, bet otrajā varoņu sarunās un darbībā atspoguļojas dažādi reālās dzīves notikumi.

Jau izrādes sākumā Feministe, kura izpilda arī vakara vadītājas funkciju, paziņo, ka vakaram būs četras daļas, no kurām trīs apskata tieši mūsdienu sievietes identitāti. Šo izrādes daļu nosaukumi ir: „Es esmu”, „Kāpēc es esmu tas, kas es esmu?”, un „Kas es biju, pirms es biju tas, kas es esmu?”.⁶ (2014:3)

Sieva spēj skaidri definēt to, kas viņa ir: „Es esmu sieva. Es esmu šeit tāpēc, ka es esmu viņa sieva. Nekāda cita iemesla man šeit atrasties nav.” (2014:3) Šī definīcija gan īsti precīzi

⁶Gaile, Inga. *Trauki*. 2014.

neatspoguļo viņas pašas identitāti, jo viņa sevi izsaka caur savu vīru. Lai precīzāk raksturotu sevi, Sieva piebilst: „Es esmu māte. Es esmu trauks, kurā iznēsāt jaunu pasauli.” (2014:4) Tādā veidā vēlreiz mēģinot definēt sevi caur kādu citu, šajā gadījumā - saviem bērniem. Bet, tā kā jau noskaidrojām, ka cilvēka identitāti bieži vien izsaka tam tuvāko apkārtējo personu loks, tas ir saprotami. Sievas teiktajā novērojams, ka Sievai tuvākie un nozīmīgākie cilvēki dzīvē ir viņas vīrs un viņas bērni, kuri tad arī konstruē viņas identitāti.

Arī pati savu nozīmību Sieva uzsver tieši caur spēju rūpēties par savu vīru un bērniem: „Es esmu spēks visu izdarīt pareizi un nepadoties. Es esmu cilvēks, kurš aprūpē. Cilvēks, kurš ziedo savu egoismu, lai uzaudzinātu citus cilvēkus.” (2014:14)

Tas, ka vīrs un bērni izsaka viņu pašu, parādās arī brīdī, kad Sieva, uzzinājusi, ka viņas vīrs viņu krāpj, vēl aizvien vēlas būt nekas cits kā tikai viņa sieva.

Mīļākā savukārt cenšas sevi izteikt caur to, kas viņa nav, nevis ir: „Nu nav tā, ka es negribētu kļūt par sievu. Bet, no otras puses, man ir mana brīvība un esmu pārliecināta, ka vairāk uzmanības kā viņai. Un es apzinos savu vērtību.” (2014:3) Mīļākā, cenšoties izpaust to, kas viņa ir, meklē attaisnojumus, kāpēc viņa nav kaut kas cits. Tas parāda, ka viņa vai nu gribētu būt kas cits, vai arī izjūt ļoti lielu sabiedrības ietekmi, lai kļūtu par šo citu.

Izrādes turpinājumā, kad temats par katras varones identitāti jau ir vairāk pārrunāts un iztirzāts, arī Mīļākā beidzot spēj sevi izteikt caur to, kas viņa ir. Viņa saka: „Es esmu spēks savaldzināt un panākt savu. Es esmu cilvēks, kuram patīk sekss. Es esmu mīļākā. Es apzinos savu sievišķību, man ir svarīgi būt pievilcīgai. Es varu apzināties savu pievilcību tikai, ja ir kāds, kurš uz mani skatās un mani novērtē.” (2014:14) Šeit parādās, cik svarīgs viņai ir apkārtējo viedoklis. Tas liecina, ka viņai trūkst pašpārliecības, jo lai būtu viņa pati, viņai ir nepieciešams citu atzinums. Caur šo atzinumu mīļākā gūst gandarījumu. Prieku, ko tas viņai sagādā var novērot arī viņas rīcībā, kad tā izrādes laikā vairākkārt cenšas savaldzināt vīriešu dzimuma skatītājus un vienam no tiem pat iesēžas klēpī. Mīļākās pārliecinošās un izaicinošās kustības norāda uz to, ka viņa apzinās savu spēju manipulēt ar vīriešiem un iekārdināt tos. Gan Sieva, gan Mīļākā nepārtraukti cenšas izpaust savu viedokli viena par otru, vērtējot viena otru un salīdzinot ar sevi pašu. Viņām vienai otras pasaules uztvere un veiktās darbības pārsvarā šķiet nepieņemamas.

Feministe, identificējot sevi, saka: „Es esmu feministe.” (2014:4), kas no Sievas un Mīļākās puses izraisa kritiskas piezīmes par šo tēmu. Feministe uzreiz ieņem vidutāja lomu starp Sievu un Mīļāko un cenšas provocēt tās apdomāt, kas tad viņas patiesībā ir. Viņa, piemēram, izjautā Sievu par to, kāpēc viņa savu darbu vīra un ģimenes dēļ ir padarījusi tikai par hobiju, uzskatot, ka vīra darbs ir nozīmīgāks un vajadzīgāks.

Feministe vistiešāk pauž pašas darba autore, Ingas Gales uzskatus par to, ka mūsdienu cilvēkiem un, it īpaši sievietēm nav dota brīva izvēle kā veidot savu dzīvi. Feministe vēlas panākt, lai sieviešu izvēle kļūtu brīva no bailēm, pakļaušanās sabiedrības uzskatiem un pienākuma apziņas un cenšas to izdarīt piedāvājot ieskatu visdažādākajos uzskates materiālos. Viņa balstās uz dažādiem pētījumiem, vēstures faktiem, reālu cilvēku dzīves pieredzēm, savu pagātnes pieredzi un sabiedrības viedokļiem dažādos jautājumos. Zīmīgi ir tas, ka Feministes lomu gan iestudējuma pirmizrādē, gan dažās vēlākās izrādēs arī izpilda pati Inga Gaile. Tas tikai apstiprina faktu, ka Feministes uzskati saskan ar viņas uzskatiem un tas, ko izrādē pauž Feministe ir tas, ko autore ar šo iestudējumu vēlas pateikt sabiedrībai.

Trīs lugas varones, kas visas pārstāv sieviešu dzimuma kā grupas identitāti, bet savā būtībā ir tik atšķirīgas, cenšas noskaidrot arī to, kas tad raksturo mūsdienu sieviešu grupas identitāti. Sievai ir sava stingra nostāja, viņa uzskata, ka: „Katrs piedzimst ar savu dzimumu...Ir lietas, kas ir dabas nosacītas. Vīriešiem ir spēks, sievietēm – jūtas, vīriešiem – vara, sievietēm – pakļāvība. Vīriešiem – falls, sievietēm – vagīna. Vīrieši nevar dzemdēt, sievietes – var, vīrieši ir stiprāki, sievietes – vājākas.” (2014:5) Šeit parādās tie identitāti veidojošie faktori, kas pēc Sievas domām katra dzimuma pārstāvjiem jau ir doti no dabas. Faktori, kuri ir katra dzimuma identitātes pamatā un kurus pārveidojot atbilstoši saviem uzskatiem, tiek radīta katra atsevišķa dzimuma pārstāvja unikālā identitāte.

Feministe savukārt uzsver netaisnību, ar ko jāsaskaras mūsdienu sievietēm. Viņa uzskata: fakts, ka sabiedrība kā normu uztver to, ka sievietei ir jādzemdē bērni un to dēļ jāupurē viss pārējais, kas notiek viņas dzīvē, ir nepieņemams. Viņa vēlas, lai sievietei būtu iespēja justies kā īstai sievietei un tādējādi atbilst arī sava dzimuma grupas identitātei arī tad, ja tā izvēlētos nedzemdēt bērnus, bet tā vietā nodotos sevis pašas attīstīšanai.

Visas trīs izrādes varones apšaubā cita citas identitāti un spēju adekvāti izmantot to, ka viņas ir sievietes. Viņas cīnās, lai pierādītu savu taisnību un savas identitātes pareizību un atbilstību citu uzskatiem. Lai gan katra no viņām savā izskatā un uzvedībā atspoguļo daudzus sabiedrībā populārus priekšstatus par sievietes lomām tajā, ik pa brīdim viņas cenšas tos lauzt. Piemēram, brīdī, kad Feministe lūdz Mīļākajai izlasīt kādas ainas nosaukumu, Mīļākā viņai asi atbild: „Vai tad tu domā, ka es māku lasīt? Es jau māku tikai dibenu gorīt.” (2014:12) Tas parāda, ka viņas pašas apzinās veidu, kā sabiedrība tās uztver, un cenšas pierādīt, ka sabiedrības uzskati kaut kādā mērā ir maldīgi.

Tā kā viens no galvenajiem varoņu apspriestajiem tematiem ir bērnu dzemdēšanas iemesli, jēga un sekas, ko tā atstāj uz sievietes dzīvi, Feministe, stāstot par savām

dzemdībām, pievēršas tam, ko bērns dod sievietes identitātes attīstībai. Viņa uzskata, ka sievietei bērnu vajag tāpēc, ka pēc tā dzemdēšanas: „ir iespējams beidzot saprast, kas ir svarīgi un kas – nav. Bērni to zina un spēj iemācīt arī vecākiem...Ir svarīgi, ja gribas ēst un ir ko ēst, nav svarīgi atbilst kādam iedomātam vai uzspiestam ideālam, ir svarīgi tas, ka esi vesels un tev ir kāds, ar ko kopā to nosvinēt, nav svarīgi, vai tev ir jaunākā modeļa aifons, dators vai kleita, ir svarīgi tas, ka tu esi dzīvs, nav svarīgi tas, ko par tevi domā citi.” (2014:14)

Sieva, Mīļākā un Feministe pievēršas arī dažādiem spilgtiem uzskatiem, ar ko apkārtējā sabiedrība ir centusies ietekmēt viņu identitāti jau kopš pašas bērnības. Šie uzskati pauž sekas, kas ar jaunajām sievietēm notiks, ja viņas veiks kādu konkrētu darbību. Apskatot šos dažādos uzskatus vienā kopumā, ir skaidri redzams, cik nesakarīgi un brīžiem pat pilnīgi pretēji tie ir. Kaut vai pretējie ieteikumi neēst tik daudz, lai izskatītos slaidāka, un neēst tik maz, lai nākotnē spētu iznēsāt bērnus, precīzi parāda, cik diametrāli pretējus noteikumus sievietei būtu jāievēro, lai tā tiktu uzskatīta par atbilstošu sabiedrībai.

Visas trīs varones apzinās sabiedrības ietekmi uz savu identitāti, bet viņu attieksme pret to ir atšķirīga. Ir noteikti aspekti, kuros viņas tos atbalsta un kuros nē. Sieva atbalsta uzskatu, ka sievietei jādzemdē bērni, savukārt Mīļākā – ka sievietei jākopj sevi, jālieto kosmētika un labi jāizskatās. Viņas pašas atzīst, ka nevēlas, lai šie priekšstati mainītos. Viņām patīk dzīvot balstoties uz tiem, jo viņas skaidri redz, ka atbilst šiem standartiem. Tie ļauj viņām justies piederīgām un sajūst sevi kā daļu no kāda lielāka cilvēku kopuma.

Feministe tomēr turpina meklēt netaisnības sabiedrības viedoklī par sieviešu dzimumu. Viņai ir svarīgi, lai sievietes būtu vienlīdzīgas ar vīriešiem un lai viņām būtu tādas pašas iespējas kā tiem. Sievai un Mīļākajai tas nebūt nešķiet tik svarīgi, viņas vēlas, lai viņu dzīvē vienkārši būtu vīrieši, caur kuriem tās varētu izteikt pašas sevi. Feministe uzskaita daudzus jo daudzus faktus, kas parāda sabiedrības netaisnību pret sievietēm, bet nav spējīga atrast ceļu, kas ļautu to risināt.

Feministi satrauc tas, ka pašas sievietes tik ļoti baidās neatbilst sabiedrības standartiem, bet tajā pašā laikā Sieva un Mīļākā pat vēlas tiem atbilst. Viņas ir vairāk vai mazāk apmierinātas ar pasaules iekārtojumu un vēlas, lai viss paliek tā, kā ir. Viņām patīk pildīt savu lomu un darīt to atbilstoši sabiedrības prasībām.

Izrādes noslēgumā uz brīdi no pasaules ir pazuduši visi vīrieši. Tas tiek parādīts novācot no skatuves no finiera veidotu vīrieša siluetu, kas izrādes laikā pamatā ir pildījis Sievas vīra, kurš vienlaikus uztur attiecības arī ar Mīļāko, funkcijas. Vīriešu pazušana sākotnēji ļoti satrauc gan Sievu, gan Mīļāko. Viņas ir pieradušas sevi definēt caur sev nozīmīgajiem vīriešiem un jūtas tā, it kā viņām būtu atņemta pašu identitāte. Lai gan abas

sievietes atļaujas pasapņot par lietām, ko darītu, ko nedarītu, un ēdieniem, kurus ēstu, ja vīrieši tā arī neatgrieztos, vajadzība pēc viņiem tomēr saglabājas.

Tas, kā jau no pašas bērnības ir veidojusies katra konkrēta cilvēka identitāte, nosaka viņa spēju veidot attiecības ar citiem cilvēkiem un attieksmi pret to veidošanu. Viens no cilvēku dzīvi visvairāk ietekmējošajiem attiecību veidiem ir romantiskas attiecības, kas paredz izteiktu tuvību ar kādu, kurš cilvēka dzīvē nav no paša tās sākuma, bet parādās kādā punktā, kurā abu šo cilvēku identitātes atrodas noteiktā attīstības stadijā. Lai saprastu, par ko tieši ir runa, kad tiek pieminēts vārdu savienojums 'romantiskas attiecības', es esmu izvēlējusies definīciju, kas tās raksturo atbilstoši manam lietojumam. Pēc šīs definīcijas romantiskas attiecības ir attiecības, kas: „sevī ietver vai attiecas uz mīlestību starp diviem cilvēkiem”.⁷

Tas, kā cilvēka identitāte ir attīstījusies līdz brīdim, kad tas veido romantiskas attiecības ar kādu citu cilvēku, nosaka piesaistes stilu, uz kā šīs attiecības tiek balstītas. Lai noskaidrotu, kas ir piesaistes stils, izprastu, kā tas veidojas, un uzzinātu, kādi piesaistes stili pastāv, turpinājumā tiek apskatīts Teksasas Universitātes pētnieku Roulza, Petzoldas un Frīdmena pētījums par piesaistes stiliem un to ietekmi uz attiecībām.⁸

2. PIESAISTES STILI

To, kādā veidā cilvēki veido romantiskas attiecības viens ar otru, nosaka tiem raksturīgais piesaistes stils (*attachment style*). Tieši piesaistes stils, lielā mērā ietekmē to, cik apmierinātas ar attiecībām būs tajās iesaistītās personas. Apmierinātība ar attiecībām veidojas atkarībā no pašu to veidotāju spējas komunicēt vienam ar otru tā, lai tie saprastu, kādas attiecības katrs no viņiem vēlas.

Piesaistes stili sevī apvieno cilvēka vēlmi pēc tuvības un vēlmi būt neatkarīgam. Tas, kura no šīm vēlmēm ir stiprāka, lielā mērā nosaka cilvēka piederību konkrētam piesaistes stilam.⁹ (2012:283)

⁷ Merriam-Webster Dictionary www.merriam-webster.com

⁸ Rholes, Steven W., Ramona L. Paetzold, Mike Friedman. *Ties That Bind. Linking Personality to Interpersonal Behaviour Through the Study of Adult Attachment Style and Relationship Satisfaction in Personality and Social Behaviour*. Ed. Frederick Rhodewalt, New York: Psychology Press, 2008.

⁹ Niemeyer, Helen. *An Interdisciplinary Approach to Romantic Relationships in Postmodern Society* Postdam: University of Postdam, 2012.

Autori Roulzs, Petzolda un Frīdmens uzskata, ka drošs piesaistes stils ir ļoti nozīmīgs, lai partneri būtu apmierināti ar savām attiecībām. Pie droša piesaistes stila galvenajiem raksturojošajiem elementiem ir pieskaitāma spēja atrast vidusceļu starp tuvību un atstatumu starp partneriem. Lai attiecībās justos droši, partneriem, pirmkārt, jāsaglabā sava neatkarība un, otrkārt, jābūt spējīgiem uzticēties un paļauties vienam uz otru. Neatkarības saglabāšana nodrošina ticību, ka partneri spēs pastāvēt arī viens bez otra gadījumā, ja to attiecības pieredzēs kādus sarežģījumus. Tā ļauj partneriem apzināties pašiem sevi un tādēļ arī veiksmīgāk veidot attiecības ar otru. Tomēr pārlieka vēlme pēc neatkarības arī nav vēlama stabila un droša piesaistes stila izveidē. Neskatoties uz savu neatkarību, partneriem ir jābūt spējīgiem respektēt vienam otru un būt atklātiem savā starpā. (2008:117)

Piesaistes stils, kādā viens indivīds veido ciešas attiecības ar otru indivīdu, attīstās, ietekmējoties no katra indivīda iepriekšējās dzīves pieredzes. Tas nosaka katra indivīda uzvedību attiecībā pret otru, tā veidojot arī šī otra atbildes reakciju. Izmaiņas attiecībās un sabiedrības modelī, ko piedzīvo mūsdienu cilvēks, ļoti aktuālu ir padarījušas nedrošo piesaistes stilu. Tā kā cilvēki, ietekmējoties no izmaiņām sabiedrības iekārtojumā un daudzajām iespējām, kas tiem ir sniegtas, vairs lielākoties nedzīvo pēc noteikta parauga, kas sevī iekļautu arī pareizu savstarpējo attiecību veidošanas piemēru, tie paši ir pilnībā atbildīgi par sevis veidotajām attiecībām. Meklējumi, kuri cilvēkiem jāpiedzīvo, lai atrastu tieši sev atbilstošāko attiecību veidošanas ceļu, sevī iekļauj ne mazums vilšanos. Neveiksmīgie mēģinājumi atrast šo ceļu, kas nodrošinātu stabilas un drošas attiecības, atņem cilvēkam ticību pašam sev un tam, ka ir iespējams atrast partneri, ar kuru šādas attiecības būtu iespējamās. Negatīva attiecību veidošanas pieredze cilvēka pagātnē padara to nedrošu un liek tam apšaubīt potenciālo partneru nodomus attiecībā uz viņu. Šīs šaubas un nedrošība neļauj cilvēkam izveidot veiksmīgas attiecības ar otru arī tad, ja šis otrs ir tiešām atbilstošs un uzticams partneris. Tās gluži vienkārši neļauj satuvināties ar otru un attīstīt intimitāti attiecībās. Vēl lielākas problēmas spēj izraisīt tas, kā šo viena partnera nedrošību uztver otrs partneris. Ja viena cilvēka nodomi ir patiesi labi, bet otrs pret tiem izturas neticīgi un apšaubā tos, tad šo divu cilvēku starpā rodas neapzināts konflikts, kas padara tos neapmierinātus ar savām attiecībām jau pašā to veidošanās sākumā. Šādu konfliktu ir ļoti grūti atrisināt, jo tas nav veidojies apzināti. Tas drīzāk veidojies no indivīdu personībās mītošajām iepriekš neatrisinātajām problēmām, kas traucē tiem komunicēt ar citiem un uzticēties. (2008:119)

Piesaistes stils, ko katrs indivīds uzskata par pareizu, veidojas no tā iepriekšējās attiecību pieredzes. Jau no agras bērnības veids, kā risinās saskarsme starp indivīdu un apkārtējiem cilvēkiem, veido šī indivīda uzskatus par to, kādām būtu jābūt veiksmīgām attiecībām, tā attieksmi pret attiecību veidošanu un ieguvumiem, un to, ko tas vēlas no tām sagaidīt. (2008:119)

Nedroša piesaiste sevī ietver divus piesaistes stilus – izvairīgu piesaisti un trauksmainu piesaisti. Izvairīga piesaiste paredz indivīda bēgšanu no attiecību veidošanas kā tādas. Indivīds, kam tā ir raksturīga, neveido ciešus kontaktus ar citiem un ietur distanci, lai nodrošinātu savu privātumu.

Vēl kāda izvairīgas piesaistes izpausme ir nevēlēšanās dalīties savās bēdās un grūtībās ar partneri. Cilvēki, kam raksturīga izvairīga piesaiste, savu nedrošību, problēmas un konfliktus ar citiem patur pie sevis un necenšas risināt. Šādi cilvēki uzskata, ka viņu partneri nav spējīgi uzklaut radušās problēmas un, ka, visticamāk, to attieksme būs noraidoša gadījumā, ja tie tomēr nolems tajās dalīties. Tie, kuriem raksturīga izvairīšanās no dalīšanās ar savām problēmām, parasti ir ļoti neatkarīgi cilvēki, kas uzskata, ka viņu neatkarībā slēpjas arī viņu spēks.

Trauksmaina piesaiste, savukārt neļauj veidot veiksmīgu komunikāciju ar citiem, jo nepārtraukti liek apšaubīt šo citu nodomus. Cilvēkiem, kam raksturīga trauksmaina piesaiste ir nopietnas problēmas ar spēju uzticēties. Bieži vien tie pat nemēģina izveidot attiecības, jo jau iepriekš pārlieku koncentrējas uz to iespējamajiem negatīvajiem iznākumiem. Cilvēkiem, kuriem piemīt tendence savā prātā uzturēt nepārtrauktu trauksmi, trūkst pašpārliecības, bet nepārliecība par sevi vēl vairāk veicina pārliecības trūkumu par citiem. (2008:121)

Tie cilvēki, kuri spēj veidot attiecības, kuru pamatā ir drošs piesaistes stils, ir spējīgi atrast balansu starp savu neatkarību un patiešām ciešas saiknes izveidošanu ar otru. Viņi ir pārliecināti par sevi un nebaidās, ka komunikācija ar otru varētu negatīvi ietekmēt viņu pašu personību. Drošs piesaistes stils sevī ietver spēju uzticēties otram un būt uzticamam pašam. Attiecības, kuras balstītas uz drošu piesaistes stilu, ļauj tajās iesaistītajiem aizvien attīstīt to kvalitāti un panākt pēc iespējas augstāku apmierinātības līmeni. (2008:121)

Piesaiste otram, kas ir svarīga ikviena cilvēka dzīves sastāvdaļa, balstās uz tiekšanos pēc komforta un drošības, ko otrs spēj sniegt. Cilvēki cenšas atrast kādu, ar ko tie varētu dalīties savos priekos un bēdās, kas spētu izprast tos un būtu gatavs tādā pašā veidā dalīties ar viņiem.

Piesaistes stilam, kam raksturīga izvairīšanās, citu atbalsts lielākajā skaitā gadījumu ir mazsvarīgs. Šī piesaistes stila pārstāvji paši sev neatzīst vajadzību pēc tuvu cilvēku atbalsta vai to klātesamības viņu dzīvēs, jo tas var apdraudēt viņu vēlmi saglabāt savu neatkarību. Tas šī stila pārstāvjiem liedz pieredzēt intimitāti un tuvību komunikācijā ar saviem partneriem. Turklāt šie cilvēki citu cilvēku vēlmi pēc atbalsta nereti uzskata par vājuma pazīmi, kas parāda to atkarību no citiem un nespēju pastāvēt pašiem par sevi. (2008:126)

Ja runa ir par trauksmaino piesaistes stilu, tad viedokļi par to, cik svarīgs šī stila pārstāvjiem ir citu cilvēku atbalsts, ir atšķirīgi. No vienas puses - tie meklē atbalstu pie citiem, lai remdētu savas šaubas par to uzticamību, bet no otras - raizes un neticība attur tos no šī atbalsta meklējumiem. Tas tādēļ, ka atbalsta nesaņemšana varētu novest pie vēl trauksmainākām sajūtām. (2008:126)

Roulzs, Petzolda un Frīdmens par galveno attiecību mērķi uzskata pēc iespējas lielākas tuvības sasniegšanu. Tuvību, viņuprāt, ir iespējams sasniegt pa diviem dažādiem ceļiem – caur sevis izpaušanu vai caur savu seksuālo uzvedību.

Sevis izpaušana attiecas uz to, kādā mērā cilvēks ir spējīgs atklāties otram, kas savukārt nosaka to, cik lielu tuvību ir iespējams sasniegt. Cilvēki, kuri pārstāv izvairīgo piesaistes stilu, nevēlas atvērties otram, tādēļ ļoti riskē ar nespēju sasniegt tuvību savās attiecībās. Šie cilvēki negaida atklātību un atvērtību arī no sava partnera, kas var kalpot par vēl vienu iemeslu tuvības neiespējamībai. Tie, kuri pārstāv trauksmaino piesaistes stilu, ir apmierināti, ja partneris, kurš viņiem sevi izpauž, to darot, parāda savu uzticamību un pieķeršanos otram. Šī stila pārstāvjiem partnera pašizpaušme rada drošības sajūtu, jo tādējādi viņi labāk iepazīst savu partneri, kļiedējot šaubas par iepriekš neiepazīto. Drošā piesaistes stila pārstāvji cenšas pēc iespējas vairāk izpaust sevi otram, lai sasniegtu savstarpēju tuvību. Viņi pozitīvi spēj uztvert kā savu, tā otra pašizpaušmi. (2008:129)

Vēl viens svarīgs aspekts tuvības nodrošināšanai attiecībās ir tas, kā cilvēki izpauž savu un uztver citu seksualitāti. Cilvēkam raksturīgais piesaistes stils ietekmē viņa attieksmi pret seksualitāti. Cilvēkiem, kas pieder trauksmainajam piesaistes stilam, seksualitātes izpaušana saistās ar nedrošības pārvarēšanu vai tiekšanos pēc tuvības. Viņi ir spējīgi sasniegt ļoti ciešu seksuālu tuvību, kā pilnveidošanai mēdz traucēt iespēja, ka viņu partneri varētu tos pamest kāda cita dēļ. Reizēm šādi cilvēki seksuālajos sakaros pārlietu koncentrējas uz partnera vēlmju apmierināšanu, aizmirstot paši par savām vēlmēm. Šo cilvēku raizes par savu lomu attiecībās un sava partnera uzticamību var likt tiem izmantot seksu kā līdzekli, lai manipulētu ar savu partneri. Sekss var palīdzēt tiem justies

vajadzīgiem un sajust savu svarīgumu partnera dzīvē. Personas, kam piemīt izvairīgais pieķeršanās stils, vairās no emocionālas seksualitātes izpaušanas. Tām raksturīga izvairīšanās no tuvības seksuālu kontaktu laikā un gadījuma sakaru piekropšana. Drošajam piesaistes stilam raksturīga seksuālo izpausmju dažādība, kas tiek panākta, partneriem ilgākā laika periodā aizvien tuvāk iepazīstot vienu otra seksualitāti. (2008:129)

Katram cilvēkam raksturīgais piesaistes stils nosaka arī to, kā viņa veidotajās attiecībās norisinās konfliktu risināšana. Personas, kurām raksturīgs izvairīgais piesaistes stils, izvairās arī no konfliktu risināšanas, lai tās rezultātā nebūtu jāiedziļinās savās un partnera sajūtās. Savukārt tās, kas pieder pie trauksmainā piesaistes stila pārstāvjiem, konfliktus visbiežāk risina, piekāpjoties savam partnerim, lai ar sava viedokļa paušanu attiecībās neizraisītu papildus risku. Drošā piesaistes stila pārstāvji konfliktu neuztver kā draudu attiecībām, drīzāk tie to redz kā vēl vienu veidu, lai satuvinātos. Viņi ir atsaucīgi un ieinteresēti tajā, lai pēc konflikta atrisināšanas abas tajā iesaistītās puses būtu apmierinātas ar tā iznākumu. (2008:131)

Teksasas universitātes pētnieki apskata arī to, kādu ietekmi cilvēka piederība kādam noteiktam piesaistes stilam atstāj uz partneri. Cilvēku, kuriem raksturīgs trauksmainais piesaistes stils, partneri parasti nav pārāk apmierināti ar savām attiecībām. Nemitīgo šaubu un neuzticības rezultātā tie savās attiecībās jūtas nomākti un depresīvi. Lai gan šo cilvēku bailes no neuzticības un problēmām attiecībās nereti pat netiek izpaustas un izanalizētas, viņu partneri ik dienas izjūt no viņiem nākošo negatīvo enerģiju. Interesanti ir tas, ka trauksmainā piesaistes stila pārstāvju partneri vidēji ir neapmierinātāki par izvairīgā piesaistes stila pārstāvju partneriem. Taču drošā piesaistes stila pārstāvji ar savu spēju vienlīdz saglabāt savu neatkarību un būt pietiekami tuviem ar partneri nešaubīgi spēj nodrošināt savu partneru apmierinātību ar attiecībām. (2008:136)

Kā jau rakstīju, visi iepriekš minētie attiecību veidošanas un uzturēšanas elementi, kas saistīti ar piesaistes stiliem, veidojušies, cilvēkam attīstoties un izdzīvojot iepriekš pieredzētos pagātnes notikumus. No vienas puses - tas it kā mazina cilvēka atbildību par to, ka viņam, iespējams, piemīt kāds no nedrošajiem piesaistes stiliem, bet no otras puses ir skaidrs, ka gan cilvēka paša, gan citu acīs, visa atbildība par attiecībām, ko tas veido, gulstas tikai uz viņa paša pleciem. Lai spētu veidot veiksmīgas un tuvas attiecības ar citiem cilvēkiem, nedrošo piesaistes stilu pārstāvjiem sākotnēji ir jāapzinās sava piederība kādam no šiem stiliem. Tikai pamatīga pašanalīze un darbs ar savām emocijām spēs uzlabot šo cilvēku prasmi komunicēt ar citiem, veidojot attiecības. Tāpat arī viņu partneriem būtu

vēlams censties izprast iespējamo piesaistes stilu dažādību un to, ka to pamati tiek ielikti jau agrā bērnībā.

2.1. Galvenajiem varoņiem raksturīgie piesaistes stili Ingas Gailes lugas „Āda” iestudējumā

Ingas Gailes lugas „Āda” Andreja Jarovoja iestudējuma galvenie varoņi Ādams un Ieva, ar kuriem iepazīnāties jau iepriekšējā darba nodaļā, abi ir nedrošā piesaistes stila pārstāvji. Lai gan viņi spēj panākt ļoti ciešu saikni viens ar otru, to darot, viņi aizmirst, ka katrs no viņiem ir neatkarīga personība. Sevišķi spilgti tas izpaužas tieši Ievas tēlā. Tā ir tādēļ, ka Ieva ir vājāka un nepieredzējušāka par Ādamu. Viņa viegli ietekmējas no apkārtējās pasaules un nespēj stāties pretī tās kārdinājumiem, jo vēl nepazīst tos un neapzinās sekas, kādas tie ir spējīgi atstāt uz viņas dzīvi. Ietekme, ko apkārtējā pasaule ir spējīga atstāt uz Ievu spilgti parādās meitenes sajūsmā par cilvēku izteikumiem saistībā ar viņas izskatu un iespējām, ko tas viņai varētu sniegt.

Kā noskaidrojām Teksasas Universitātē veiktajā pētījumā par piesaistes stiliem, tad piederību tiem galvenokārt nosaka tas, kas ar katru cilvēku ir noticis viņa pagātnē. Tāpēc varam uzskatīt, ka iepriekšējā nodaļā apskatītais ceļš, kā Ievas un Ādama identitātes ir veidojušās līdz viņu sastapšanās brīdim, ir svarīgs arī viņu priekšstatos par piesaisti otram cilvēkam.

Ievai raksturīgo piesaistes stilu nedrošu padara tas, ka viņa ir augusi bez vecākiem, ka viņas vecākiem ir atņemtas bērnu aprūpes tiesības un ka tādēļ viņa ir izjutusi tukšuma sajūtu līdz pat brīdim, kad satiek Ādamu. Laikā, kad Ievas un Ādama attiecībās viss ir gludi, viņi spēj izjust drošību. Tas ir laiks, kad meitenes attieksmē un uzvedībā ir jūtams miers un apmierinātība ar savu dzīvi. Šī drošība saglabājas tikai tik ilgi, cik ilgi viņi ignorē, ka arī ārpus viņiem diviem pastāv pasaule, kas ir pilna ar cilvēkiem, to viedokļiem, uzskatiem, ierobežojumiem un vēlmēm. Sākotnējo drošības sajūtu, kas raksturīga Ievas un Ādama attiecībām var nojaust lugas tekstā, kas atspoguļo Ievas un Ādama nozīmi vienam otra dzīvēs: „...šis ir stāsts par diviem cilvēkiem, kas nekaunējās viens otra priekšā, kas nebaidījās, kas neslēpās, šis ir stāsts par vīrieti un sievieti, kas bija kaili...”.(2011:11)

Taču šī spēja justies drošiem izgaist brīdī, kad Ieva un Ādams savās attiecībās ielaiž realitāti. Kad Ieva sāk apzināties, ka Ādama dzīvē ir vēl kas, bet viņas dzīvē bez Ādama nav it nekā, viņa sajūtas apdraudēta. Jūtoties Ādama nodota, Ieva meklē ceļu, kā sevi apliecināt kādā citā veidā vai caur kādu citu cilvēku. Ieva par spīti Ādamam mēģina pierādīt, ka viņa var patikt citiem un tikt novērtēta arī bez viņa palīdzības.

Brīdī, kad Ādams pārkāpj viņu divvientulības pasaules sliekšni, uz brīdi iziedams no tās, Ieva krīt izmisumā. Viņa nezina, kā iziet no šīs pasaules un kas atrodas ārpus tās. Ieva ir tik ļoti pieradusi, ka viņa un Ādams ir viens vesels, ka viņa vairs nesaprot to, ka Ādamam var būt arī sava privātā dzīve, kurā Ievai nav vietas. „Ieva to nesaprot. Viņa nesaprot, ka viņš var būt aizņemts, ja viņiem ir viena asinsrite un elpošanas sistēma. Viņai liekas, ka viņa nomirs, ja viņš viņu pametīs...Ādams grib savu asinsriti un elpošanu ieguldīt savā personīgajā projektā. Bet Ievai liekas, ka viņa ir bez ādas, un tāpēc viņa netiek laukā no dzīvokļa, netiek laukā peldēties, priedēties, bīdīt savu personīgo projektu.” (2011:22) Ieva jūtas iesprostota savās attiecībās ar Ādamu, jo ir aizmirsusi, ka bez tām dzīvē pastāv vēl kas.

Izjūtot nedrošību par Ādama jūtām pret viņu, Ieva jūt, kā sabrūk viņas identitāte – kā saplaisā viņas āda. Viņa ir daļa no Ādama, viņa vairs nav nekas cits. Tādēļ, pieļaujot domu, ka Ādams atdalās no veseluma, ko viņi abi kopā veido, Ieva sajūt bailes un nedrošību. „Ādams viņai bija atdevis elpu, asinsriti un ādu. Bet tagad jau gandrīz 12 stundas viņa atkal bija bez. Un visi pilsētas putekļi, gadsimtu verdzības vaidi iesūkušies bruņakmeņos, un visādi tur kukaiņi, gruži līda viņā iekšā. Ievā, kas bija bez ādas.” (2011:27)

Tā Ievā ienāk apkārtējā pasaule, kas lielā mērā apšaubā viņas attiecības ar Ādamu un iespējamību, ka divi cilvēki var būt tik tuvi viens otram. Ieva pakļaujas pasaules kārdinājumam, lai aizpildītu tukšumu savā sirdī, savā būtībā un savā veselumā. Viņa uzklausa apkārtējo viedokļus, padara tos sev svarīgus un savā nedrošībā aizvien vairāk attālinās no Ādama.

Kad Ieva sāk apzināties sevi caur apkārtējās pasaules viedokli par sevi un attiecībām ar Ādama grupas biedru Uлару, viņa attaisno savu rīcību, pārmetot Ādamam neizlēmību: „Kāpēc man būt dusmīgai? Tāpēc, ka tu sēdi mājās un ciet, un no rītiem apķer mani zvēra alkatībā un nelaid laukā no gultas? Bet neko nesaki. Nesaki – precamies, neatnes man puķes, nesaki man, gribu tevi vienmēr, dzīvosim kopā mūžam, neprasi, kas viņš ir, nesaki, es viņu nogalināšu, tikai saāķē ap mani pirkstus kā dzelzs stangas un nelaid pat uz tualeti pačurāt.” (2011:43) Ieva pati ir apjukusi un dusmīga uz sevi. Viņai ir atvērusies jauna pasaule un viņa melo sev, lai izmantotu tās sniegtās iespējas.

Arī Ādams ir apjucis. Viņš nezina, kā rīkoties, lai atrisinātu šo situāciju. Viņš cer, ka Ievai tā ir tikai neilga dzīves fāze, kura agrāk vai vēlāk beigsies. Šie sarežģījumi padara Ādamu par izvairīgā piesaistes stila pārstāvi. Viņš skaidri apzinās, ka problēma pastāv un ka Ievai ir attiecības ar citu vīrieti, bet nav spējīgs to atzīt ne pats sev, ne Ievai. Ādams izvairās runāt vai kaut ko darīt, lai šo problēmu risinātu.

Iemesls tam, ka Ādams izvairās risināt šo problēmu, ir gluži vienkāršs – viņš mīl Ievu un baidās viņu pazaudēt. Ādams cieš, izliekoties, ka viss ir kārtībā, bet tas viņā tikai

vairo dusmas. Lai gan Ieva un Ādams vēl aizvien ir cieši kopā, starp viņiem ir izveidojusies milzīga plaisa, kas palēnām aizvien vairāk sanaido viņus abus. Viņu abu saskarsmē ir jūtams aizvainojums un šaubas. Viņi vairs nespēj normāli sarunāties savā starpā, jo viņu prāti ir pilni ar aizdomām un pārmetumiem.

Izrādē viņu nesaskaņas parādās arī varoņu kustībās. Ādams pret Ievu pielieto spēku, stingri saņemot meiteni aiz rokas, bet Ieva neko nesaka, jo jūtas vainīga Ādama priekšā un tādēļ saprot, ka savā ziņā viņam ir tiesības to darīt. Viņu attiecībām saasinoties, abi varoņi paliek ļoti sarkastiski, viņi gandrīz vai nīrgājas viens par otru, bet nepārtraukti saglabā zināmu pieklājības robežu. Varoņu darbībā ir jūtams, ka viņi patiesi rūp viens otram, bet tajā pašā laikā viņi savas attiecības noved tik dziļi bezdibenī, ka tās vairs nav iespējams izlabot.

2.2. Galvenajām varonēm raksturīgie piesaistes stili Ingas Gales lugas „Trauki” iestudējumā

Iestudējuma „Trauki” varones - Sieva, Mīļākā un Feministe pārstāv katra savu no iepriekš apskatītajiem piesaistes stiliem. Šie stili izpaužas arī viņu būtībā. Tie parāda sieviešu attieksmi gan pret sevi, gan pret vīriešiem, ar kuriem viņas ir kopā.

Mīļākā neapšaubāmi praktizē nedrošo piesaistes stilu, kam raksturīga izvairīšanās. Lai gan viņa veido attiecības ar vīriešiem, tās nav pietiekami ciešas, lai viņa kļūtu par ko vairāk nekā tikai mīļāko. Mīļākā nespēj pielaiest vīrietim sev pietiekami tuvu un ietur distanci, kas nodrošina viņai drošības sajūtu.

Izvairīgajam piesaistes stilam raksturīgi gadījuma seksuālie sakari, kas jau pašā tās pamatā tiek asociēti ar mīļākās lomu. Mīļākā ir pieradusi pie šādu attiecību veidošanas un savā prātā samierinājusies, ka viņa ir un, iespējams, arī būs tikai mīļākā.

Arī fakts par aborta izdarīšanu, kas atklājas Mīļākās sarunā ar pārējām divām varonēm, norāda uz to, ka viņa nav spējīga dibināt ciešu emocionālu saikni. Viņa savas sajūtas drīzāk patur pie sevis un arī brīžos, kad tomēr izvēlas atklāt tās citiem, to dara piesardzīgi un noslēgti. Viņa Sievai un Feministe neatklāj emocionālas detaļas par piedzīvoto abortu, bet aprobežojas tikai ar mehānisku ar to saistītās situācijas izklāstu.

Mīļākās uzvedība un runas veids norāda uz to, ka viņa lepojas ar savu neatkarību un nevēlas, lai kāds vai kaut kas to viņai atņemtu. Viņa uzskata, ka, pielaižot kādu sev pārāk tuvu un daloties ar to savās bēdās un pārdzīvojumos, šī neatkarība tiks zaudēta. Viņa

izvēlas neredzēt to, ka, iespējams, būtu laimīgāka, ja atļautu cilvēkiem izprast sevi un palīdzēt sev.

Sieva savukārt ir trauksmainā piesaistes stila pārstāve. Viņa jūt nepārtrauktu vēlmi izpatikt savam vīram un tikt novērtētai no viņa puses. Vēl vairāk - Sieva visu savu dzīvi pakārto tieši viņam.

Tā kā viņa no savas puses iegulda tik daudz, par galveno sevis apzināšanās iespēju viņai kļūst vīra novērtējums. Sieva dara visu, lai šis novērtējums būtu labs, jo raizējas, ka gadījumā, ja tas tāds nebūs, vīrs varētu viņu pamest. Tas, cik ļoti sieva cenšas, lai vīrs viņu novērtētu atklājas arī viņas un vīra telefona sarunās, kuru laikā Sieva pret viņu izturas kā pret mazu, nevarīgu bērnu.

Trauksmainajam piesaistes stilam ir raksturīgas arī noteiktas seksuālās dzīves izpausmes, kas novērojamas Sievas izteikumos par saviem un vīra intīmajiem sakariem. Tam raksturīgs, ka šī stila pārstāvji, iesaistoties seksuālajos kontaktos, pilnībā koncentrējas uz partnera vēlmju apmierināšanu, aizmirstot paši par savām vēlmēm. Arī Sieva atklāj, ka ilgajā kopdzīvē ar savu vīru nekad nav izjutusi orgasmu un vienmēr tēlojusi to. Lai gan Sieva ir domājusi par iespēju izrunāt šo problēmu ar vīru, viņa vēl aizvien nav saņēmusies, lai to izdarītu.

Fakts, ka Sieva negrasās rīkoties, arī uzzinot, ka vīram jau ilgu laiku ir mīļākā, norāda uz to, ka viņa nevēlas risināt konfliktus un izvēlas piekāpties savam partnerim. Tajā, ka viņas vīrs krāpj viņu, Sieva drīzāk vaino Mīļāko, publiski izrādot nepatiku pret gandrīz visu, ko Mīļākā dara. Arī tas apliecina viņas piederību šim piesaistes stilam.

Sievas raizes ir saprotamas, jo, kā jau noskaidrojām nodaļā, kurā tika runāts par viņas identitāti, Sieva sevi izsaka caur savu vīru. Viņa baidās, ka, pazaudējot vīru varētu pazaudēt arī pati sevi, tādēļ cenšas darīt visu, lai vīrs justos apmierināts, dzīvojot kopā ar viņu.

Feministe ir drošā piesaistes stila pārstāve. Par tādu viņu padara pārliecība par sevi un spēja būt neatkarīgai. Feministe apzinās sevi pašu un to, ko vēlas no dzīves. Viņas ideālais attiecību modelis pilnībā atbilst drošā piesaistes stila paraugam. Viņa saka: „Es gribētu būt viena, kas satiek citu vienu.” (2014:26) Tas parāda, ka Feministe, pirmkārt, vēlas būt neatkarīga savās attiecībās un, otrkārt, vēlas, lai arī viņas partneris būtu neatkarīgs. Viņa vēlas attiecības, kas veidojas starp diviem autonomiem indivīdiem, kuri ļauj viens otram augt kā atsevišķām personībām.

Feministe vēlas attiecības ar cilvēku, kuram varētu uzticēties, kas saprastu viņu un nenorādītu viņai, kādai viņai vajadzētu būt. Viņa vēlas saglabāt savu brīvo izvēli un darīt

lietas tā, kā pati uzskata par pareizu. Viņai svarīgi ir nepakļauties sabiedrības viedoklim par to, kā būtu jābūt.

3. ENTONIJA GIDENSA TĪRO ATTIECĪBU JĒDZIENS UN GALVENO VAROŅU ATTIECĪBAS INGAS GAILES LUGAS „ĀDA” IESTUDĒJUMĀ

Attiecībām ar līdzcilvēkiem ir liela nozīme ikviena cilvēka dzīvē. Vairums mūsdienu cilvēku dzīvo, ik dienas mijiedarbojoties ar citiem cilvēkiem. Šīs mijiedarbības rezultātā cilvēki veido ciešākas vai ne tik ciešas attiecības, kas paredz, ka attiecībās iesaistītās puses ietekmē viena otru, tādējādi mainot viena otras ikdienu. Īpaši svarīgas cilvēku dzīvē ir ciešās attiecības (*close relationship*), pie kurām pieder romantiskas attiecības, attiecības starp tuviem draugiem un attiecības starp bērniem un vecākiem. Tuvība, kas šādu attiecību rezultātā veidojas starp diviem vai vairākiem cilvēkiem pastiprina ciešo attiecību ietekmi uz tajās iesaistītajiem. Jo ciešākas ir cilvēku attiecības un jo tuvāk cilvēki pielaiž viens otru sev klāt, jo lielāku ietekmi tās uz tiem atstāj.

Britu sociologs Entonijs Gidenss attiecību veidošanai un norisei mūsdienu sabiedrībā pastiprināti pievēršas divās no savām grāmatām. Tās ir: 1991. gadā iznākusī „Modernitāte un pašidentitāte. Patība un sabiedrība vēlīnajā modernajā laikmetā.” (*„Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age”*)¹⁰ un gadu vēlāk, 1992. gadā iznākusī „Intimitātes transformācija. Seksualitāte, mīlestība un erotika modernajās sabiedrībās” (*„The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies”*)¹¹.

¹⁰ Giddens, Anthony. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press, 1991.

¹¹ Giddens, Anthony. *The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love & Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press, 1992.

Kā galveno mūsdienu romantisko attiecību raksturojošo jēdzienu Gidenss piedāvā tīrās attiecības (*pure relationship*). To autors lieto, balstoties uz modernitātes ietekmi, uz mūsdienu cilvēka sociālo identitāti un no tās izrietošo attiecību veidošanu ar citiem cilvēkiem. Gidenss uzskata, ka, lai gan jūtas, uz kurām balstās personīgu attiecību veidošana, ilgā laika periodā ir saglabājušās nemainīgas, apkārt notiekošie procesi un izmaiņas sabiedrībā ietekmē katru tajā dzīvojošu indivīdu, tādā veidā ietekmējot arī šo indivīdu savstarpējās attiecības. Nozīmīgas sociālās vides izmaiņas ietekmē ikvienam cilvēkam raksturīgos uzskatus un paradumus, kā rezultātā mainās viņu izpratne par to, kā veidot attiecības un kādām tām vajadzētu būt. Savukārt, paši cilvēki, veidojot attiecības, izmaina sev apkārt esošo tuvāko sociālo vidi. Rezultātā notiek dubulta savstarpēja ietekme – indivīdi ietekmējas no sociālās vides, bet sociālā vide no indivīdu rīcības. (1991:12)

Ātrais dzīves ritms un nepārtrauktās pārmaiņas, ar ko cilvēks saskaras savā ikdienā, viņā rada neizpratni par attiecību veidošanas iemesliem un sekām, nereti izraisot vēlmi atteikties no attiecību veidošanas kā tādas. To vēl vairāk pastiprina fakts, ka daudzo piedāvājumu un iespēju pasaulē cilvēkam kļūst aizvien grūtāk atrast pašam sevi un nedefinēt, kāda ir viņa pašidentitāte. Kamēr cilvēks neapzinās pats sevi kā personību, sevis prezentēšana citiem viņam var sagādāt problēmas, kas, savukārt, traucē veidot attiecības ar šiem citiem.

Gidenss izceļ to, ka mūsdienās personīgās attiecības atver jaunus ceļus cilvēku pašizpaušmei un intimitātes izjušanai. Lai gan šie jaunatvērtie ceļi paplašina cilvēka iespējas parādīt un izpaust sevi tieši caur personīgajām attiecībām, tiem ir arī sava negatīvā puse. No mūsdienu brīvajiem uzskatiem par attiecību veidošanu un iespējām tās veidot tā, kā katrs uzskata par pareizu un atbilstošu tieši sev, izriet nenoteiktās un brīvās robežas, kas būšanu attiecībās nošķir no būšanas ārpus tām vai no paralēlu attiecību veidošanas ar citām personām. (1991:12)

Dažādie attiecību modeļi un plašās to veidošanas iespējas visbiežāk realizējas komplektā ar negatīviem attiecību veidošanu ietekmējošiem faktoriem. Brīvība un atvērtība attiecībās nereti liek cilvēkiem izjust bailes un nedrošību jautājumos par uzticību, jūtu patiesumu un attiecību ilgtspēju. (1991:13)

Izmaiņas, kas attiecināmas uz cilvēka personīgās dzīves intīmajiem aspektiem, atstāj ietekmi uz sociālajiem kontaktiem arī daudz plašākā mērogā. Šeit atkal ir runa par mijiedarbību starp indivīdu un sociālo vidi, kurā tas dzīvo. Gidenss uzskata, ka mūsdienu cilvēku identitāte ir nepārtraukta personīgās un sociālās dzīves izmaiņu refleksija. Izmaiņas sociālajā vidē liek cilvēkam sevi pārdefinēt aizvien no jauna, ikreiz padarot viņa identitāti

atbilstošāku tam, kas notiek apkārt. (1991:33) Mainoties sociālajiem uzskatiem un attiecību veidošanas formām, cilvēks pielāgojas tām, lai spētu iekļauties sabiedrībā.

Gidenss atzīmē arī to, ka tīrās attiecības ir brīvi plūstošas. Tajās iesaistītās personas tās uztur savu sajūtu dēļ un nepakļaujas nekādiem citiem attiecības ietekmējošiem faktoriem. Tīrās attiecības netiek veidotas sociālās vai ekonomiskās vides ietekmē. Tās lielā mērā atšķiras no agrāk pastāvējušajām attiecībām, kas bieži vien tika balstītas uz vienošanos starp noteiktas sabiedrības daļas pārstāvjiem vai ekonomiski izdevīgu attiecību veidošanu. Piemēram, daudzu jaunu cilvēku laulības viņu ģimenes organizēja balstoties uz ekonomisku izdevīgumu vai iespēju uzlabot savu stāvokli sabiedrībā, pašiem nākamajiem laulātajiem pat neesot savstarpēji pazīstamiem. (1991:89)

Negatīvs tīro attiecību aspekts, kas saistīts tieši ar tīro attiecību plūstošo dabu ir tajās iesaistīto tendence neradīt pēcnācējus. Tā kā tīro attiecību nenoteiktība un fakts, ka kāds no partneriem tās jebkurā brīdī var pārtraukt, nenodrošina ilglaicīgu un stabilu attiecību pastāvēšanu. Cilvēki izvairās to ietvaros plānot pēcnācēju radīšanu.¹²

Tīrās attiecības ir balstītas uz divu cilvēku izvēli tās veidot, kas visbiežāk pamatota ar mīlestību starp šiem cilvēkiem. Gidenss uzskata, ka: „Tīrās attiecības ir domātas tikai pienesumam, ko tajās iesaistītās personas spēj sniegt viena otrai.” (1991:90) Turklāt, viņaprāt, „tās ir sociāla saikne, kas var būt izbeigta, balstoties uz gribu, tā tiek turpināta tikai tik ilgi, cik ilgi tā katram attiecībās iesaistītajam indivīdam sniedz pietiekamu psihisku apmierinājumu”. (1991:187)

Katra kļūda, ko partneri šajās attiecībās pieļauj, spēj tās negatīvi ietekmēt. Tā kā vairs nepastāv kāds cits pamats, uz kā attiecības tiek veidotas, to nākotne atkarīga tikai no cilvēku vēlmes šīs attiecības turpināt. Attiecības netiek mākslīgi uzturētas tikai tālab, lai nenovirzītos no kāda nosprausta mērķa, kam tās kalpo.

Pastāv vairāki apstākļi, kas traucē tīro attiecību izveidošanai. Gidenss neuzskata, ka starp tiem vajadzētu minēt sieviešu un vīriešu atšķirīgos uzskatus par mīlestību un attiecībām kā tādām. Drīzāk viens no šādiem apstākļiem varētu būt tas, ka abi dzimumi neprot savstarpēji saprasties un atrast īstos vārdus, lai izpaustu to, ko jūt. Nespēja izteikt savas jūtas vārdos un bailes no tā, ka otrs tos nesaprātīs vai nevarēs atbildēt ar to pašu, mazina partneru vēlmi komunicēt. Izvairīšanās no komunikācijas ir ļoti liels drauds jebkurām attiecībām. Attiecības nevar veiksmīgi pastāvēt, paļaujoties uz to, ka otrs mūs saprātīs bez vārdiem. Nesarunāšanās var likt partneriem savās domās veidot savu, atšķirīgu

¹² Hall, David R. *The Pure Relationship and Below Replacement Fertility in Canadian Studies of Population* vol. 30(1.) North Bay, Ontario: Nipissing University, 2003.

vai pat pilnīgi pretēju skatījumu uz otra nodomāto vai izjusto, tādā veidā attālinot partnerus un, iespējams, pat izjaucot attiecības.

Vēl kāds apstāklis, kas traucē tīro attiecību uzturēšanai, ir mūsdienu cilvēku tendence aizvien tiekties pēc kaut kā jauna, izvirzīt jaunus mērķus un neapstāties pie sasniegtā. Tas raisa cilvēkos šaubas, vai ārpus attiecībām, kurās viņi ir, viņus nevarētu sagaidīt kas vēl labāks. Turklāt tas, ka viens attiecībās iesaistītais partneris pieļauj šādu varbūtību vedina viņu uz domām par to, vai kas tāds nav ienācis prātā arī otram partnerim. Šādas domas vairo partneru nepārlicinātību par sevi un savām attiecībām. (1991:91)

Nozīmīgu lomu tīro attiecību veidošanā ieņem saistību uzņemšanās (*commitment*). Tā ir viens no galvenajiem elementiem, kas tīro attiecību veidošanā aizstāj jau minētos ārējos faktorus, uz kuriem attiecību veidošana tika balstīta agrāk. Cilvēki, kas uzņemas saistības un, balstoties uz tām, veido tīrās attiecības, apzinās, ka ieguvums, ko šīs attiecības spēs sniegt, būs atkarīgs tikai no viņu pašu atdeves to veiksmīgai uzturēšanai. (1991:92)

Saistību uzņemšanās ir cilvēka lēmums sniegt savu ieguldījumu, lai attiecības ar otru būtu pēc iespējas veiksmīgākas. Tā vienlaicīgi ir arī riska uzņemšanās, jo tas, cik nopietni nodomi ir katrai no attiecībās iesaistītajām pusēm, nav nosakāms vai izmērāms. Uzņemoties saistības, cilvēki riskē sniegt otram vairāk nekā saņemt no šī otra.

Vēl kāds no veiksmīgu tīro attiecību priekšnoteikumiem ir tajās iesaistīto personu pietiekami augsts pašvērtējums, kas sniedz tiem iespēju būt neatkarīgiem un saglabāt savu neatkarību arī pēc attiecību izveidošanas. Šī neatkarība ļauj veidot attiecības tā, lai abu attiecībās iesaistīto ieguldījums tajās un tas, ko tie vēlas iegūt no šīm attiecībām, būtu pēc iespējas līdzvērtīgāks. Tādējādi iespējams veicināt attiecību stabilitāti un personu savstarpējo sapratni. (1991:93)

Pretstats šādām divu neatkarīgu, autonomu personu attiecībām ir līdzatkarīgas attiecības, kurās viens no iesaistītajiem mēģina dzīvot otra dzīvi un uzņemties otra problēmu risināšanu. Sākotnēji līdzatkarīgas attiecības tika saistītas ar viena partnera atkarību no apreibinošām vielām, kurās otrs partneris centās glābt savu mīļoto, lai cik nelaimīgas šīs attiecības arī nebūtu. Nespēja izbeigt attiecības ar personu, kura ir atkarīga no apreibinošām vielām, ir saistīta ar psiholoģisku nevēlēšanos atzīt realitāti un nerimstošu ticību pozitīva iznākuma iespējamībai.

Gidenss uzskata, ka mūsdienās šādu līdzatkarīgu attiecību uzturēšana ir ļoti raksturīga tieši sieviešu vidū. To lielā mērā ir ietekmējusi vīriešu attieksme pret sievietēm. Daļa sieviešu, kam līdzatkarīgas attiecības ir raksturīgas, turpina iesaistīties tajās, jau iepriekš prognozējot to iespējami negatīvo iznākumu. Šādas sievietes izjūt tieksmi rūpēties

par vīriešiem un sniegt viņiem visu labāko. Visbiežāk viņas ieinteresē tieši vīrieši, kuriem šādas rūpes ir šķietami nepieciešamas, bet kuri paši tās nemaz nevēlas pieņemt. Tie ir vīrieši, ko citas, par sevi pārliecinātākas un neatkarīgākas sievietes nekad neuzskatītu par potenciāliem kopdzīves partneriem. Viņi propagandē uzskatu, ka attiecības viņiem nav nepieciešamas un ka viņu dzīves ir pārāk sarežģītas, lai dalītu tās ar kādu citu. Šāds uzskats piesaista sievietes, kam rūp šo vīriešu dzīvju atvieglošana un viņu uzskatu mainīšana. (1992:87)

Līdzatkarīgā persona sevi spēj izteikt tikai caur citu personu vēlmju piepildīšanu, tādējādi sev pašai pierādot to, ka tā kādam citam ir vajadzīga. Veidojot attiecības, šī persona savu ikdienu plāno atkarībā no partnera vēlmēm un vajadzībām, ļaujot partnerim manipulēt ar sevi un kļūstot atkarīgai no tā iegribu izpildīšanas. (1992:91)

Pēc Gidensa domām, tīrās attiecības teicas pēc intimitātes, kas palīdz ieviest attiecībās ilgtermiņa stabilitāti. Mūsdienu cilvēki, uzturot vai dibinot attiecības ar saviem tuvākajiem vai tiem, kas potenciāli par tādiem varētu kļūt, aizvien vairāk tiecas pēc intimitātes, kas mazāk kā jebkad agrāk ir sastopama ārpus privātajām attiecībām. Straujais dzīves ritms un iepazīšanās ar aizvien jauniem un jauniem cilvēkiem ikdienas dzīvē neļauj veidot stabilas ilgtermiņa attiecības ar darba vai studiju biedriem, vai nejauši sastaptiem paziņām. Sociālā vide ir pārmaiņu pilna un neveicina pieķeršanos un ciešu kontaktu veidošanu, tāpēc cilvēki ir ieinteresēti, lai viņu attiecības ar ģimeni un citiem tuvākajiem būtu pēc iespējas ciešākas un intīmākas. Sanāk, ka paviršums un nepastāvība, kas raksturīgs attiecībām ārpus tuvāko cilvēku loka, satuvina tos, kas šajā lokā atrodas. (1991:94)

Lai partneri panāktu savstarpēju intimitāti, tiem jābūt spējīgiem uzticēties. Spēja uzticēties ir vēl kāds no Gidensa minētajiem tīro attiecību elementiem. Uzticēšanās nerodas pati no sevis, partneriem ir jānopelna otra uzticība, ir jāstrādā pie tā, lai otrs noticētu, ka var uzticēties un justos drošs par savu partneri. Uzticēšanos veido ticība tam, ka otrs ir gatavs uzņemties saistības un atbildēt par savu rīcību. Lai uzticētos otram, arī pašam ir jābūt uzticamam. Ja viens no partneriem ir neuzticams, viņā rodas aizdomas arī par otra partnera iespējamo neuzticību. Nespēja pašam būt uzticīgam izraisa neuzticēšanos otram. (1991:96)

Turpinot apskatīt tīrās attiecības raksturojošus elementus, Gidenss pievēršas zaudējumam, ar ko nereti jāsaskaras šo attiecību veidotājiem. Tas, ka tīrās attiecības tiek veidotas starp vienlīdzīgiem indivīdiem, kas tās uztur tikai tīkmēr, kamēr gūst no tām kādu labumu, nosaka diezgan biežu to pārtraukšanu. Veidojot tīrās attiecības, viens partneris

otram atdod daļu no sevis. Attiecību pārtraukšanas rezultātā šī otram atdotā daļa ir izmainījusies, ietekmējoties no konkrētā partnera. Tādēļ šī daļa, kas tika dalīta ar otru, vienmēr atgādina par bijušo partneri. (1992:136)

Uzticēšanās, kas pastāv starp tīro attiecību veidotājiem, balstās uz abu partneru spēju pārliecināt otru par savu uzticamību un pašam būt spējīgam uzticēties. Turklāt, uzticēšanās otram nevar veidoties ilgtermiņā. Šim otram nepārtraukti ir jābūt spējīgam uzturēt savu uzticamību un nodrošināt ar to savu partneri.

Uzticēšanās pamatu visbiežāk veido partneru vienošanās par viņu attiecību ekskluzivitāti, par to, ka viņi neveidos attiecības ar citiem cilvēkiem un būs uzticīgi viens otram. Arī intimitāte, kuras rezultātā var sasniegt pilnīgāku savstarpēju uzticēšanos, veidojas šādas vienošanās rezultātā. Intimitāte starp partneriem paredz, ka viņi viens ar otru būs spējīgi dalīties aizvien vairāk tādās savas dzīves detaļās, kas netiek piedāvātas pārējiem, ārpus šīs savienības dzīvojošajiem cilvēkiem.(1992:138)

Identitāte, ar ko cilvēks sevi saista, esot tīrajās attiecībās, veidojas no sevis izzināšanas šo attiecību veidošanas procesā un no intimitātes, kas attīstās starp attiecībās iesaistītajiem partneriem. Jau no attiecību veidošanas sākuma partneri gūst pieredzi, kas veido viņu attiecību vēsturi. Viss kopīgi pieredzētais satuvina partnerus un ļauj tiem justies kā daļai no otra dzīves.

Gidenss uzskata, ka tieši tīrās attiecības mūsdienās ir nozīmīgākā cilvēka identitātes veidošanās vide. Esot tīrajās attiecībās, cilvēkam tiek dota iespēja aizvien no jauna izprast sevi pašu, tajā pašā laikā pieprasot nepārtrauktu savas identitātes pārdefinēšanu. Turklāt tāda pati pašizpratne un identitātes apzināšanās tiek pieprasīta arī no otra. Tas pietuvina partnerus tuvāk simetrijai, kam ideālā gadījumā būtu jāpastāv tīrajās attiecībās iesaistīto saskarsmē.

Tā kā mūsdienās ciešās attiecības starp sievietēm un vīriešiem sāk veidoties aizvien agrākā vecumā, Gidenss analizē arī pusaudžu viedokli un izpratni par to veidošanu. Kaut gan sabiedrības attieksme ir mainījusies, un tā vairs nenosoda faktu, ka arī sievietes ir seksuālas būtnes, kas veido seksuālas attiecības, katra dzimuma attieksme pret jautājumiem, kas saistīti ar seksualitāti, vēl aizvien ir atšķirīga.

Pirmkārt, šeit var runāt par attieksmi pret nevainības zaudēšanu, kas puisiem un meitenēm arī mūsdienās ir ļoti atšķirīga. Puišiem nevainības zaudēšana ir notikums, ar ko lepoties un izrādīt savu varenību citu puīšu vidū. Tas nereti rosina puīšus zaudēt nevainību pēc iespējas ātrāk, visu uzmanību veltot pašam nevainības zaudēšanas faktam, nevis apstākļiem, kādos tas notiek, vai personai, ar kuru tā tiek zaudēta. Meitenēm nevainības

zaudēšana vienmēr ir bijis īpašs solis, kas, viņuprāt, atstāj nopietnu iespaidu uz nākotni. Lielākā daļa meiteņu nevainības zaudēšanai pievērs ļoti lielu vērību. Viņām, atšķirībā no puisiem, ir svarīgi, ar ko nevainība tiks zaudēta un kā tā ietekmēs viņu nākotnes attiecības. (1992:51)

Viens no galvenajiem iemesliem tam, ka Gidenss izšķir tieši tīro attiecību jēdzienu, ir pārmaiņas, ko mūsdienu sabiedrībā pieredzējušas romantiskas attiecības. Būtiskākā no šīm pārmaiņām ir attiecināma uz veidu kā izmainījusies sievietes loma attiecībās. Sievietes lomu attiecībās stipri ietekmējušas gan izmaiņas sievietes seksualitātē, gan sabiedrības attieksmē pret to. Mūsdienās sieviešu seksualitāte un uzskati par to aizvien vairāk pietuvojas tam, kas pagātnē pieklājās tikai vīriešiem. Šobrīd ir tikai normāli, ja sievietei dzīves laikā ir vairāki seksuālie partneri, ja tādi bijuši jau pirms nopietnu attiecību veidošanas un plānoti arī pēc to iespējamās izjukšanas. Protams, arī agrāk tas nebija neiespējami, bet sabiedrība sievietes, kas piekopa šādu dzīvesveidu, kategorizēja, publiski izrādot savu neapmierinātību. (1992:7)

Aptuveni līdz 20. gadsimta 60. gadiem gan pašas sievietes, gan sabiedrība ļoti lielu nozīmi piešķīra pēc iespējas ilgākai nevainības saglabāšanai, kā arī tam, ko sievietes atļāvās, paužot savu seksualitāti. Šādi jautājumi netika pārrunāti, turklāt tika pat slēpti no citiem. Sievietes nevēlējās dalīties savā seksuālajā pieredzē ar citiem cilvēkiem, kuri varētu tās pārprast un izdarīt lielākajai daļai sabiedrības raksturīgus secinājumus par viņu rīcību. Sabiedrības uzskati iedvesa sievietēs bailes un vairoja vainas apziņu, padarot tās aizvien atkarīgākas no vīriešiem un viņu seksuālajām vēlmēm. Var teikt, ka sieviešu seksualitāti apspieda viņu pašu bailes no tās. (1992:9)

Šodien, kad aizvien vairāk sieviešu nekaunas runāt par savu seksualitāti, šīs bailes palēnām izgaist, ļaujot sievietēm apzināties sevi kā seksuālas būtnes un sajūst pieaugošu vienlīdzību viņu seksualitātes salīdzinājumā ar vīriešu seksualitāti.

Dažādas aptaujas gan parāda, ka sieviešu un vīriešu attieksme pret seksualitāti ir vienlīdzīga tikai dažos konkrētos ar to saistītos aspektos. Pastāv noteikti elementi, kas, veidojot seksuālas attiecības, šķiet svarīgi katram no dzimumiem. Aptaujas parāda, ka piemēram, orgasma sasniegšana nozīmīgāka šķiet vīriešiem, bet emocionālā tuvība seksuālā sakara laikā sievietēm.¹³ (1999:483)

Fakts, ka sievietes apzinās savu seksualitāti, ļauj tām saprast, ko tā spēj viņām sniegt. Tādējādi, radot vēlmi vienlaicīgi būt apmierinātām un apmierināt savus partnerus,

¹³ Jamieson, Lynn. *Intimacy Transformed? A Critical Look at the 'Pure Relationship'*. BSA Publications (SAGE Journals 'Sociology' vol. 33 no.3.), 1999.

veidojot seksuālus kontaktus. Mūsdienu sievietes ir iemācījušās savu seksualitāti izmantot savā labā un aizvien no jauna atklāt, uz ko tās šajā ziņā ir spējīgas. (1992:12)

Ne velti pasauli, kādā mēs dzīvojam šodien, Gidenss sauc par „pasauli ar augošu seksuālo vienlīdzību”. Lai tuvinātos šai vienlīdzībai, lielām pārmaiņām jānotiek gan sievietēm, gan vīriešiem attiecībā pašiem pret savu un vienam pret otra seksualitāti. Sievietes arvien vairāk apzinās sevi un savas iespējas šajā ziņā. Tas vainagojas ar to, ka sievietes vairs nepakļaujas vīriešu seksuālajai domināncei, bet gan pašas veido savas attiecības ar vīriešiem.

Saistībā ar sievietes aktivitāti attiecību veidošanas procesā, Gidenss uzsver, ka mūsdienās attiecību veidošana ir kā atvērts projekts, kas attīstās, balstoties uz tajā iesaistīto pušu uzskatiem, vēlmēm un eksperimentiem. Tas, ka nepastāv noteikts attiecību modelis, ko cilvēki cenšas sasniegt, veidojot attiecības, piedāvā ļoti daudz, iepriekš nepieredzētas variācijas par šo tēmu. (1992:8)

Grāmatas „Intimitātes transformācija. Seksualitāte, mīlestība un erotika modernajās sabiedrībās” ievadā autors uzsver to, ka mūsdienās nav iespējams runāt par seksu, nerunājot par mīlestību vai dzimumu lomām. Viņš uzskata, ka ikviens mēģinājums runāt par seksuālām attiecībām jau savā būtībā ietver atsaukšanos uz dzimumu lomām tajās. Viņaprāt, tīrās attiecības rosina aizvien lielāku mīlestības un seksualitātes mijiedarbību.

Lai arī cik patiesi vai nepatiesi būtu uzskati par vīriešu un sievietes vienlīdzību mūsdienu pasaulē, tīrās attiecības ir vieta, kur tā tik tiešām pastāv. Šādās attiecībās partneri ir gan seksuāli, gan emocionāli vienlīdzīgi. (1992:2)

Lai precīzāk atspoguļotu mūsdienu attiecību tendences, Gidenss apskata piemērus par atkarību no seksa. Viņš min, ka agrāk šāda atkarība tikusi atzīta tikai vīriešu starpā. Tad par to mēdza spriest kā par vienu no vīriešu dzimumu raksturojošām pazīmēm. Bet tagad, kad, kā noskaidrojām, arī sievietes apzinās sevi kā seksuālas būtnes un ir atzinušas savu interesi par seksu, tā piedēvējama arī viņām. (1992:67)

Liels skaits šodienas vīriešu vairs neveido attiecības ar vienu partneri, bet, lai piedzīvotu seksuālo dažādību, piekoptj gadījuma rakstura kontaktus ar vairākiem partneriem. Nereti šie vairāki partneri sievietes dzīvē ir aktuāli visi vienlaicīgi. Iemesli, kas to izraisījuši, var būt atšķirīgi. Vīrieši un sievietes ar saviem uzskatiem par attiecību veidošanu, nonākot tuvā savstarpējā kontaktā, nepārtraukti ietekmē viens otru. Viņi piedāvā viens otram savus uzskatus un variācijas par to, kādām, viņaprāt, būtu jābūt attiecībām, tādā veidā liekot iepazīt šo sev pieņemamo attiecību modeli otram. Tā rezultātā

veidojas attieksme, kas nosaka, kādu attiecību modeli katrs no viņiem piedāvās nākamajam partnerim.

Pretējā dzimuma ar attiecību veidošanu saistīto uzskatu uzklausišana tikai attīsta mūsdienu sabiedrībā populāro, jau iepriekš pieminēto tendenci neveidot nopietnas attiecības, lai tās nesagādātu vilšanos un nerastos nepieciešamība pēc pilnīgas atdošanās otram. Sabiedrība cilvēkiem ik uz soļa atgādina, ka tiem jā saglabā sava neatkarība un jābūt patstāvīgiem. Šis atgādinājums iedveš cilvēkam bailes no attiecību veidošanas un bieži vien mudina to dzīvot no viena gadījuma sakara līdz nākamajam. (1992:67)

Gidenss piedāvā piemēru par kādas jaunas amerikānietes atkarību no seksa, kurā parādās vēl kāds iemesls tās aktualitātei tieši sieviešu dzimuma pārstāvju vidū. Sieviete, kuras seksuālos piedzīvojumus autors apskata, kā iemeslu iesaistīties aizvien jaunos un jaunos intīmos sakaros min spēku, ko tas viņai sniedz. Darot to, viņa izjūt, ka ar savu seksualitāti ir spējīga pakļaut vīrieti un savā ziņā pat valdīt pār viņu. Šī spēja sniedz viņai papildus pašapziņu pēc katra piedzīvotā seksuālā kontakta.

Piemērā apskatītā sieviete, tāpat kā liels skaits citu šodienas sieviešu, aktīvi iesaistījās savas intīmās dzīves veidošanā. Viņa negaidīja vadības uzņemšanos no vīrieša, kas šādā situācijā būtu raksturīga pirms modernitātes veiktajām pārmaiņām sabiedrībā. Arī šī tendence varētu būt viena no tām, kas attiecību veidošanu mūsdienās padara tik sarežģītu. Vairs nepastāv robežas starp to, ko attiecībām būtu jāsniedz un ko no tām būtu jā sagaida katra dzimuma pārstāvjiem. Cilvēku tik dažādās izpratnes par partneru lomām attiecībās vieš neskaidrību un var izraisīt nesaskaņas. (1992:69)

Cits iemesls sieviešu pieaugošajai atkarībai no seksa ir vēlme izjust tuvību un siltumu, kas nav iespējams, izvairoties no attiecību veidošanas. Sievietes, veidojot intīmus kontaktus ar vīrieti, tiecas ne tikai pēc varas un spēka izjušanas, bet arī vēlas izjust vīrieša varu un spēku pār sevi. Sievietēm pietrūkst mīluma un siltuma, bet tajā pašā laikā tās cenšas izvairīties no vājuma izrādīšanas vīriešu priekšā. (1992:78)

Visbiežāk jautājumi par mūsdienu seksualitāti tiek apskatīti no sieviešu dzimuma viedokļa. Lai gan, sieviešu loma attiecībās ir pieredzējusi daudz uzskatāmākas un krasākas izmaiņas, arī vīriešu seksualitāte laika gaitā ir mainījusies līdz ar to. Turklāt, lielākoties izmaiņas tajā notikušas, tieši ietekmējoties no izmaiņām sieviešu seksualitātē. Visi ar sieviešu seksualitāti saistītie jauninājumi ir likuši vīriešiem pārdefinēt arī savu seksualitāti un pielāgoties izmaiņām, kas skārušas sieviešu seksualitāti. (1992:111)

Ilgā laika periodā vīriešu seksualitāte ir bijis samērā nemainīgs jēdziens, ko raksturojušas konkrētas, sabiedrībā pieņemtās normas. Tās galvenokārt noteicis sabiedrībā pastāvošais dzimumu lomu sadalījums, kam mainoties arī šīs normas ir izmainījušās.

Lai turpinātu veidot attiecības ar sievietēm un iesaistītos seksuālos kontaktos ar tām, vīriešiem laika gaitā ir nācies kļūt savā ziņā vājākiem. Iepriekš vīrieši bija pieraduši veidot saistības ar sievietēm, par kurām bija nepieciešams rūpēties un uzņemt atbildību. Tas ne vien ļāva vīriešiem parādīt savu spēku un pārākumu, bet arī izveidoja viņu viedokli par to, kā veidojas tuvība starp diviem cilvēkiem.

Tagad, kad sievietes ir kļuvušas neatkarīgas un pašapzinīgas gan romantisku, gan seksuālu kontaktu veidošanā, vīriešu skatījums uz tām ir pieredzējis nopietnas pārmaiņas. Lai tiktu atzīts sievietes acīs, vīrietim ir jāpieņem viņas vēlme pēc neatkarības un jāļauj viņai tā paust. Tā pieņemšana liek vīrietim atdot daļu sev piemītošās kontroles sievietes rokās un mācīties ļauties tāpat, kā līdz šim to ir darījušas sievietes. Vīrieši nebūt nav kļuvuši vāji vai atkarīgi no sievietēm, bet, apzinoties mūsdienu situāciju dzimumu lomu sadalījumā, ir atraduši spēku veidot attiecības ar emocionāli un seksuāli līdzvērtīgām personām. (1992:131)

Lai runātu par seksuālas tuvības un mīlestības apvienojumu, Gidenss piedāvā lietot jēdzienu kaislīga mīlestība (*passionate love*). Kaislīgu mīlestību raksturo tas, ka tā ir nošķirta no pārējām indivīda ikdienā eksistējošajām sajūtām un nereti nonāk konfliktā ar tām. Kaislīgas mīlestības radītā saikne starp diviem cilvēkiem ir tik spēcīga, ka spēj vadīt šo cilvēku prātus, atturot tos no citkārt tik svarīgajām ikdienas rūpēm un emocijām. Kaislīga mīlestība sevī ietver gan labo, gan sliktu. Lai gan tā ļauj cilvēkam izjust ļoti stipras simpātijas, iekāri un seksualitāti, tajā pašā laikā tā spēj veicināt cilvēku pieņemt pārgalvīgus lēmumus, ko nākotnē varētu būt jānožēlo. (1992:38)

Gidenss kaislīgu mīlestību lielā mērā nodala no romantiskas mīlestības (*romantic love*), uzsverot tai raksturīgo īslaicīgumu un stiprās emocijas, ko tā izraisa. Turklāt, autors uzskata, ka kaislīga mīlestība visbiežāk nevar būt par pamatu laulības veidošanai un drīzāk var nostāties pret to. Tas tāpēc, ka kaislīgas mīlestības ietekmē cilvēki nespēj pārvaldīt savas jūtas un pieņemt nopietnus ilgtermiņa lēmumus. To darīt iespējams tikai gadījumā, ja kaislīga mīlestība pāraug romantiskā mīlestībā, kuras ietvaros cilvēki atkal ir spējīgi domāt loģiski, rēķinoties paši ar sevi un saviem līdzcilvēkiem. (1992:38)

Vēsturiski vienmēr ir pastāvējusi gan kaislīga, gan romantiska mīlestība, kuru attiecības dažādos laika periodos ir pieredzējušas izmaiņas. Kaislīga mīlestība atšķirībā no romantiskas mīlestības nekad nav tikusi izraisīta vai noteikta, balstoties uz sabiedrības

uzskatiem. Vēl jo vairāk, kaislīgas mīlestības izveidošana reti balstās uz cilvēku apzinātu izvēli to darīt. Tā ir, drīzāk, kā impulss, ko divi cilvēki izjūt, viens otru satiekot. Tās pastāvēšanas laikā cilvēkiem nav raksturīgi koncentrēties uz kopīgu nākotnes plānu kalšanu vai uzskatīt par svarīgu partnera ikdienas dzīves un līdzcilvēku padziļinātu iepazīšanu.

Toties orientāciju uz kopīgu nākotni un kopīgu nākotnes plānu veidošanu sevī ietver romantiska mīlestība. Tajā iesaistītajiem ir raksturīgi nepārtraukti uzdot sev jautājumus par to, vai izvēlētais partneris tik tiešām ir īstais, un iztēloties, kāda varētu būt iespējamā kopdzīve ar viņu. Kaislīga mīlestība šādus jautājumus neuzdod. Tā ir mirkļa uzplaiksnījums, kurā cilvēki bauda viens otra sabiedrību un piedzīvo tik lielu tuvību, ka tā uz laiku it kā nošķir tos no pārējās pasaules. (1992:44)

Vēl kāds jēdziens, ko Gidenss piedāvā, lai precīzāk raksturotu tieši mūsdienu mīlestību un dažādās tās variācijas, ir saplūstošā mīlestība (*confluent love*). Saplūstošā mīlestība ir tīro attiecību pamats. Tā paredz pilnīgu partneru atvērtību vienam pret otru. Tā ir pretēja Gidensa izpratnei par romantisko mīlestību, tās aktīvās un uz nejaušību balstītās dabas dēļ. Steidzīgajā un mainīgajā šodienas pasaulē laiks, ko cilvēki velta attiecībām, ir ierobežots. Tas liek lielai daļai cilvēku pieņemt lēmumu būt pilnīgi atklātiem pret otru un atdoties otram, nerēķinoties ar šādas rīcības iespējamajām sekām nākotnē. Cilvēki paši zina, cik ātri viss plūst un mainās, un tādēļ cenšas attiecību veidošanu neuztvert tik nopietni, bet veidot tās tā, lai konkrētajā brīdī no tām saņemtu maksimālu ieguvumu. (1992:61)

Daudzi ir atmetuši mērķi atrast savu vienu vienīgo otro pusīti vai dibināt attiecības visai dzīvei. Viņi paši vai viņu tuvākie jau ir pieredzējuši attiecību izjukšanu un šķiršanu, kas licis tiem apšaubīt attiecību pastāvēšanas iespējamību bez noteikta laika limita. (1992:61)

Saplūstošā mīlestība ir cilvēku ikdienā reāli pieejama un pastāvoša mīlestība, kas sevī vairs neietver ideju par to, ka tai jābūt kaut kam ļoti īpašam vai vienreizējam. Tajā iesaistīto emocionālais ieguldījums attiecībās ir tikpat liels kā no tām iegūtais. Saplūstošās mīlestības attīstības iespējas nosaka partneru gatavība atklāties otram. (1992:62)

Ļoti svarīgs saplūstošo attiecību elements ir sekss. Ar seksu saistītā šo attiecību daļa balstās uz partneru savstarpējo komunikāciju par šo tēmu. Šādās attiecībās iesaistītie partneri vēlas attīstīt starp viņiem valdošo seksuālo saikni un paša seksa kvalitāti. Partneri aktīvi dalās savā iepriekšējā pieredzē un savās sajūtās pašreizējās pieredzes laikā, tādā

veidā uzlabojot savu seksuālo kopdzīvi. Viņi strādā pie tā, lai kopīgiem spēkiem sasniegtu maksimālu seksuālu baudu un attīstītu viens otra seksuālās prasmes. (1992:62)

Saplūstošā mīlestība nepieprasa monogāmiju jeb attiecību uzturēšanu tikai ar vienu konkrētu personu. To, vai partneri uztur attiecības tikai viens ar otru, vai iesaistās attiecībās arī ar citiem, nosaka viņu savstarpēja vienošanās. Šāda vienošanās pārsvarā tiek balstīta uz to, cik nozīmīga partneriem ir attiecību neveidošana ar citiem, ārpus šīm attiecībām esošiem cilvēkiem. (1992:63)

Pastāv uzskats, ka salīdzinot romantiskās un saplūstošās mīlestības pārstāvjus, saplūstošās mīlestības pārstāvji savā būtībā ir neatkarīgāki. Neskatoties uz to, lielāku drošības sajūtu attiecībās izjūt romantiskās mīlestības pārstāvji. Saplūstošās mīlestības mainīgā daba nespēj nenodrošināt stabilitāti, kāda raksturīga romantiskai mīlestībai.¹⁴ (2002:549)

Mūsdienu vīriešiem attiecībās ir jāpārstāj no sievietes sagaidīt pasivitāti un ļaušanos vīrieša domināncei. Viņi vairs nevar rēķināties, ka sieviete savu dzīvi pakārtos viņējai un ka tās galvenā funkcija būs apbrīnas izrādīšana vīrieša paveiktajam. Sievietes šodien spēj justies laimīgas un apmierinātas ar sevi tādās attiecībās, kurās tās var eksistēt kā autonomi cilvēki, kas pamatā koncentrējas paši uz sevi un savas dzīves pilnveidošanu. (1992:153)

Šodienas sabiedrībā sieviešu un vīriešu dzimumu lomas kļūst aizvien līdzīgākas viena otrai. Pārsvarā mainās sieviešu dzimuma loma, kas kļuvusi daudz aktīvāka ekonomiskajā, sociālajā, kā arī seksuālajā ziņā. To, kā attīstīsies dzimumu lomu sadalījums nākotnē, Gidenss lielā mērā saista ar tīro attiecību attīstības gaitu. Autors uzskata, ka vidējais tīro attiecību pastāvēšanas ilgums būs galvenais elements, kas noteiks, vai abi dzimumi kļūs vēl vienlīdzīgāki, vai arī starp tiem parādīsies jaunas, iepriekš neapzinātas atšķirības. (1992:155)

Tīrās attiecības ir demokrātiskas attiecības, par ko liecina jau iepriekš minētā partneru vienlīdzība tajās. Demokrātijas iespējamību attiecībās nodrošina intimitāte, kas veidojusies, balstoties uz atklātību starp partneriem un viņu spēju atdoties otram. Partneri ļauj viens otram nemitīgi attīstīties un realizēt sevi, nebaidoties palikt otra ēnā. Katrs partneris veido pats sevi un strādā pie savas attīstības – viņš sākumā ir pats un tikai pēc tam daļa no otra. (1992:189)

¹⁴ Gross, Neil, Simmons, Solon. *Intimacy as a Double-Edged Phenomenon? An Empirical Test of Giddens*. North Carolina: University of North Carolina Press (*Social Forces* 81(2)), 2002.

Lai attiecības būtu stabilas, partneriem jābūt spējīgiem pa īstam respektēt vienu otru un būt atklātiem vienam pret otru. Pēc iespējas lielāka atklātība palīdz uzticēties un nodrošināt lielāku attiecību ilgtspēju. (1992:197)

Tīrās attiecības radušās nozīmīgas reorganizācijas, kas aktuāla visās ar attiecībām saistītajās sfērās, rezultātā. (1992:57) Individī eksperimentē ar attiecībām, bet tajā pašā laikā attiecības to dara ar viņiem pašiem. Tiek veidota tāda kā jauna realitāte, kas, iespējams, nekad līdz galam netiks izveidota. Lielākajā daļā gadījumu brīvajos uzskatos par attiecību tēmu slēpjas neskaitāmas variācijas, kas netiecas noteikt robežas vai izdalīt konkrētus, sabiedrības uzskatiem atbilstošus attiecību modeļus.

Tā kā Ingas Gales lugas „Āda” iestudējuma pamatā ir stāsts par ciešajām attiecībām starp mūsdienu sievieti un vīrieti turpinājumā tiks apskatīta šo attiecību atbilstība Antonija Gidensa tīro attiecību jēdzienam. Vairāki Ingas Gales lugas „Āda” iestudējuma galveno varoņu Ādama un Ievas attiecību aspekti vedina uz to asociēšanu ar tīrajām attiecībām.

Balstoties uz Antonija Gidensa uzskatu, ka tīrajās attiecībās iesaistītās puses ietekmē viena otru un tādā veidā maina viena otras ikdienu, „Ādā” ir skaidri redzams, kā tas notiek konkrētajā attiecību modelī. Pirmkārt, jau fakts, ka paši iestudējuma varoņi uzsver savu piedzimšanu, vienu otru satiekot, liecina par izmaiņām viņu dzīvēs. Iestudējumā Ievas un Ādama satikšanās mirklis ir kā abu varoņu apjaušana, kad tie viens otram liek domāt, ka ir nonākuši citā pasaulē, kuru pirms tam nav pazinusi. Lai gan sākotnēji varoņi ir diezgan noslēgti un pastāv katrs par sevi, ieraugot vienu otru, to attieksme un uzvedība mainās. Ieva un Ādams kļūst priecīgi un atvērti. Viņi komunicē it kā rotaļājoties viens ar otru. Runājot viņi papildina viens otru vai pat vienojas kopīgā tekstā – viņi ir saplūduši viens ar otru un jūtas kā viens vesels. Aktieriem Antai Aizupei un Ivaram Krastam ir izdevies ļoti patiesi parādīt starp abiem varoņiem valdošo tuvību un pieķeršanos. Katra viņu grimase un skatiens vienu uz otru pauž iemīlēšanās sajūtu un vēlmi būt kopā. Tas novērojams arī lugas tekstā, kas veltīts tieši viņu satikšanās brīdim. Ādams saka: „...kā tas nākas, ka es vairs nepazīstu šo pilsētu, ka šī pilsēta nemitīgi sauc mani kaut kādā nesaprotamā vārdā, kā tas nākas, ka apkārt ir bijis tāds troksnis, ka es neesmu pat savu vārdu dzirdējis un tagad nespēju saklausīt tavējo, bet tava roka pārāug par manējo, kā tas notiek, ka manas kājas izkāpj no asfalta gūsta, es atveru acis un ieraugu, mana roka, tava roka, pilsētas āda pārplēsta un kluba vidū izaudzis koks.” (2011:9) Šis kluba vidū izaugušais koks ir kā simbols izmaiņu sākumam. Tas parāda, cik pēkšņa un pārsteidzoša ir Ievas un Ādama satikšanās pēc sarežģījumiem viņu

individuālajā pagātnē. Viņi sastop viens otru un sāk būt viens otram – sāk būt viens vesels. Šī satikšanās šķiet tikpat nereāla kā koka izaugšana kluba vidū.

Tas, ka Ieva un Ādams savu savienību redz kā atsevišķu pasauli un sevi kā vienu veselu, norāda uz to, cik cieša tā ir. Tādēļ, vadoties pēc Gidensa pieņēmuma, ka jo ciešākas ir cilvēku attiecības, jo lielāku ietekmi tās uz viņiem atstāj, ietekme, ko Ādams un Ieva atstāj viens uz otru, ir tiešām ievērojama.

To, cik tuvi ir Ādams un Ieva, raksturo fakts, ka, attiecības uzsākot, viņiem vajag tikai vienam otru. Viņi nedomā par citu cilvēku viedokļiem, par dzīves greznību, mantiskām vērtībām vai naudu. Viņi ir pašpietiekami viens otrā, viens ar otru savā veselumā, savā pasaulē. Ādama un Ievas savienība tās iesākumā viņus pilnībā nošķir no apkārtējās pasaules, kopā viņi sāk dzīvot no jauna un dara to ar pilnu atdevi.

Izrādē ir novērojams, cik attiecību sākumā Ādamam un Ievai ir labi vienam ar otru. Viņi ir mīļi un atvērti viens pret otru. Viņi komunicē caur smiekliem un smaidu, izdzīvojot savas dienas vienā ritmā un priecājoties par to, ka viņi ir viens otram. Paši sev viņi ir: „...pasaules valdnieki, kuriem pasaule vienaldzīga...cilvēki bez ādas, cilvēki viens otrā...”(2011:13)

Runājot par tīrajām attiecībām, Entonijs Gidenss piemin to plūstošo dabu. Arī Ādama un Ievas attiecības ir plūstošas, viņi satiekas un bauda to, cik viņiem ir labi vienam ar otru. Viņi dzīvo konkrētā mirklī, kurā viņi ir viens otram. Tā ir: „...dzīve bez robežām, dzīve tai mirklī, kad tai nav noteikumu, nav sākuma un gala...” (2011:14)

Viņu attiecības tīrajām attiecībām atbilst arī to nenoteikto robežu dēļ. Viņu attiecības ir Gidensa apskatītais atvērtais projekts, kas attīstās, to veidotājiem eksperimentējot ar attiecībām. Izrādē šī robežu nenoteiktība parādās Ādama un Ievas abu kopīgi izpildītajā tekstā, kad paši savas attiecības apskatot no malas, viņi saka, ka „Viņu kustības noteica viņu pasaules ritmu. Viņu pasaule noteica viņu kustības. Ne naida, ne skaudības, ne solījumu, ne atbildības, dzīva miesa dzīvā miesā, karstums un kvēle. Bez jautājumiem un ēnas.” Šis Ingas Gailes teksts parāda tīro attiecību plūstošo dabu. Tajā parādās tādi elementi kā karstums un kvēle, kas asociējas ar uzplaiksnījumu, kas precīzi raksturo Ādama un Ievas savienību.

Režisors Andrejs Jarovojs šo attiecību plūdumu un uzplaiksnījumus ļoti akurāti ir parādījis caur ritmu, kurā lugas varoņi stāsta par sevi un sarunājas viens ar otru. Uz priekšu vērsta ritma dinamika un tas, ka varoņu teiktais nepārtraukti mijas viens ar otru, parāda Ievas un Ādama attiecību attīstību. Sākuma stadijā tā norisinās, kā ejot pa perfekti novilkta apļa līniju, kurā inerces dzen varoņus tālāk un tālāk uz priekšu. Taču, attiecībām sarežģoties, šajā perfektajā ritmiskumā iezogas pauzes un asi paātrinājumi.

Vis ir labi, līdz visnotaļ rotaļīgajā un pozitīvajā Ādama un Ievas pasaulē ierodas Ulars. Tas ir mirklis, kad Ieva sāk apšaubīt Ādama uzticamību, jo Ādams ir tai parādījis, ka apkārt ir vēl kāda pasaule. Pasaule, kur ir arī citi cilvēki, ne tikai viņi divi.

Kā jau iepriekš noskaidrojām, Ieva šajās attiecībās ir daļa no Ādama. Lai gan arī Ādams it kā ir daļa no viņas, viņš tajā pašā laikā tomēr apzinās, ka ir arī neatkarīga būtne. Tā kā tīrajās attiecībās starp to nenoteiktajām robežām ļoti svarīgs ir attiecībās iesaistīto pašvērtējums, tad Ādama un Ievas attiecībās problēmas rada tas, ka Ievai šī pašvērtējuma trūkst. Viņas pašvērtējums pastāv tikai, izsakot to caur Ādamu.

Kad Ādams iziet ārpus viņa un Ievas pasaules, Ieva jūtas apdraudēta un nepilnīga. Bet kā gan citādi, ja viņa ar Ādamu visu laiku ir bijuši viens vesels un dzīvojuši zem vienas ādas?

Šajā mirklī izrādes ritms palēninās, mūzikas un varoņu izpausmju radītā noskaņa gaisu padara smagu. Telpā virmo tāds kā saspīlējums, sajūta, ka kuru katru brīdi notiks kaut kas slikts. Tā ir tāda kā pauze, kuru Inga Gaile parādījusi stāstā par to, kā Ieva neskaitāmas stundas sēž un gaida Ādamu, izjūtot raizes par savu nākotni. Šo izrādes epizodi var raksturot ar vārdiem: „Tai istabā pulksteņa nav un laika nav – apstājies, iekāries gaisam rokā un šūpojas.” (2011:18)

Gaidot Ādamu vietā, kurā nav laika un kuru pārvalda šaubas par nākotni, Ieva „vienkārši bija ļoti, ļoti nobijusies, ka Ādams ir viņu pametis, un sēdēja, un nezināja, ko lai tālāk dara.” (2011:21) Izrādē šis process tiek apskatīts it kā no malas. Varoņi to izdzīvo nevis caur Ievas un Ādama tēliem, bet gan caur attālinātiem kādas sievietes, kuras tēlā iejūtas Anta Aizupe un kāda vīrieša, kura tēlā iejūtas Ivars Krasts, novērojumiem.

Ādams savukārt ir smēlies spēkus no attiecībām ar Ievu un ir gatavs atgriezties pasaulē, kurā viņš dzīvoja iepriekš. Viņā ir atgriezusies pašpārliecība un viņš vairs neizsaka pats sevi caur savām pagātnes neveiksmēm. Viņš ir gatavs sākt visu no jauna un atgriezties dzīvē. Viņš nebūt nevēlas pamest Ievu, bet vienkārši alkst būt arī kaut kas cits, ne tikai daļa no viņas.

Ieva to nesaprot, jo mīl Ādamu un domā, ka viņiem ir ļoti labi vienam ar otru. Ādama vēlme būt neatkarīgam un attīstīties atsevišķi no Ievas viņu apbēdina un sadusmo. Ieva atkal izjūt tukšumu, kurā pie pirmās izdevības ielaiž sevī apkārtējās sabiedrības varu pār sevi. Sabiedrības ietekme uz Ievu viņā ienāk caur Ularu. Ulars Ievai parāda, ka viņa var būt arī kas cits, ne tikai daļa no Ādama. Viņš liek tai apzināties, ka arī viņai pašai ir sava identitāte, īpašais un unikālais, kas viņu atšķir no pārējiem. Ulars, kura tēlā uz brīdi iejūtas

aktieris Ivars Krasts ar Ievu runā aizrautīgi un iedvesmojoši. Viņš it kā atver Ievai jaunu pasauli, kas piedāvā meitenei neskaitāmas iespējas.

Tas Ievā vieš šaubas. Sākotnēji viņa nevar saprast, vai vispār var dzīvot bez Ādama un vai viņai tas ir vajadzīgs. Bet tā kā tīro attiecību dalībniekiem piemīt tendence tiekties pēc kaut kā jauna, attīstīt sevi un sasniegt aizvien jaunus mērķus, Ieva pēc sevis apzināšanās ir gatava padoties sabiedrības uzskatam, ka viņai nepieciešams sevi pilnveidot.

Ieva padodas arī apkārtējo neticībai un padara sabiedrības viedokli par sev svarīgu. Ulars Ievai par attiecībām ar Ādamu saka: „Tev ir rozā brillu periods. Bet tas ir dabas likums. Jūs abi gribat pārkāpt dabas likumu, jūs gribat apturēt attīstību, čurnēt divi ar zāli un krūmiem pieaugušā pilsētas dzīvoklī, izliekoties, ka laukā nekā nav.” (2011:31) Tas liek Ievai uz savām un Ādama attiecībām iespējams pirmoreiz paskatīties ar prātu nevis ar sirdi.

Ievas un Ādama attiecības bija tik tuvas, ka viņi sāka ierobežot viens otru un centās mainīt attiecību plūstošo un nenoteikto dabu. Tā kā katra mūsdienu cilvēka identitāte veidojas gan attiecībās, gan sociālajā vidē, kurā tie dzīvo, nav iespējams ignorēt šīs sociālās vides esamību. Tā vienmēr ir bijusi un vienmēr būs viņu dzīves sastāvdaļa, ar ko viņiem jābūt spējīgiem samierināties.

Tā kā Ieva pirms tam bija noliegusi, ka viņai apkārt ir vēl citi cilvēki, ne tikai Ādams, apstiprinot sev, ka tā tomēr ir, sabiedrības ietekme uz Ievu sāka izpausties īpaši stipri. Sapnis, ko Ulars radīja Ievas galvā, liek meitenei ar pilnu atdevi koncentrēties uz tā sasniegšanu. Viņa metas pakaļ sabiedrības piedāvātajām iespējām būt atzītai tās acīs un nopelnīt daudz naudas, nerēķinoties ar sekām, ko tas atstās uz viņu un viņas attiecībām ar Ādamu.

Ieva iestāsta sev, ka dara pareizi, lai gan viņas izteiksmē ir jūtama neticība. Ievas piedzīvoto pārmaiņu rezultātā mainās arī Ādams. Jaunie apvāršņi, ko Ieva ir sākusi apzināt, mazina puīša uzticību viņai un uzticību viņu attiecībām kā tādām. Ādams sāk apšaubīt savu piemērotību Ievai un savu nozīmi Ievas acīs: „...tiklīdz es sākšu runāt, tu redzēsi, ka es neesmu tas, ko tu esi meklējusi, ka es neesmu tas spēks, kurš noturēs tavus puņķus un asaras, kas aizbērs tavus akačus...” (2011:34)

Nedrošība, kas rodas Ādamā parāda vēl kādu tīrajām attiecībām raksturīgu elementu. Tā ir pretējo dzimumu nemācēšana sarunāties vienam ar otru un izrunāt problēmas, kas rodas to starpā. Nesarunāšanās savukārt tikai attīsta nesaprašanos starp partneriem, attālinot tos vienu no otra. Nesarunāšanās izraisītās sekas jūtas arī Ievas un Ādama saskarsmē. Viņi vairs neprot sarunāties viens ar otru un viss, ko tie saka izklausās nedaudz uzspēlēti.

Ādams saprot, ka Ieva negrib neko sliktu. Viņš zina, cik grūti ir nepakļauties apkārtējai pasaulei un neļaut tai manipulēt ar sevi. Par Ievas vēlmi mainīt sevi, sasniegt jaunus mērķus un gūt no tā visa labumu viņš saka: „Viņa domā, ka viņa ir feja, kas visu nokārtos, ka viņa iedomāsies un sakratīs šito pasauli, un mozaīka saliksies, tā kā vajag viņai, izveidosies īsta puķe: viņa dabūs darbu, dzīvokli, viņai būs jaunas kleitas un mums –vakariņas Romā.” (2011:41)

Diemžēl gan Ieva, gan Ādams saprot arī to, ka tā vis nebūs, ka, lai kaut ko iegūtu, kaut kas cits ir jāupurē. Viņi māna paši sevi, cerot, ka viss izvērtīsies labi, bet turpina bēgt no starp viņiem pastāvošā konflikta risināšanas.

Ieva un Ādams melo paši sev un viens otram. Saplūstošā mīlestība, kas starp viņiem valdīja, ir izjukusi. Viņi vairs nespēj uzticēties viens otram un, kaut gan paši to neatzīst, vaino sevi tajā.

Viņu attiecību smagā un lēnā izjukšana rada zaudējuma sajūtu un maina viņus pašus. Daļa no viņiem, kas bija veidojusies, viņiem esot kopā, tagad ir zudusi. Viņiem ir jāmainās un jāprot izdzīvot bez šīs daļas, kas iepriekš ieņēmusi vissvarīgāko lomu viņu abu dzīvēs.

Tā kā mūsdienu cilvēku identitāte pēc Gidensa domām ir nepārtraukta personīgās un sociālās dzīves refleksija, tad šajā gadījumā, kad abu varoņu personīgā dzīve piedzīvo nozīmīgas izmaiņas, viņu identitāte cieš. Tā kļūst nestabila un grauž viņu pašvērtējumu. Abi varoņi šo pašvērtējuma zudumu cenšas aizpildīt ar ārējo faktoru palīdzību. Ievai sevis apliecināšana caur sabiedrības vērtējumu par viņu ir kaut kas jauns, tādēļ viņai tas tīri labi izdodas. Savukārt Ādams to ir pieredzējis jau iepriekš, tādēļ, izjūtot neticību šādai sevis apliecināšanas formai, aizvien cer atgūt Ievu un atgriezties dzīvē, kas viņiem bija iepriekš.

4. IZMAIŅAS SIEVIETES SEKSUALITĀTĒ UN TO PIEMĒRI INGAS GAILES LUGAS „TRAUKI” IESTUDĒJUMA GALVENO VAROŅU DZĪVĒS

Autori Ulrihs Beks un Elizabete Beka-Gernšeima pēta to, kā mainījusies sievietes loma sabiedrībā, un uzskata, ka mūsdienās tā aizvien vairāk pietuvinājusies vīrieša lomai.¹⁵ (2002:54) Viņi saskata nozīmīgas izmaiņas lielākajā daļā sieviešu dzīves aspektu, piemēram, ģimenes dzīvē, karjerā un izglītībā. Pastiprinātas izmaiņas sieviešu lomas attīstībā autori novēro tieši 20. gadsimta pēdējo divu desmitgažu periodā. Viņi uzskata, ka šajā periodā izmaiņas notikušas caur viņņveidīgiem kāpumiem un kritumiem sieviešu mēģinājumos pierādīt savu neatkarību un līdzvērtību salīdzinājumā ar vīriešiem. (2002:55) Tās nepārtraukti svārstījās starp savas dzīves organizēšanu, balstoties uz citu cilvēku vēlmēm un vajadzībām, un savu vēlmju un vajadzību izvirzīšanu priekšplānā.

Šīm izmaiņām sākoties, līdzās no jauna iegūtajai brīvībai un it kā plašajām dzīves iespējām, sieviešu dzīvēs parādījās arī nedrošība, neizpratne un nemācēšana tās izmantot savā labā. Sievietēm bija jāiemācās vienlaikus tikt galā ar saviem jau līdz šim aktuālajiem dzīves uzdevumiem, papildinot tos ar tādiem uzdevumiem, kādi pirms tam bijuši aktuāli tikai vīriešu dzīvēs.

Beks un Beka-Gernšeima mūsdienu sievietes vietu sabiedrībā redz kā starppozīciju, kurā tai nākas uzņemties aizvien jaunas atbildības, neaizmirstot par vecajām. Brīvība, kas sievietēm tika sniegta, atvēra tām ceļu uz neatkarību, bet tajā pašā laikā nemazināja to iepriekšējos pienākumus, kas galvenokārt saistīti ar rūpēm par ģimeni un tuviniekiem. Autori uzskata, ka šī brīža sieviešu dzīves modelis ir atvērtāks kā iepriekš, bet ka vienlaikus tas sievietes padara neaizsargātākas. (2002:56)

Atskatoties uz sieviešu lomas attīstību agrākā laika periodā, autori izceļ to, ka 18. gadsimtā sieviete bija pilnībā pakļauta kalpošanai ģimenē un līdz ar to tai nebija gandrīz nekādu iespēju attīstīt pašai sevi kā no ģimenes neatkarīgu būtni. Lai gan arī šodien liela daļa sieviešu rūpējas par savām ģimenēm un to labklājību, tām tomēr ir iespēja aizvien vairāk attīstīt arī savas ar ģimeni un līdzcilvēkiem nesaistītās vēlmes un sapņus. Tas, cik lieli ir katras sievietes sapņi un kādas ir viņas iespējas šos sapņus īstenot, ir atkarīgs no viņas izglītības līmeņa un stāvokļa sabiedrībā. (2002:56)

Beks un Beka-Gernšeima uzskata, ka, lai saprastu sievietes lomu mūsdienu sabiedrībā, ir nepieciešams izpētīt, kā notikusi sievietes pāreja no kalpošanas citiem uz

¹⁵Beck, Ulrich, Beck-Gernsheim, Elisabeth. *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: SAGE Publications, 2002.

dzīvošanu sev pašai. Lai to izpētītu, autori koncentrējas uz pārmaiņām, kas saistītas ar izglītību, darbu, seksualitāti un attiecībām. Viņi uzskata, ka galvenās pārmaiņas šajās jomās skar tieši jaunas sievietes, kuras tādēļ kļuvušas par viņu galveno pētījuma objektu. (2002:57)

Autori uzskata, ka kopš 1960. gada ir notikušas pastiprinātas izmaiņas seksualitātes nozīmē cilvēku dzīvēs. Ierobežojumi, kas saistījās ar cilvēku seksualitāti un pat domām par to, no 18. gadsimta beigām līdz 19. gadsimta vidum bija atvēruši un pārdefinējuši savas robežas, ļaujot seksualitātei kļūt par cilvēkiem tuvu un nozīmīgu tematu. Arī 19. gadsimtā seksualitātes attīstība turpinājās, laika posmā no 60. līdz 90. gadiem gandrīz vai pilnībā izmainot jaunu sieviešu attieksmi pret nevainības zaudēšanu. Atvērto skatu uz seksualitāti un visu, kas ar to saistīts, vēl vairāk popularizēja šajā laikā aktuālā hipiju kultūra, kas ar saviem saukļiem plaši tirāžēja mīlestības pārkumu pār vardarbību un vērsās pret karu. (2002:68)

Tomēr situācija, kas saistījās ar seksualitātes atzīšanu nebija tik vienozīmīga. Lai gan vairums cilvēku pārtrauca ievērot stingros, šajā jomā iepriekš pastāvējušos uzskatus, jaunais veids, kā attiekties pret seksualitāti un runāt par to, vēl joprojām bija neskaidrs. Šajā laikā izmaiņas pieredzēja pirms tam pastāvējusī ideja, ka tikai vīriešiem ir atļauts veidot seksuālas attiecības ārpus ģimenes. Fakts, ka tagad arī sievietes varēja uzdrīkstēties atklāti domāt un runāt par savu seksualitāti, padarīja seksu par katra cilvēka ikdienā aktuālu tematu un mazināja noslēpumainību, kas ap to vijās iepriekš. (2002:68)

Jaunu cilvēku vidū vēl aizvien valdīja neizpratne par jautājumiem, kas skar seksa tēmas aktualitāti tieši viņu dzīvēs. Lai gan tā tika apspriesta medijos un iekļauta skolu izglītības programmās, citas, tradicionālākas institūcijas, piemēram, baznīca, vēl aizvien atturēja jauniešus no domām par to.

Seksa tēmas aktualitātes attīstība tieši sieviešu dzimuma pārstāvju vidū zināmā veidā atkārtoti laupīja jauniegūto neatkarību. Tagad, lai iederētos sabiedrībā, sieviešu vidū bija populāri nodarboties ar seksu, sākt to darīt jau agrā vecumā un sniegt biežu seksuālo baudu savam partnerim. Arī sievietes, kas nevēlējās to darīt, izjuta spiedienu no apkārtējās sabiedrības. Tādā veidā sievietēm sniegtā jaunā brīvība padarīja tās, iespējams, vēl nebrīvākas kā iepriekš. Daudzi ar seksu saistītie problēmjautājumi gulās tieši uz viņu pleciem. Sievietes bija tās, kurām bija jāiemīl nodarbošanās ar seksu, lai atbilstu vīriešu izvirzītajām prasībām, viņām bija jāsamierinās ar tobrīd plaukstošo kontracepcijas līdzekļu popularitāti un sekām, kā to lietošana ietekmē ķermeni un veselību, un jācenšas saglabāt

sava reputācija, ko lielā mērā noteica vēl aizvien mainīgā sabiedrības attieksme pret šo tēmu. (2002:68)

Tā kā vairs nepastāvēja konkrēti aizliegumi, ko sievietes nedrīkstētu atļauties savas seksualitātes izpausmē, tām no jauna bija jāizveido arī pašām savi principi. Jaunas sievietes nevarēja paļauties uz sabiedrības spriedumiem par to, kas ir vai nav pareizi, jo tie bija mainīgi un neizprotami. Viņām bija jāieklausās sevī un jāatrod savs individuālais ceļš savas seksualitātes attīstībai. Tas izraisīja neizpratni arī par intimitātes un tuvības aktualitāti un nepieciešamību cilvēku dzīvēs – sabiedrībā valdīja apjukums par visiem ar attiecībām saistītajiem jautājumiem.

Sava individuālā attieksme bija jāveido arī saistībā ar jau iepriekš minēto kontracepcijas līdzekļu popularitātes pieaugumu. Arī tas sieviešu dzīvēs radīja divējādas sekas – it kā lielāku neatkarību, kas saistīta ar spēju pašai kontrolēt savu dzimumdzīvi, bet tajā pašā laikā ar atkarību no iespējas tās lietot un pašai būt atbildīgai par to lietošanas izraisītajām veselības problēmām. Sieviešu vidū populārā tendence lietot kontracepciju sniedza vīriešiem iespēju nodarboties ar seksu, nenesot atbildību par šīs nodarbes izraisītajām sekām. Tas savā ziņā ietekmēja arī vīriešu attieksmi pret sievieti, sieviete to acīs nereti kļuva par tādu kā savu vēlmju apmierināšanai izmantojamu objektu. (2002:69)

Pozitīvais, ko kontracepcijas līdzekļu attīstība sievietēm sniedza, bija iespēja kontrolēt savu ķermeni un līdz ar to arī savas turpmākās dzīves gaitu. Tā kā bērna dzemdēšana un audzināšana pamatā balstās uz sievietes pleciem un atstāj neizdzēšamu iespaidu uz sievietes dzīvi, kontracepcijas līdzekļu lietošana ļāva sievietei pašai pieņemt lēmumu šajā jautājumā. Turklāt, tā deva iespēju izvēlēties piemērotu laiku un apstākļus, kuros bērnam piedzimt un izaugt. Tādā veidā sievietes varēja izvairīties arī no tādiem ar bērna dzemdēšanu saistītiem riskiem kā nevēlamām laulībām, mācību vai karjeras iespēju neizmantošanas vai kļūšanas par vientuļo māti. (2002:70)

Protams, bija ļoti daudz tādu sieviešu, kuras dažādu apsvērumu dēļ šos līdzekļus nelietoja un labprātīgi vēlējās palikt stāvoklī vai riskēja, to nedarot un cerot, ka ar viņām tas nenotiks. Bija arī tādas, kurām grūtniecība iestājas nepareizas kontracepcijas līdzekļu lietošanas dēļ vai gadījumos, kad tie nenostādāja. To sieviešu vidū, kurām iestājas nevēlama grūtniecība, aktuāls bija jautājums par aborta izdarīšanu - jautājums par to, cik humāna ir šāda rīcība, un to, kā tā spēj ietekmēt sievietes turpmāko dzīvi. Beks un Beka-Gernšeima uzskata, ka arī iespēja izdarīt abortu sievietei deva zināma veida brīvību. Tā ļāva tai kontrolēt ne tikai savu ķermeni, bet arī savu dzīvi un iespējas nākotnē. (2002:71)

Izmaiņas sievietes seksualitātē un iespējas, ko tām sniedza kontracepcijas līdzekļu lietošana, īsā laika posmā no 1960. līdz 1980. gadiem radīja krasas izmaiņas kopdzīves modelī. Kaut gan tikai divdesmit gadus iepriekš sievietes un vīrieša attiecības gandrīz visos gadījumos bija pieņemts noformēt ar stāšanos laulībā, jau 1980. gados abu dzimumu kopdzīve ļoti bieži notika bez savstarpējas juridiskas vienošanās un tādā veidā ļāva tajā iesaistītajiem ar to brīvi manipulēt. 1960. gados arī sievietes stāšanās seksuālos kontaktos bija stipri atšķirīga no tā, kā tā notika pēc divdesmit gadiem. Tad seksuālu kontaktu ar vīrieti bija pieņemts uzsākt tikai pēc stāšanās laulībā, bet vēlāk to nomainīja iespēja sievietei pašai izvēlēties laiku, kad šo darbību veikt.

Tas, ka pāru dzīvošana kopā ārpus laulības saišu noslēgšanas kļuva par normu, daudziem pāriem sniedza iespēju labāk iepazīt vienu otru un kārtīgi izvērtēt savu iespējamo vēlmi stāties laulībā. Ne visiem laulība bija attiecību uzturēšanas mērķis vai nākamais solis. Aizvien vairāk cilvēku vienkārši dzīvoja kopā un necentās savas attiecības nodefinēt jeb ielikt noteiktos rāmjos.

Kā vēl kādu ar pāru attiecībām saistītu izmaiņu, kas aktualizējusies, kopš 20. gadsimta nogales, autori min laulāto pāru pieaugošo tendenci šķirt savas laulības. Autori uzskata, ka šodien laulības pamatā visbiežāk neatrodas kādi ieguvumi, ko laulība varētu dot tās slēdzējiem. Laulība pārsvarā tiek balstīta tieši uz cilvēku vēlmi būt kopā un emocionāli atbalstīt vienu otru. Laulībā satiekas divi indivīdi, kas uzskata, ka ar tās palīdzību tie spēs uzlabot savas dzīves kvalitāti. Tas, ka pēdējo gadu desmitu laikā sieviešu un vīriešu dzimumu pārstāvju iespējas un tiesības ir kļuvušas aizvien vienlīdzīgākas, padara tos vienlīdzīgākus arī laulībā. Ir tikuši pārdefinēti uzskati par to, kāda ir sievietes un kāda - vīrieša loma laulībā. Daudzus ar kopdzīvi saistītus pienākumus, ko iepriekš pildījis tikai viena dzimuma pārstāvis, tagad pilda otra dzimuma pārstāvis un otrādi.

Tā kā indivīdi stājas laulībā, lai no tās kaut ko iegūtu un ar tās palīdzību savu dzīvi padarītu labāku, tie bieži vien pieņem lēmumu par tās izbeigšanu gadījumā, ja tā nesniedz gaidīto pienesumu. Tagad katra indivīda mērķis laulībā ir drīzāk iegūt labumu sev nekā strādāt pie tā, lai pati laulība vai tā laulātais partneris tiektos pēc kāda noteikta mērķa. Cilvēki visbiežāk vairs necenšas uzturēt laulību tikai pašas tās uzturēšanas dēļ. Viss, ko tie dara, tiek balstīts uz viņu individuālo attīstību, tādēļ laulības, kurās tie vairs neredz izaugsmes iespējas, tiek šķirtas.

Beks un Beka-Gernšeima piemin arī to, ka ļoti palielinājies ir tieši sieviešu skaits, kas vēlas pārtraukt savu laulību. Tas noticis tādēļ, ka sievietes ir apzinājušās savas iespējas un vairs nedzīvo ģimenes labuma dēļ, bet meklē pašas savu labumu un ceļu dzīvē. Turklāt,

vairākuma sieviešu prātos vairs nepastāv priekšstats, ka viņām vīrietis un kopdzīve ar to ir obligāti nepieciešami. Sievietes ir sapratušas, ka viņām pašām labāk ir atrasties ārpus attiecībām nekā būt nelaimīgām attiecībās, kuras nav izdevušās. Iespēju šķirt attiecības vai laulību sievietei sniedz arī finansiālā neatkarība, kas arī ir viena no raksturīgajām izmaiņām, ko pieredzējusi sievietes loma attiecībās un ģimenē. Protams, nebūt nav tā, ka sievietes laulībā vai attiecībās ar vīriešiem būtu tikai cietējas. Lielākajā daļā laulības šķiršanas gadījumu pašas sievietes ir vainojamas nesaskaņās, kas radušās starp viņām un viņu partneriem. Bieži šādas nesaskaņas veidojas sievietēm raksturīgo pārāk augsto prasību dēļ. Sievietes, daudz biežāk nekā vīrieši iepriekš savās galvās mēdz izdomāt to, ko viņas vēlas no sava partnera un no attiecībām. Turklāt tām raksturīga arī šo vēlmju neatklāšana partnerim. Tādēļ vienmēr, kad viņu iedomātās vēlmes netiek apmierinātas, sievietes vaino savus partnerus un sāk izvērtēt to atbilstību kopdzīvei ar viņām. (2002:72)

Sievietēm, kas apprecējušās jau agrā jaunībā, laulības šķiršana saistās ar jaunas dzīves sākumu. Tas attiecināms ne tikai uz faktu, ka viņas uzsāk dzīvi atsevišķi no vīrieša, bet arī uz to, ka tām nepieciešams no jauna apgūt daudzas, iepriekš nekad nedarītas vai jau sen aizmirstas lietas. Šādas sievietes ir pieradušas, ka ir noteiktas dzīves sfēras, par kurām līdz šim vienmēr ir parūpējies vīrietis. Pēc šķiršanās tas var izraisīt viņās apjukumu un problēmas pat vienkāršu ikdienas uzdevumu veikšanā. (2002:73)

Autore Pamela Rigana arī apskata seksualitātes lomu mūsdienu sievietes dzīvē. Viņa pievēršas tam, kāda ir seksuālās iekāres un iekārojamības nozīme attiecību veidošanā, cik lielā mērā tā nosaka sievietes pievilcību un vīrieša interesi par viņu un kādi apstākļi izraisa sievietes seksuālo kaisli.¹⁶ (2013:3)

Seksuālo iekāri Rigana skaidro kā motivāciju, kas balstās cilvēka seksualitātē un pauž vēlmi atrast seksuālās iekāres objektu un panākt seksuālu tuvību ar to. Autore nošķir seksuālo iekāri no seksuālā uzbudinājuma un seksuālās aktivitātes, lai gan uzskata, ka visbiežāk visas šīs sajūtas parādās vienlaicīgi. Seksuālā iekāre vairāk saistīta tieši ar sajūtām, kas rodas cilvēka prātā. Šīs sajūtas var būt dažādu faktoru izraisītas, pārsvarā gadījumu, tās rodas, klātesot domām par kādu konkrētu seksuālās iekāres objektu. (2013:4)

Dažādas sievietes seksuālo iekāri izjūt atšķirīgā intensitātē. Šīs sajūtas var būt ļoti nepastāvīgas un mainīgas, jo tās ietekmē daudzi iekšēji un ārēji faktori. Tās var ietekmēt jebkas, sākot no sievietes menstruālā cikla un beidzot ar konkrētās dienas laika prognozi vai tobrīd aktuālajiem notikumiem pasaulē.

¹⁶ Regan, Pamela C. *Sexual Desire in Women* in Florence Denmark, Donna Castaneda *The Essential Handbook of Women's Sexuality*. Santa Barbara: Donna Castaneda, 2013.

Arī veids, kā tieši seksuālā iekāre sievietēs parādās, dažādās situācijās var atšķirties. Ir situācijas, kad lai to apmierinātu, sieviete iekāro kādu konkrētu personu un vēlas ar to iesaistīties kādā noteiktā seksuālā darbībā. Bet ir arī tādi gadījumi, kad sieviete vienkārši izjūt seksuālo iekāri, un persona, ar kuru, vai veids kā to apmierināt, viņai nav tik nozīmīgi. (2013:5)

Salīdzinot to, cik bieži seksuālo iekāri izjūt sieviešu un vīriešu dzimuma pārstāvji, ir izpētīts, ka sievietes to izjūt retāk. Neskatoties uz to, stiprums, kādā to izjūt katra dzimuma grupa, neatšķiras. Tas ir atkarīgs no katra indivīda konkrētā situācijā. (2013:7)

Seksuālā iekāre ir ļoti nozīmīgs attiecību veidošanas priekšnosacījums. Tā ir pirmais elements, kas raisa cilvēkos interesi vienam par otru un mudina tos uz domām par iespēju iepazīt vienam otru un pieļaut varbūtību par turpmāku attiecību veidošanu. Iekāre turpina būt svarīga arī pēc attiecību izveidošanas. Tā veicina partneru apmierinātību ar attiecībām, uzticēšanos starp partneriem un spēju paļauties vienam uz otru. (2013:15)

Rigana uzskata, ka pastāv noteiktas attiecības starp seksuālo iekāri, mīlestību un iemīlēšanos. Autore ar vairāku pētījumu palīdzību atspoguļo faktu, ka tad, kad cilvēki ir iemīlējušies, seksuālās iekāres klātesamība visbiežāk ir neizbēgama. Iemīlēšanās lielā mērā balstās tieši uz seksuālo iekāri, tās izjušana cilvēkos raisa vēlmi iepazīties tuvāk un būt pēc iespējas ciešākā kontaktā vienam ar otru. Savukārt, mīlestībai nav obligāti jābūt ar to saistītai. Mīlestība parasti iestājas jau pēc iemīlēšanās fāzes un var tikt balstīta uz tādām sajūtām kā cieņa vai uzticēšanās. (2013:17)

Autori Trēgers, Šprehere, Hatfilda un Erbers sievietes seksualitāti apskata kā jēdzienu, kas sevī ietver tādus aspektus kā intimitāti, seksuālo iekāri, seksuālo uzvedību un komunikāciju starp attiecībās iesaistītajiem partneriem.¹⁷ (2013:47)

Katrai sievietei piemīt sava seksuālā attieksme, kas nosaka tās uzskatus, vēlmes, vajadzības un iekāri, uzsākot attiecības ar pretējā dzimuma pārstāvi. Sievietes seksuālā attieksme parasti lielā mērā atšķiras no vīrieša seksuālās attieksmes.

Sievietes seksuālā attieksme visbiežāk sāk veidoties jau agrā jaunībā, kad sieviete pirmoreiz iesaistās seksuālā kontaktā ar vīrieti un zaudē nevainību. Kā jau noskaidrojām, apskatot Entonija Gidensa (1992) pārdomas par nevainības zaudēšanu, šis notikums sievietēm un vīriešiem saistās ar atšķirīgām izjūtām un uzskatiem par to, kā tam būtu jānotiek. Arī Trēgers, Šprehere, Hatfilda un Erbers uzsver, ka nevainības zaudēšana sievietēm un vīriešiem ir visnotaļ atšķirīga pieredze. Ar to sievietes un vīrieša seksualitātes

¹⁷Treger, Stanislav, Susan Sprecher, Elaine Hatfield, Ralph Erber. *Women's Sexuality in Colse Relationships* in Florence Denmark, Donna Castaneda *The Essential Handbook of Women's Sexuality*. Santa Brabara: Donna Castaneda, 2013.

atšķirības nebūt nebeidzas. Sievietēm raksturīgi arī citādāki seksuālie standarti un attieksme pret iesaistīšanos seksuālos kontaktos. Galvenie vīriešiem raksturīgie seksuālie standarti, kas sievietēm bieži vien nav pieņemami, ir ļoti liels seksuālo partneru skaits, seksuāli kontakti paralēli būšanai attiecībās un spēja iesaistīties seksuālos kontaktos, neizjūtot pieķeršanos savam partnerim. Vidēji sievietēm vēl aizvien lielākā mērā nekā vīriešiem ir svarīgāk, ar ko un kādos apstākļos seksuālie kontakti norisinās. (2013:50)

Tā kā sievietes seksualitāte laika gaitā ir pieredzējusi ievērojamas izmaiņas – sievietes ir kļuvušas seksuāli aktīvākas, neatkarīgākas un pārliecinātākas par sevi, atšķirība starp sievietes un vīrieša seksualitāti mūsdienās ir kļuvusi salīdzinoši mazāka. Neskatoties uz to, sievietes savos ar seksualitāti saistītajos uzskatos un uzvedībā vēl aizvien mēdz ietekmēties no sabiedrības viedokļa par to, kādiem tiem vajadzētu būt. Tas raisa sievietēs nedrošību un attur tās no iespējas neierobežot savu seksualitāti. (2013:53)

Hanna Rozina grāmatā „Vīriešu beigas un sieviešu sākums” („The End of Men: And the Rise of Women”)¹⁸ apskata to, kā mūsdienās tik populārie gadījuma seksuālie sakari un vienas nakts attiecības ietekmē sievietes, kas tajās iesaistās. Grāmatas autore sieviešu seksuālās attiecības pēta tajā viņu dzīves periodā, kad vairumam sieviešu tās ir īpaši aktuālas un daudzveidīgas. Tie ir sieviešu studiju gadi, kuru laikā notiek viņu seksualitātes pastiprināta izzināšana un biežāk tiek dibināti seksuālie kontakti vai attiecības ar pretējo dzimumu.

Mūsdienu sievietēm viņu studiju gados aizvien pieņemamākas ir kļuvušas tādas attiecības, kurās vīrieši tikšanās ar tām organizē tikai naktīs, vēloties iegūt pārsvarā seksuālu apmierinājumu. Sieviešu pieradumu pie šāda tipa sakaru uzturēšanas ir veicinājuši vairāki faktori. Pirmkārt, vīrieši neilgā laika periodā ir jau pieraduši pie brīvības, ko šādi sakari tiem sniedz, un tādēļ vairs nevēlas pielikt papildus pūles, veidojot nopietnākas attiecības. Galu galā viņiem šādas attiecības, vismaz jaunībā, sniedz šķietami visu nepieciešamo. Otrkārt, sievietes ir pieradušas pie tā, ka reti kurš vīrietis vēlēsies tās aicināt uz randiņiem, lai palēnām iepazītu un pakāpeniski izveidotu saikni, kas novestu pie savstarpējas emocionālas tuvības. Ja arī sievietes vēlas nopietnākas attiecības, viņas zina, ka diez, vai pie tādām tiks, tāpēc turpina ļauties vīriešiem un piekopt nepastāvīgus seksuālos sakarus. Treškārt, arī sievietēm tagad, kad tās ir neatkarīgākas un tām ir daudz vairāk iespēju, savos jaunības gados ir daudz mazāk laika pievērties nopietnu attiecību veidošanai. Viņām ir jāpaspēj pabeigt augstskolu, iegūt labu darbu, kļūt patstāvīgām un finansiāli neatkarīgām un tikai pēc tam tās ir gatavas nodoties nopietnākām attiecībām ar

¹⁸Rosin, Hanna. *The End of Men: And the Rise of Women*. New York: Riverhead Books, 2012.

pretējo dzimumu. Sievietes sākotnēji cenšas nostāties uz kājām kā neatkarīgas, autonomas būtnes un tikai tad ļauj savā dzīvē ienākt vīrietim.

Protams, savos prātos lielākā daļa jaunu sieviešu un arī daļa vīriešu vēlas izveidot stabilas, uz nākotni vērstas attiecības, bet cilvēki ir tik ļoti pieraduši tādas neveidot, ka baidās sarežģīt savas dzīves un, mēģinot to darīt, izjaukt tajās pastāvošo balansu.

Rozina uzskata, ka šādi nenoteikti seksuāli sakari, kuri neietver pienākumus, kas partneriem vienam pret otru parādās, veidojot attiecības, jaunām sievietēm spēj daudz ko iemācīt. Partneru dažādība ļauj tām labāk iepazīt sevi pašu, izprast dažādu tipu vīriešus un iemācīties pastāvēt par savām vēlmēm un vajadzībām lielākajā daļā sadzīves situāciju. Lai gan, uzsākot šāda veida saistības ar vīrieti, sieviete parasti viņam pakļaujas, laika gaitā viņa mācās no sava partnera, vairo savu pašapziņu un attīsta spēju panākt vienlīdzību ar to.

Šī spēja veidot saistības ar vīrieti kā ar vienlīdzīgu indivīdu ir ietekmējusi faktu, ka šodien sieviete vairāk nekā jebkad agrāk pati veido savu ar seksuālām attiecībām saistīto tagadni un nākotni. Dažus gadus atpakaļ sabiedrība sievietes, kas iesaistījās vienas nakts seksuālos sakaros vai ilglaicīgās šāda veida saistībās ar kādu konkrētu vīrieti, redzēja kā šādu attiecību upurus. Rozina uzskata, ka šobrīd lielākajā daļā šādu attiecību sievietes ir tieši tikpat lieli upuri kā vīrieši. Šādas attiecības vairs nesaistās ar viena partnera izmantošanu, drīzāk partneri izmanto viens otru, tādā veidā gūstot abpusēju labumu. Šīs attiecības ir mūsdienās ļoti aktuāla, nesarežģīta pagaidu attiecību forma, kas ļauj cilvēkiem gūt baudu, iepazīt sevi, savu seksualitāti un tās iespējas, lai pēcāk, dibinot nopietnākas attiecības, tie zinātu, ko no tām vēlas sagaidīt.

Arī autore Liza Mandija domā līdzīgi, viņa uzskata, ka mūsdienu sievietes izvēle iesaistīties gadījuma seksuālajos sakaros netiek balstīta uz cerību tajos atrast savu nākamo otro pusīti. Mandija uzskata, ka šāda izvēle rodas, balstoties uz to, ka sievietes, kuras mūsdienās kļūst aizvien veiksmīgākas dažādās dzīves sfērās, kurās agrāk dominēja vīrieši, nespēj atrast sev vienlīdzīgus un atbilstošus attiecību partnerus. Tas, ka tām šādu patstāvīgu partneru nav, liek tām savu seksualitāti izpaust, stājoties nenožīmīgās saistībās ar vīriešiem, kuri tiek izmantoti seksuālo vajadzību apmierināšanai.¹⁹ (2012:17)

Vēl kāds ar seksualitāti saistīts aspekts, kas mūsdienu sievietei kļūst aizvien aktuālāks, ir spēja izteikt savas vēlmes un pilnībā pārvaldīt savu seksuālo dzīvi. Mandija uzskata, ka vairāk un vairāk sieviešu ir iemācījušās atteikt savam partnerim darīt vai

19

Mundy, Liza. *The Richer Sex: How the New Majority of Female Breadwinners Is Transforming Sex, Love and Family*. New York: Simon & Schuster, 2012.

izmēģināt ko tādu, ko pašas nevēlas. Turklāt, sievietes vairs nekaunas precīzi definēt, ar ko, kādus un, cik biežus seksuālos kontaktus tās vēlas. (2012:18)

Daudzas no iepriekš apskatītajām izmaiņām, kas skārušas mūsdienu sievietes seksualitāti parādās arī Ingas Gailes lugas „Trauki” iestudējumā. Iestudējuma galveno varoņu attieksme pret savu seksualitāti un šo tematu kā tādu ir tikpat dažāda kā pašas varones.

Par izrādes „Trauki” galveno jautājumu var uzskatīt jautājumu par to, vai sievietei ir obligāti jādzemdē bērni. Arī pats izrādes nosaukums attiecināms tieši uz šo tēmu. Autore Inga Gaile trauku asociē ar vienu no sievietes dzīves svarīgākajām funkcijām – bērna iznēsāšanu. Viņasprāt, liela daļa sabiedrības uztver sievieti kā trauku jaunas dzīvības radīšanai. Inga Gaile vērsas pie skatītājiem, lai parādītu, ka šī funkcija sievietes dzīvē var nebūt obligāta un, ka sieviete var justies piepildīta un apmierināta ar dzīvi arī nedzemdējot bērnus. Izrādes varones - Sieva, Mīļākā un Feministe - sniedz atšķirīgas atbildes uz šo jautājumu. Neviena no viņām gan nav pilnīgi pret bērnu dzemdēšanu, bet Mīļākajai un Feministei ir vairāki viņu personībām raksturīgi iemesli, lai to nedarītu.

Feministe pati ir dzemdējusi bērnu un atzīst, ka tikai pēc dzemdībām ir sapratusi, kas viņas dzīvē ir svarīgs. Tomēr viņa iestājas par sievietes brīvu izvēli šajā jautājumā. Viņai ir svarīgi panākt, lai sieviete nejostos kā neveiksmiece vai kā neiederīga sabiedrībā arī tad, ja viņa izvēlētos to nedarīt. Zīmīgs ir fakts, ka arī izrādes laikā Feministe ir bērna gaidībās.

Feministes attieksme pret vīrieti ir ļoti mūsdienīga. Viņa vēlas attiecības ar vīrieti, kurš ir neatkarīgs un kurš ļauj tādai būt arī viņai. Viņai ir svarīgi, ka šajās attiecībās gan viņa, gan viņas vīrietis būs spējīgi attīstīties kā divi neatkarīgi indivīdi, bet tajā pašā laikā būt tuvi viens otram.

Arī Feministes uzskatos sievietes loma aizvien vairāk pietuvinās vīrieša lomai. Feministe to atspoguļo savā viedoklī par dzimumu lomām sievietes un vīrieša attiecībās. Viņasprāt, tām jābūt vienlīdzīgām. Nedrīkst būt tā, ka pienākumi, kas saistās ar šīm attiecībām, jāpilda tikai viena dzimuma pārstāvim.

Feministes mūsdienīgie uzskati parādās arī viņas attieksmē pret seksualitāti. Viņa lepojas ar to, ka spēj būt atklāta pret savu partneri un darīt viņam zināmas savas vēlmes šajā jautājumā.

Feministe atklāti pastāsta pārējām divām sievietēm par baudu, ko tā gūst pašapmierinoties un skatoties pornofilmās. Arī tas parāda viņas atvērto skatu uz savu

seksualitāti. Feministe ir piemērs tam, ka mūsdienās sieviete vairs nedzīvo kādam citam, bet gan pati sev.

Neskatoties uz to, ka Feministes seksualitāte lielā mērā atbilst teorijai par mūsdienu sievietes seksualitāti, viņa vēl joprojām uzskata, ka mūsdienu sabiedrība sievieti, kurai ir vairāki seksuālie partneri, redz kā vieglas uzvedības sievieti.

Mīļāko no bērnu dzemdēšanas attur iespējamība, ka tas sabojās viņas augumu un tādā veidā arī visu turpmāko dzīvi.

Seksualitāti skar arī viens no izrādes sākumā uzdotajiem jautājumiem: „Vai sievietei pieder noteikšana pār savu ķermeni?”

Mīļākās uzskati un uzvedība liecina, ka sievietes loma aizvien vairāk pietuvinās vīrieša lomai. Mīļākā ir neatkarīga un izbauda to. Viņai raksturīgs atvērts skats uz seksualitāti. Viņa saprot, ka dzīvo tāpat kā vīrieši, bet pati ir apmierināta ar to.

Mīļākā atzīst savu interesi par seksu un seksuālo iekāri. Turklāt sekss ir viens no viņas dzīves elementiem, ar kura palīdzību, viņa identificē pati sevi. Viņa par sevi saka: „Es esmu spēks savaldzināt un panākt savu. Es esmu cilvēks, kuram patīk sekss. Es esmu mīļākā.” (2014:14)

Kad Mīļākā atklāj pārējām sievietēm, ka reiz ir izdarījusi abortu, viņas balsī un izturēšanās veidā var just pašpārmetumu. Lai gan viņa ir sagatavojusi plašu izklāstu par to, kāpēc tā darīja un kāpēc nemaz nevēlas bērnus, ir jūtams, ka, stāstot par to, viņa melo pati sev un neļaujas savu emociju izpaušanai.

Mīļākā reiz ir pieredzējusi negatīvās kontracepcijas līdzekļu izraisītās sekas, nevēlamu grūtniecību brīdī, kad pārtraukusi tos lietot, un jau pieminēto aborta izdarīšanu.

Sievas attieksme pret seksualitāti un sievietes lomu attiecībās ar vīriešiem ir ļoti vecmodīga. Viņa uzskata, ka sievietes pienākums ir rūpēties par vīru un ģimeni: „Domāt par vīra dzīves mērķiem. Dzīvot ar viņa mērķiem, idejām. Mīlēt vīru, nevis tikai sevi viņam blakus. Pabarot, kad viņš atgriežas pēc darba. Dzemdēt.” Turklāt viņa uzskata, ka: „Būt mātei ir sievietes dzīves galvenais uzdevums. Ja sievietes to nepildīs, dzīvība beigsies.” (2014:6)

Sievu aizskar kontracepcijas līdzekļu pieejamība un brīvā izvēle izdarīt abortu, kas raksturīga lielākajai daļai mūsdienu sabiedrības. Viņa uzskata, ka Feministes vēlme atrast iespēju, kā ļaut sievietēm justies piepildītām arī nedzemdējot bērnus kopā ar kontracepcijas līdzekļu un abortu popularitāti novedīs mūs visus pie cilvēces gala. Viņa kā pašu galveno sievietes dzīves uzdevumu redz bērnu dzemdēšanu. Viņai tas šķiet ļoti nozīmīgs un apsvaicams solis katras sievietes dzīvē.

Sievas vecmodīgie uzskati par seksualitāti liek tai Miļāko zākāt ar tādiem vārdiem kā „caurums” un „mauka”. Sieva nesaprot Miļākās dzīves jēgu un skatās uz viņu no augšas.

Sieva tik ļoti cenšas izpatikt savam vīram, ka viņu kopīgajā seksuālajā dzīvē pilnībā pakļaujas viņa vēlmēm un iegribām. Sieva melo vīram par baudu, ko viņa gūst no seksuāla kontakta ar viņu. Sieva šādu rīcību uzskata par pareizu un apsveicamu, jo viņai galvenais ir viņas vīra laime.

Sievas interese par seksualitāti parādās mirklī, kad viņa stāsta par kādu gadījuma sakaru, kas norisinājies pašā viņas laulības sākumā. Lai gan Sieva tajā jutusies tik apmierināta kā nekad citreiz, šo sajūtu vara pār viņu viņā iedvesusi bailes. Mirklī, kad Sieva stāsta par šo atgadījumu viņas balsī pēkšņi parādās aizrautība un acīs mirdzums. Tas parāda, ka visu pārējo izrādes laiku sieva ir slēpusi savu patieso dabu un centusies citu acīs izskatīties savākta un piezemēta.

5. IZSKATA NOZĪME MŪSDIENU SIEVIETES DZĪVĒ

Mūsdienų sievietei attiecību veidošana ar vīrieti, par ko runājām iepriekš, ir tikai viens no veidiem kā attīstīt savu identitāti. Vēl kāds identitātes veidošanos ļoti stipri ietekmējošs faktors, kas sievietēm palīdz sevi izpaust, ir to izskats. Sabiedrībā pastāv konkrēti priekšstati par to, kā sievietei būtu jāizskatās un kas tai būtu nepieciešams, lai izskats tiktu atzīts par pieņemamu un atbilstošu sabiedrības prasībām. Kanādiešu autore

Karla Raisa savā grāmatā „Kļūšana par sievietēm: „Es” attēlu kultūrā” („*Becoming Women: Embodied Self in Image Culture*”)²⁰ pēta, kā sievietes identitātes veidošanas ietekmē viedokļi par izskatu, kas sastopami attēlos, ar ko mēs saskaramies ik dienas. Masu kultūra katram no mums nepārtraukti piedāvā neskaitāmus attēlus, kas it kā parāda, kā būtu dzīvot pareizāk, labāk un veiksmīgāk. Ļoti liela daļa no šīm bildēm tiek vērsta tieši uz sieviešu auditoriju. Tās cenšas rādīt sievietēm piemēru, kādām tām vajadzētu izskatīties un kādus produktus un pakalpojumus lietot, lai iegūtu pienācīgu izskatu. Izvairīties no šo attēlu ietekmes nav iespējams, jo to skaits un iespējas sasniegt savu auditoriju ik dienas pieaug. Informācijas laikmets, kurā mēs dzīvojam, tikai atvieglo šo attēlu nepārtraukto parādīšanos mūsu dzīvēs. Šajā nodaļā tiks aplūkoti tie sievietes izskata aspekti, uz kuriem visvairāk tiek koncentrēts sabiedrības viedoklis un kuri lielākā vai mazākā mērā ietekmē ikvienas sievietes dzīvi.

Karla Raisa uzskata, ka sievietes un vīrieši paši savu un viens otra izskatu uztver atšķirīgi. Šodienas sievietes ir pieradušas pie mūsdienu kultūrā plaši tīrāzētās idejas, ka sievietes ir tās, uz ko skatās, bet vīrieši ir tie, kuri skatās. (2014:6) Tā kā šī ideja ik uz soļa parādās ikviena indivīda ikdienā, tiem par to tiek nemitīgi atgādināts. Ja skatāmies uz to no sieviešu viedokļa, ir skaidrs, ka tā sieviešu prātos uztur nemitīgu spriedzi. Spriedzi, kas liek tām apšaubīt savu atbilstību sabiedrībā pieņemtajiem standartiem un nemitīgi dzīties pēc to sasniegšanas.

Fakts, ka sievietes savās ikdienas gaitās nepārtraukti tiek novērotas un līdz ar to arī vērtētas, padara tās par apskates objektiem vīriešu acīs. Saskaroties ar neskaitāmajiem modeļu un slavenību attēliem, ko sievietes redz ik uz stūra, sajūta, ka tās tiek novērotas, attīstās vēl vairāk. Pašas sievietes vēro un vērtē citas sievietes, kuru attēli parādās dažāda veida medijos, un pieņem, ka viņas tādā pašā veidā tiek vērtētas mājās, darbā un uz ielas. Tas sievietēs ir izraisījis vēlmi vērtēt arī ikdienā sastaptās sava dzimuma pārstāves. Šī tieksme vērot un vērtēt citus, tajā pašā laikā pašai cenšoties atbilst šo citu standartiem, sievietei liek nepārtraukti dzīties pēc citu novērtējuma un aizvien vairāk uzmanības pievērst citu domām par sevi. (2014:7)

Nemitīgie svešinieku skatieni un vērtējums, ar ko sievietes saskaras savā ikdienā, liek tām justies citu kontrolētām. Tie nereti izraisa satraukumu un nedrošību pat ikdienišķākajās situācijās. Tieši tādēļ liela daļa sieviešu pat uz tuvāko piemājas veikaliņu nevar aiziet nesakopušās un neuzkrāsojušās. Vēl jo vairāk, arī pārciešot slimību, sēras vai

²⁰Rice, Carla. *Becoming Women: Embodied Self in Image Culture*. Toronto: University of Toronto Press, 2014.

citus nepatīkamus dzīves periodus, sievietes vairs neatļaujas būt vājas un emocionālas, bet gan cenšas izskatīties spēcīgas un, liekot lietā savu izskatu, parādīt citiem, ka tām nekas nekaiš.

Raisa uzskata, ka sievietes izskats un ķermenis ir sievietes dzīves sastāvdaļa, kas atrodas nemitīgā attīstības un pārmaiņu stadijā. Izskats veido daļu no cilvēka identitātes, kas savukārt, kā jau iepriekš noskaidrojām, veidojas nepārtrauktas apkārtējās pasaules refleksijas rezultātā. Tātad arī cilvēka izskats ir apkārtējās pasaules refleksija. Tas nozīmē, ka pati sabiedrība nosaka to, kā izskatās tajā dzīvojošie indivīdi. (2014:17)

Ja atgriezamies pie izskata nozīmīguma sabiedrības acīs, tad nepieciešams apskatīt kā, ritot laikam, aizvien svarīgāki kļuva dažādi sievietes izskata elementi. Sākot ar 17. gadsimtu un īpašu ievērību sasniedzot 19. gadsimtā, galvenais faktors, kas noteica to, vai sieviete, atbilstoši sabiedrības uzskatiem, izskatās labi vai slikti, bija viņas āda. Tolaik atzinīgi novērtēta tika pēc iespējas bālāka un tīrāka āda. Gaiša ādas krāsa liecināja par sievietes piederību augstākajai sabiedrībai un tādēļ tās iegūšana kļuva par gandrīz katras sievietes galveno mērķi. Tika izgudroti visdažādākie veidi kā ādu izbalināt, tādā veidā pietuvinot sievietes šī mērķa sasniegšanai. Sievietēm nerūpēja šo balināšanas līdzekļu neatbilstība lietošanai uz cilvēku ādas un veselības problēmas, ko tie spēja izraisīt. Galvenais bija justies piederīgām sabiedrībai un vienlīdzīgām ar citiem tās locekļiem. (2014:235)

Sākot ar 20. gadsimta 30. gadiem, sieviešu skaistumkopšanas produktu reklāmas sāka uzsvērt skaistuma ietekmi uz sievietes pašsajūtu un emocionālo stāvokli. Priekšplānā tika izvirzīta ideja, ka skaistums padara sievietes laimīgākas un ka tādēļ tām obligāti ir nepieciešami reklamētie produkti. Šāda veida reklāmas pamazām lika sievietēm noticēt, ka tā patiešām ir. Un, kurš gan negrib būt laimīgs? Tā nu sievietes sāka savam izskatam pievērst aizvien vairāk un vairāk uzmanības un nepārtraukti turpināja to attīstīt, tiecoties pēc iespējami pilnīgākas laimes sajūtas. Izskats kļuva par galveno sievietes pašizpaušmes veidu un tā uzlabošana par iespēju pilnīgāk izpaust sevi. (2014:237)

Ar skaistumkopšanu saistītās reklāmas attīstība Pirmā pasaules kara laikā un neilgi pēc tam notika, uzrunājot aizvien jaunākas sievietes un novietojot vīrieti sievietes izskata galvenā vērtētāja un pazinēja lomā. Reklāma noteica, ka sievietēm jācenšas būt vislabākajām it visā tādēļ, lai apmierinātu savu vīrieti un uzlabotu tā ikdienu.

Šodienas skaistumkopšanas produktu un pakalpojumu reklāmās vairs neparādās tas, ka sievietei jācenšas kāda cita dēļ. Tas tādēļ, ka sievietes ir kļuvušas daudz neatkarīgākas un, kā jau noskaidrojām iepriekš, vairāk dzīvo pašas sev. (2014:237)

Par daudziem svarīgāko mūsdienu sievietes izskata elementu ir kļuvis tās ķermenis. Analizējot šo tematu un sabiedrības uzskatus par to, kādam tam būtu jābūt, Raisa uzsver faktu, ka sabiedrība neļauj sievietēm būt atšķirīgām un uzsvērt savu individualitāti. Gandrīz ikviens sieviešu žurnāla vāks ietver virsrakstus, kas pievērš sieviešu uzmanību ideālā ķermeņa iegūšanai. Sabiedrībā pastāv ļoti strikti ideāla standarti. Turklāt, pašas sievietes, cenšoties ievērot šos standartus, tos tikai attīsta un padara aprobežotākus. Tas liek sievietēm izvirzīt nereālus mērķus, un tiekšanās pēc šo mērķu sasniegšanas spēj padarīt izskatu un ķermeni par galveno viņas raksturojošo elementu.

Lai gan Raisa sieviešu dažādās iespējas uzlabot savu izskatu vairāk apskata no negatīvās puses, autore atzīst, ka ir daudz cilvēku, kas uz tām skatās arī kā uz iespēju, kas ļauj sievietei justies pārliecinātākai par sevi un tādējādi veiksmīgāk tikt galā ar saviem ikdienas pienākumiem. Lielākajā daļā gadījumu šīm iespējām ir divējāda daba. Protams, tas, ka sievietēm, kurām piemīt iedzimtas vai kāda negadījuma rezultātā iegūtas uzskatāmas izskata problēmas, ļauj iejusties sabiedrībā un veidot pilnvērtīgāku dzīvi ir vairāk nekā pozitīvi. Problēma ir faktā, ka to pārlietu lielā popularitāte, uzbāzīgā reklāma un vieglā pieejamība iekārdina arī tādas sievietes, kurām tās nebūt nav nepieciešamas. (2014:240)

Mūsdienās īpaši liela uzmanība tiek veltīta tieši ķermeņa izmēram. Tievums šodien liecina ne tikai par veselīgumu un sportiskumu, bet pauž arī sievietes veiksmīgumu, iedērbu sabiedrībā un māku rūpēties par sevi. Tievums ir viens no galvenajiem nosacījumiem, lai sieviete tiktu atzīta par pašdisciplinētu un sevi mīlošu būtni, kas nereti aizēno tās izglītības līmeni vai karjeras panākumus. Savā ikdienā sievietes nepārtraukti saskaras ar situācijām, kurās tiek vērtēti sabiedrībā pazīstamu personu, viņu paziņu un draugu kā arī viņu pašu ķermeņi. Šādās situācijās ikviens, kam nav slinkums, steidzas norādīt uz vissīkākajām detaļām, ko sievietēm vajadzētu uzlabot savos ķermeņos, vai apspriest sasniegtos rezultātus jau pēc mēģinājumiem veikt šādus uzlabojumus.

Bez ķermeņa fenomena nozīmes sievietes dzīvē Raisa apskata arī tendenci sabiedrības uzskatu dēļ mainīt vai pielāgot savu ādas krāsu, nepārtraukti rūpēties par liekā ķermeņa apmatojuma likvidēšanu, atbilstoši konkrētā brīža aktualitātēm ķīmiski mainīt savu dabisko matu struktūru vai gulties zem skalpeļa, lai pielabotu pat sīkākās sava ārējā izskata nepilnības. Visas Raisas apskatītās manipulācijas, kas ieņem ļoti nozīmīgu lomu sieviešu ikdienā, spēj nopietni apdraudēt sieviešu veselību un negatīvi ietekmēt viņu dzīvi nākotnē.

Turpinot tematu par ķermeņa nozīmi mūsdienu sievietes dzīvē, autore Margo Meina savā grāmatā „Ķermeņa kari” („*Body Wars*”)²¹ apskata mūsdienu sievietēm tik aktuālo nepārtraukto cīņu ar saviem ķermeņiem. Autore uzskata, ka mūsdienu sievietes vēlme atbilst sabiedrības standartiem ir neveselīga un pārspīlēta. Tā veidojusies jau vairāk nekā simts gadus, kuru laikā sievietes domas par sevi nepārtraukti cietušas no sabiedrības viedokļa. Šie standarti laika gaitā likuši sievietēm samierināties ar faktu, ka viņu izskats un ķermenis lielākoties ir galvenais viņas raksturojošais faktors. Šobrīd šis uzskats jau ir tik dziļi iesakņojies sievietes apziņā, ka tiek uzskatīts kā pats par sevi saprotams un vairs netiek apšaubīts. (2000:14)

Ideāla sievietes ķermeņa un izskata parametri daudzu sievietes prātos iesēžas jau agrā bērnībā. Dažādu bērniem domātu filmu vai video spēļu varoņu tēli pauž viņu apziņā aktuālos skaistuma un auguma standartus. Lielu ietekmi uz bērnu prātiem atstāj arī rotaļlietas, ar ko tie ikdienā spēlējas. Šeit lielisks piemērs ir visiem labi zināmā lelle bārbija, kurai grib līdzināties gandrīz vai katra maza meitenīte. Šo tēlu un rotaļlietu ķermeņa uzbūve un izmēri bieži vien ir neproporcionāli un reālajā dzīvē to pastāvēšana nemaz nebūtu iespējama. Taču to ietekme uz bērnu prātiem liek bērniem vēlēties līdzināties tiem un tādējādi jau no mazotnes censties sasniegt nesasniedzamo.²² (2013:8)

Sieviešu izskata un ķermeņa uzlabošana ir kļuvusi par neaptverami lielu industriju, kas sevī apvienojusi neskaitāmas rūpniecības nozares. Ķīmiskā rūpniecība, farmācija, medicīna, tehnoloģija, mode un citas sfēras pieliek visas pūles, lai piedāvātu sievietēm pēc iespējas vairāk veidu, kā mainīt sevi un kļūt par kādu citu, tādā veidā pielāgojoties sabiedrības prasībām.

Izskata un ķermeņa uzlabošana ir kļuvusi par katras sievietes dzīves neatņemamu sastāvdaļu. Tas, ka ikvienā sievietes žurnālā, televīzijas kanālā, reklāmā un plakātos uz ielām parādās aicinājumi visdažādākajos veidos uzlabot izskatu un tiek piedāvātas neskaitāmas iespējas, lai to izdarītu, tiek uzskatīts par normu. Šie aicinājumi un piedāvājumi raisa sievietēs šaubas par sevi un grauj to pašapziņu. Tas dod industrijai, kas orientējas uz izskata uzlabošanu, aizvien lielāku spēju ietekmēt sievietes un manipulēt ar viņu prātiem. (2000:15)

Sieviešu cīņa par izmaiņām savā izskatā padara tās vājākas attiecībā pret vīriešiem. Lai gan sievietēm ir izdevies sasniegt zināma veida dzimumu vienlīdzību tādās jomās kā

²¹Maine, Margo. *Body Wars: Making Peace with Women's Bodies (An Activist's Guide)*. California: Gürze Books, 2000.

²² James, Nicole. Society's Influence on the Perception of Beauty. www.essex.ac.uk, 2013.

cilvēktiesības un publiskais tēls, vājums, ko tās izrāda saistībā ar savu izskatu un ķermeni, ļauj vīriešiem turpināt justies pāraķiem pār viņām.

Mūsdienās cilvēki, kuri nav izskatīgi vai kuriem ir liekā svara problēmas, pārējās sabiedrības acīs tiek uzskatīti gandrīz vai par slimiem. Nebeidzamie piedāvājumi izskata uzlabošanai raisa sabiedrībā neizpratni par to, kāpēc kāds vēl atļaujas neatbilst pieņemtajiem skaistuma un svara standartiem, ja ikvienam ir sniegta iespēja tikt pie šādas atbilstības. (2000:18)

Meina uzskata, ka šodienas cilvēki savus ķermeņus identificē ar sevi pašu. Tie vairs nav tikai ietvari, kas no apkārtējās vides atdala cilvēka prātu, domas, idejas un zināšanas. To visu ar savu izskatu šodien pauž tieši ķermenis. Savā ziņā tas nosaka, ka cilvēka iekšiene tiek izteikta un novērota no cilvēka ārienes. Lai gan mūsdienās cilvēkiem tiek sniegtas tik daudzas un dažādas iespējas, nebeidzamā dzīšanās pēc sava izskata un ķermeņa uzlabošanas neļauj tiem apzināt šīs iespējas un kaut uz brīdi izjust apmierinātību ar sevi un savu dzīvi. (2000:22) Pēc Meinas domām sabiedrībā valda uzskats, ka liekie kilogrami vairs nav lielums, kas nosaka sieviešu apģērba izmēru, bet gan īpašība, kas parāda vāju raksturu un slinku dabu.

Pieminot apģērba izmēru, arī tas ir viens no iemesliem, kas sieviešu prātos spēj izraisīt apjukumu un nepatīkamas izjūtas, iegādājoties apģērbus. Sieviešu apģērba izmēriem, atšķirībā no vīriešu apģērba izmēriem, nav vienas noteiktas sistēmas uz kā tie tiek balstīti. Sieviešu apģērba izmēri dažādās valstīs ir atšķirīgi un tā kā apģērba tirgus ir starptautisks, sievietes bieži vien ir neizpratnē par savam augumam atbilstošu apģērba izmēru.²³ (2010:12)

Interesants ir fakts, ka, neskatoties uz diētas industrijas lielo ietekmi uz cilvēku dzīvēm, aptaukošanās pēdējo dažu desmitu gadu laikā ir kļuvusi par daudz uzskatāmāku cilvēces problēmu nekā iepriekš. Tam, ka aptaukojušos cilvēku skaits ir pieaudzis, ir dažādi iemesli. Viens no tiem ir tieši cilvēku pārliedzīgā aizraušanās ar mēģinājumiem zaudēt svaru. Ieturot diētu un it īpaši, darot to nepareizi, cilvēki zaudē ļoti daudz enerģijas, samazinās to pašvērtējums un bieži pasliktinās veselība. Diētas ieturēšana un cenšanās sasniegt rezultātus kontrolē cilvēku un laupa tam domu un uzskatu brīvību. Tas viss cilvēku padara nelaimīgu, liek tam izmēģināt jaunas un jaunas diētas un sodīt sevi, ja vēlami rezultāti netiek sasniegti. Cilvēks tiek ievilkts tādā kā vāveres ritenī, kurā, skrienot no vienas diētas pie otras un esot nepārtrauktā stresā, cerētā svara zuduma vietā tiek iegūts liekais svars un visas ar to saistītās problēmas. (2000:43)

²³ Grebe, Ashley. Society's Effects on Women's Body Image. [www. http://digitalcommons.calpoly.edu](http://digitalcommons.calpoly.edu) 2010.

Problēmas, kas saistītas ar sieviešu apsēstību ar ķermeni var būt arī ļoti nopietnas. Tiekšanās pēc ideālā ķermeņa iegūšanas var izraisīt mentālus traucējumus, kas par vienīgo sieviešu dzīves interesi padara svāra zaudēšanu. Šāda veida mentālās slimības nereti beidzas letāli. Galvenā riska grupa, kam raksturīga saslimšana ar tām ir pusaudžu vecuma meitenes. Atrodoties dzīves posmā, kam raksturīgas pārmaiņas izskatā un augoša nepārliecība par sevi, meitenes kļūst vieglāk ietekmējamās. Tas viņu prātos paver ceļu sabiedrības un mediju viedoklim par ķermeņa nozīmi sievietes dzīvē.²⁴

5.1. Izskata nozīme Ingas Gailes lugas „Āda” iestudējuma galvenās varones dzīvē

Tā kā izskats lielai daļai mūsdienu sieviešu ir tikpat nozīmīgs identitātes veidošanas faktors kā attiecības ar pretējo dzimumu, zīmīgs ir brīdis, kurā tas kļūst par noteicošo lugas „Āda” varones Ievas dzīvē. Mirkli, kad Ieva sajūt pirmos draudus savām un Ādama attiecībām, viņa radušos tukšumu aizstāj ar koncentrēšanos uz sava izskata novērtēšanu un uzlabošanu. Ieva ir atvērusi sevi sabiedrības viedokļa uzklaušīšanai un ļauj Ularam kā šī viedokļa paudējam likt viņai piedzimt atkal no jauna, tāpat kā veidojot attiecības ar Ādamu reiz to ļāvusi viņam.

Ulars, satiekot Ievu, „teica, ka viņa ir skaista, ka varētu strādāt par modeli...” (2011:25) Ieva pirms tam to nezināja, jo neviens to viņai nebija pateicis. Iespējams, viņa vienkārši nebija dzirdējusi, ka kāds viņai būtu to teicis. Bet šoreiz Ieva to sadzirdēja. Viņa to sadzirdēja tā, ka tādēļ mainīja visu savu līdzšinējo dzīvi un uzskatus.

Tas, cik liela mūsdienu sabiedrībā ir skaistuma nozīme, parādās kādā citā Ulara domā: „...būtiskais nav vārdiem izsakāms, būtiskais ir saskaitāms, izmērāms, nofotografējams un tas būtiskais ir: skaistums. Kaut kas, uz ko cilvēkiem tiekties, simetrija, kaut kas, ko viņi var salīdzināt ar sevi, piemērit un justies labi vai slikti, bet justies kaut kā. Atbalstīties pret kādu doto punktu, atsperties, uzsākt jaunu vingrojumu sēriju vai jaunu dienas režīmu, jo viņi ir par tievu, muļķu, dzeltenu, viņi ir atraduši nodarbošanos, lai tiektos uz ideālu. Mums jādod viņiem kaut kas, ar ko samērities. Mēs dosim viņiem tevi.”

Ar šo savu sakāmo Ulars Ievu padara par piemēru citiem. Viņš tāpat kā sabiedrība, kuras ietekmi uz tajā dzīvojošajām sievietēm mēs jau apskatījām, liek Ievai noticeēt, ka viņai jāatbilst noteiktiem parametriem un nepārtraukti sevi jāpildinveido, lai tā atbilstu skaistuma standartiem un iederētos starp citiem.

Tā kā mūsdienās skaistums daudzām sievietēm kalpo kā galvenais sevis izpausmes veids, nav brīnums, ka apmātību ar to piedzīvo arī Ieva. Caur to, ka kāds cits atklāj Ievai faktu, ka viņa ir skaista un, nometot nedaudz svāra, varētu būt vēl skaistāka, Ieva sāk ļaut

²⁴ Dying to be Barbie. Eating Disorders in Pursuit of the Impossible www.rehabs.com

savu dzīvi vadīt un veidot šim citam. Viņas domas aizēnojas un viņas izskats un ķermenis kļūst par viņu pašu. Tas kļūst par galveno Ievu raksturojošo elementu. Ieva ir sajūsmā: „Ādam, Ādam Ādam, viņi man teica, ka skaista, ka es esmu tik skaista, ka es esmu tik slaida, ka man var redzēt pat ribas, tikai kājas mazliet par resnu, jānomet pieci kilo, un tad viņi domā, ka varēs aizvest mani uz Parīzi, Romu, aizvest uz Milānu, aizvest, un man tad būs kaudze naudas.” (2011:33)

Pēc šāda atzinuma arī Ieva pārņem mūsdienu sabiedrībā tik populāro ideju par to, ka tieši skaistums ir tas, kas padara sievietes laimīgas. Viņa ir tik aizrautīga un aizkustināta apcerot savu brīnišķīgo, skaistuma nodrošināto dzīvi, ka aizmirst, kas viņa patiesībā ir.

Ievas pieci liekie kilogrami, kas jānomet, lai viņa kļūtu laimīga, kļūst par viņas dzīves galveno problēmu. Viņa neapzinās, ka ideja par to, ka viņai šie kilogrami ir jānomet, nebūt nav viņas pašas, bet gan iepriekš nepazīstamu un viņas dzīvē nenozīmīgu cilvēku. Ticība tam, ka skaistums un tievums nesīs viņai laimi, liek Ievai aizmirst visu, ka iepriekš viņai likās tik nozīmīgs.

Inga Gaile par Ievas un citu sieviešu pēkšņo apsēstību ar vēlmi izpatikt citiem un atbilst viņu prasībām ironizē, jautājot: „...kāda tam visam jēga, kā var iekārtot tik nogurdinošu dzīvi, kurā tu ej, tu esi skaista, tu esi sieviete, tu esi nogurusi, bet tu nevari vienkārši iet ar večiem pirtī un iedzert alu, un pasēdēt, izgāzusi vēderu, tu nevari, jo īsta sieviete pat mājās nestaigā rītasvārkos un čībās, vai tās čības ir tādas čības, ka ohoho čības, manolopanolu čības tās ir, un viņa nav nekāda čība, bet ir sieviete, un viņa iet, un iet un iet...” (2011:35)

Mirklī, kad Ieva sāk apzināties savu skaistumu un iespējas, ko tas šķietami varētu viņai sniegt, viņas āriene izmainās. Iepriekš vienkārši ģērbtā, aktīvā un ar dzīvi apmierinātā Ieva pārtop par dāmu, uzvelkot kurpes ar ļoti augstiem papēžiem un drēbes, kas izceļ viņas slaido augumu.

Sava skaistuma apzināšanās parādās arī Ievas attieksmē pret Ādamu, viņa kļūst pašpārliecinātāka, iedomīgāka un pat nedaudz agresīvāka. No jauna novērtējot sevi, viņa izjūt vēlmi, lai to darītu arī Ādams. Viņa vēlas tikt atzīta visu acīs un tādā veidā celt savu pašapziņu aizvien augstāk.

Izrādes „Āda” noslēgumā, kad Ievas un Ādama attiecības jau ir izjukušas, skatītāji var vērot kādas sievietes un vīrieša, kuru ādā iejutušies aktieri Anta Aizupe un Ivars Krasts, sarunu, kuras galvenā tēma ir tieši skaistums. Šie cilvēki gan izskatās tieši pretēji sabiedrības radītajiem priekšstatiem par skaistumu. Aktieri, kas vēl pirms mirkļa ir atveidojuši Ievu un Ādamu, ir savilkuši sev mugurā tik daudz drēbju kārtu, ka izskatās apaļīgi. Jaunieģūtais apaļīgums tiem ļauj it kā brīvāk spriest par izskata un ķermeņa tēmu, jo, ja viņi par to spriestu savā īstajā, gandrīz ideālajā izskatā, tas varētu šķist nedaudz zaimojoši.

Sieviete un vīrietis runā par sakarību starp izskatu un mīlestību. Kad sieviete vīrietim jautā: „Kā var dabūt mīlestību?”, viņš atbild: „Vajag novājēt, vecenīt, vajag novājēt un smuki izskatīties, sataisīt nagus, bikini, drēbes...” (2011:48) Šī saruna turpinās tādā pašā garā, sievietei interesējoties par citām iespējām, kā var tikt pie mīlestības, un vīrietim visu laiku uzsverot, ka galvenais, lai sieviete tiktu pie mīlestības, ir viņas izskats.

Skaistums ļauj sievietei izjust mīlestību: „Tādam vīrietis mīl skaistumu un sievietes uzdevums ir būt skaistai, lai vīrietis viņu gribētu sleš mīlētu.” (2011:49) Kad sieviete prasa vīrietim, ko gan darīt sievietēm, kas piedzimušas ne tik skaistas, viņš atbild: „Var visu ko izdarīt. Mūsu dienās visu ko var izdarīt, Ja vien tu kaut ko vēlies, tad visa pasaule sadosies rokās, saproti. Vēlies būt skaista vienkārši neguli uz dīvāna un negrauz cepumus, bet kaut ko dari. Un būs...viss tev būs.” (2011:50) Šeit vīrieša izpratnē parādās iepriekš pieminētā skaistuma industrijas vara pār cilvēkiem un it īpaši pār sievietēm. Šajā uzskatā slēpjas arī tas, ka mūsdienās cilvēks vairs nevar būt viņš pats, viņam nepārtraukti jādara viss, lai būtu tāds pats kā citi.

Vīrietis turpina izklāstīt savu it kā aprobežoto, bet mūsdienu sabiedrību tik precīzi raksturojošo viedokli, ka visos attiecību veidošanas gadījumos vīrietim galvenais noteicošais faktors būs izskats. Viņš uzskata, ka skaistums mūsdienu cilvēkam ir nepieciešams: „Lai mīlētu. Strādātu. Dzīvotu.” (2011:52) Tātad iznāk, ka skaistums ir nepieciešams, lai cilvēks vispār eksistētu. Pēc vīrieša teiktā var spriest arī, ka skaistums atver cilvēkam visus ceļus un nodrošina sasniegumus ikkatrā dzīves sfērā. Ja arī šie sasniegumi nav tik uzskatāmi, tie noteikti ir redzamāki par to cilvēku sasniegumiem, kuri ir neglītāki.

Turklāt, šis vīrietis vēlreiz apliecina, ka tieši sabiedrība nosaka to, kas ir un kas nav skaists. Viņš atzīst, ka, lai kāds būtu skaists un viņam no šī skaistuma būtu kaut kāda jēga, šis skaistums sākotnēji kādam citam ir jāatzīst. Tad, kad cilvēka skaistums ir atzīts un atzinīgi novērtēts, viņš var gūt no tā labumu.

5.2. Izskata nozīme Ingas Gailes lugas „Trauki” iestudējuma galveno varoņu dzīvēs

Ingas Gailes lugas „Trauki” iestudējuma trīs galveno varoņu viedokļi par izskatu un nepieciešamību ar tā starpniecību apliecināt sevi pašu ir visnotaļ atšķirīgi, tāpat kā pašas iestudējuma varones - Sieva, Mīļākā un Feministe.

Jau izrādei sākoties un atskanot Feministes dziedājumam, kurā tā mūsdienu sievieti salīdzina ar vergu, kas pakļaujas sava saimnieka prasībām, parādās priekšstats par to, kādai jābūt labai sievietei. „Meitene mācījās būt laba sieviete, mācījās taisīt ēst un rūpēties, šūt, krāsoja

skropstas un matus, vingroja, neēda, lai būtu skaista. Ieņēma, iznēsāja un piedzemdēja bērnu.” (2014:2) Šajā dziedājumā Feministe uzskaita visus sabiedrības priekšnoteikumus, lai sieviete būtu atbilstoša tās standartiem un iederētos tajā. Feministe turpina savu apcerējumu par izskata lomu mūsdienu sievietes dzīvē, uzdodot pārējām divām sievietēm uz šīs lomas izvērtēšanu uzvedinošus jautājumus: „ 1. Vai cilvēka š.g. sievietes ķermenis nosaka viņas likteni? 2. Vai sievietei pieder noteikšana pār savu ķermeni? 3. Kas nosaka sievietes izvēli, ko darīt ar savu ķermeni, vai tā ir sieviete pati? 4. Vai šī izvēle tiek izdarīta apzināti? 5. Vai šo izvēli neietekmē bailes tikt izstumtai no sabiedrības?” (2014:2)

Gan Mīļākās, gan Sievas uzskats ir tāds, ka sievietes pienākums ir būt skaistai. Mīļākajai tas ir īpaši svarīgi, viņas skaistumā slēpjas viņas neatkarība un spēja savā veidā manipulēt ar vīriešiem. Izrādes gaitā Mīļākā nepārtraukti satraucas par to, kā izskatās, pielabojot savu grimu un piekārtojot frizūru un apģērbu. Viņa skatītājiem sevi ļoti spilgti raksturo ar dziesmu „Tu esi novājējusi”, kurā šī fakta atzīšanas svarīgums ir vērtēts augstāk par tik nopietnām cilvēces problēmām kā neārstējamas slimības, vardarbība un karš. Izpildot dziesmu „Tu esi novājējusi” Mīļākā ar visnotaļ efektīgām kustībām izrāda savu ķermeni no visiem iespējamajiem rakursiem. Ar to Mīļākā pauž savu lepnumu par to un iespējas, ko, viņasprāt, tas viņai sniedz.

Arī paužot savus uzskatus par iespēju, ka viņa savā dzīvē dzemdēs bērnu, Mīļākajai svarīgākais ir tas, ka, izvēloties to darīt, viņa varētu saglabāt savu nevainojamo augumu, tādā veidā saglabājot arī savu līdzšinējo dzīvi. Mīļākā sevi izpauž, galvenokārt ar ķermeņa starpniecību un tieši tādēļ uzskata, ka bērna dzemdēšana, kas viņai saistās ar izskata pasliktināšanos, varētu sagraut visus viņas dzīves sapņus.

Mīļākās izskats izrādē ir patiešām stereotipisks – viņa ir slaida, skaista ar gariem blondiem matiem, viņai mugurā ir ļoti īsa un apspīlēta rozā kleitiņa un kurpes uz ļoti augstiem papēžiem. Ar šo izskatu viņa pauž savu būtību un „uzprasās” uz novērtējumu no vīriešu puses. Viņas gadījumā iepriekš minētais fakts, ka mūsdienu sabiedrība ir iekārtota tā, ka vīrieši ir tie, kuri skatās, bet sievietes tās, uz kurām skatās, ir pilnīgi patiesi. Viņa gūst baudu no tā, ka viņas izskats tiek novērtēts, un tas sniedz tai gandarījumu, kas iztrūkst citos viņas dzīves aspektos.

Lai vai kā, Mīļākajai patīk atbilst šiem stereotipiem. Atbilstot tiem, viņa sevi izjūt kā tādu sievieti, kas ir sievišķīga, tātad ir pretēja vīrietim. Viņa Feministes nemitīgo vēlmi panākt dzimumu vienlīdzību un mēģinājumus atrast pēc iespējas uzskatāmākas netaisnības, kas mūsdienu sievietēm jāpiedzīvo, apstrīd: „Skaidrs, ka tev liekas, ka tu esi apspiesta, jo tev jāskuj kājas un jākrāso mati. Bet es negribu, lai kaut kas mainītos, es gribu, lai vīrieši ir vīrieši un sievietes ir

sievietes, lai man izsaka komplimentus un par mani rūpējas.” (2014:22) Mīļākā ir pieradusi dzīvot tādā sabiedrībā, kāda tā ir. Viņa ir veltījusi daudz pūļu, lai atbilstu tās standartiem un nebūt nevēlas, lai viss viņas ieguldītais darbs tiktu aizlaists vējā, ja sabiedrības vērtību orientācija mainītos.

Sieva, ironizējot par Mīļākās izteikto frāzi: „Sievietes liktenis ir mīlēt un ciest.” (2014:12), uzskaita vairākus elementus, kas ietilpst pilnvērtīgā sievietes dzīvē. Sieva piemin visu, kas sievietei nepieciešams, lai tā tiktu uzskatīta par skaistu, tās ir dažādas kosmētiskās procedūras, apģērbs un sevis pielabošana ar plastiskās ķirurģijas palīdzību.

Iestudējumā parādās arī jau augstāk minētais fakts, ka mūsdienās sievietes nevar atļauties būt tādas, kādas tās ir, pat grūtībās, sērās vai bēdās. Tas atspoguļojas Feministes stāstā par savām dzemdībām, mirkli pirms kurām medicīnas māsa ļoti lielu vērtību pievērsusi nevis tam, lai nodrošinātu veiksmīgu bērna pieņemšanu, bet gan tam, kā gan Feministe spēs nomest grūtniecības laikā klāt nākušos liekos kilogramus.

Visas trīs iestudējuma varones savos uzskatos patiešām apvienojas brīdī, kad tās norāda uz neskaitāmajām sabiedrības prasībām, kas sievietēm būtu jāpilda. Šo prasību uzskaitījums parāda sabiedrības standartu neviennozīmīgo un nepārtraukti mainīgo dabu, jo daudzi no tiem ir pretēji un cits citu izslēdzoši. Labs piemērs ir šie divi pilnīgi pretējie uzskati: „1. Nevalkā pārāk īsus svārkus, Nenēsā pārāk izaicinošu apģērbu.” (2014:15) un „2. Nēsā augstpapēžu kurpes. Tas padarīs tavu gaitu līdzīgu kaķenītei.” (2014:17)

Sieva un Mīļākā parāda pavisam atšķirīgas dzīves intereses brīdī, kad izrādes izskaņā no pasaules uz mirkli ir pazuduši visi vīrieši. Tad atklājas tas, kā viņas dzīvotu, ja nebūtu vīriešu, kuru dēļ cinsties. Līdzās iespējai visu turpmāko dzīvi pavadīt treniņtērpā vai nekad vairs nelietot kosmētiku uzplaukst nebeidzami sapņi par visdažādāko mīļāko ēdienu un dzērienu baudīšanu. Veids, kā Sieva un Mīļākā runā par iespēju izbaudīt dažādus pārtikas produktus, ir tik aizrautīgs un entuziastisks, ka ir skaidri redzams, ka reālajā pasaulē tās savas vēlmes pilnībā apspiež. Sabiedrībā dominējošu uzskatu dēļ, viņas izvēlas atteikties no tik nozīmīgas baudas kā garšīgs ēdiens.

NOBEIGUMS

Maģistra darba izstrādes mērķis bija - mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošo faktoru noteikšana un to analīze Ingas Gailes lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumos. Tā sasniegšanai uzstādītie pētnieciskie jautājumi bija: 1. Kādi ir galvenie mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošie faktori? Un 2. Kā šie faktori tiek parādīti Ingas Gailes lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumos?

Lai noskaidrotu, kādi ir galvenie mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošie faktori, tika analizēti un apkopoti ar šo tēmu saistītie teorētiskie materiāli. Nozīmīgāko izmantoto darbu autori bija Entonijs Gidenss (1991., 1992.), Ulrihs Beks un Elizabete Beka Gernšeima (2002.), Rutelēna Džoselone (1996), Karla Raisa (2014) un Margo Meina (2000). Balstoties uz teorētiskā materiāla analīzi, tajā aktuālie mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošie faktori tika noteikti un analizēti Ingas Gailes lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumos. Tika apskatīta šo faktoru ietekme uz iestudējumu galveno varoņu dzīvēm. Galvenie pētījumā iegūtie secinājumi parāda, ka:

Sievietes identitāte un līdz ar to identitāti ietekmējošie faktori pēdējo 50 gadu laikā ir pieredzējuši nozīmīgas pārmaiņas, kas galvenokārt notikušas balstoties uz apkārtējās sociālās vides izmaiņām.

Faktori, kas pastiprināti ietekmē mūsdienu sievietes identitāti ir saistīti ar sievietes seksualitāti, tās veidotajām romantiskajām attiecībām un izskata nozīmi sievietes dzīvē.

Ingas Gales lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumos parādās visi minētie mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošie faktori. Katrā iestudējumā un katras to varones identitātē šie faktori izpaužas atšķirīgi.

Pētījumā iegūtie rezultāti parāda, ka izmaiņas sievietes identitāti ietekmējošajos faktoros ir ietekmējušas arī sievietes lomu sabiedrībā. Tās zināmā mērā ļāvušas sievietei kļūt neatkarīgākai un līdztiesīgākai ar vīriešu dzimuma pārstāvjiem. Negatīvu ietekmi uz šo jauniegūto neatkarību atstāj sieviešu vēlme atbilst sabiedrības viedoklim par tām.

Izdarīto pētījumu iespējams turpināt vairākos virzienos. Protams, ļoti interesanti būtu noskaidrot, kā apskatītie sievietes identitāti ietekmējošie faktori izpaužas reālu Latvijā dzīvojošu sieviešu dzīvēs. Turpinājumā to izpausmi reālā sabiedrībā varētu salīdzināt ar to izpausmi latviešu oriģināldramaturģijas iestudējumos.

KOPSAVILKUMS

Cilvēka identitāte veidojas visas cilvēka dzīves garumā. Identitātes veidošanās procesu ietekmē dažādi iekšēji un ārēji faktori.

Katra cilvēka identitāte balstās kultūrā, kurā tas dzīvo. Identitāte lielākā vai mazākā mērā ietekmējas no visiem cilvēka pārstāvētajā sabiedrībā notiekošajiem procesiem.

Katrs cilvēks pārstāv gan savu individuālo identitāti gan konkrētu grupu, kurām tas ir piederīgs, identitāti. Tādējādi, cilvēka pārstāvētā identitāte norāda gan uz atšķirīgo, gan kopīgo ar citiem cilvēkiem.

Attiecības, kas izveidojas starp lugas „Āda” galvenajiem varoņiem, Ādamu un Ievu, spilgti parāda kā noris divu cilvēku identitāšu saplūšana un sevis izteikšana caur vienu kopīgu identitāti. Laikā, kad Ievas un Ādama attiecības norisinās veiksmīgi, abi varoņi savu identitāti izsaka viens caur otru, tajā pašā laikā apliecinot cits cita identitāti.

Atšķirības starp Ingas Gales lugas „Trauki” galveno varoņu identitātēm norāda uz to, cik lielā mērā cilvēka identitāte veidojas ietekmējoties no saviem uzskatiem un pārliecības par sevi pašu.

Tajā kā katra lugas „Trauki” iestudējuma varone izsaka savu identitāti var saskatīt, cik liela nozīme to dzīvē ir viņu tuvākajiem cilvēkiem, kādi faktori tās ietekmē un, caur ko tās visuzskatāmāk spēj sevi definēt.

To kā cilvēki veido attiecības ar citiem cilvēkiem nosaka to pārstāvētais piesaistes stils, piederība kuram attīstījusies pamatojoties uz iepriekš piedzīvotajām attiecībām.

Piesaistes stils nosaka cilvēka spēju veidot veiksmīgas attiecības ar otru cilvēku, to kā viņš pats jutīsies izveidojot attiecībās un to kā viņš tiks justies otram.

Ingas Gales lugu „Āda” un „Trauki” iestudējumu galveno varoņu pārstāvētie piesaistes stili norāda uz katra attiecīgā varoņa iepriekšējo dzīves un attiecību pieredzi kā arī to pašpārliecības līmeni.

Mūsdienu romantiskās attiecības, britu sociologs Entonijs Gidenss raksturo ar jēdzienu - tīrās attiecības. Tīrās attiecības ir divu autonomu cilvēku, kuri sniedz viens otram apmierinājumu un spēju pilnveidoties, attiecības.

Tīrās attiecības ir galvenais mūsdienu cilvēka identitātes veidošanās ietvars. Tīrajās attiecībās to veidotāji spēj vienlīdz saglabāt savu neatkarību un panākt ciešu tuvību ar otru, padarot attiecības demokrātiskas.

Ingas Gales lugas „Āda” iestudējuma galveno varoņu Ādama un Ievas attiecības pamatā atbilst Gidensa tīro attiecību jēdzienam. Fakts, kas mazina šo atbilstību ir Ievas nepārliecība par sevi un atkarība no Ādama.

Kopš 20. gadsimta otrās puses ir notikušas ievērojamas izmaiņas sievietes seksualitātē. Sieviete ir apzinājusies savu seksualitāti un iemācījusies to izpaust.

Sieviešu seksualitātes attīstība ir padarījusi tās vienlīdzīgākas ar vīriešiem. Daudzi ar seksualitāti saistīti jautājumi, kas agrāk ir bijuši aktuāli tikai vīriešu dzīvēs, tagad ieņem nozīmīgu lomu arī sieviešu dzīvēs.

Izmaiņas sievietes seksualitātē ir izraisījušas nozīmīgas izmaiņas sieviešu un vīriešu attiecībās. Vīriešiem ir nācies pieņemt sieviešu aizvien pieaugošo vienlīdzību viņiem ar seksualitāti saistītajos jautājumos.

Lugas „Trauki” iestudējuma galveno varoņu seksualitātes izpausme atbilst tam, cik primāru lomu sekss ieņem katras varones dzīvē.

Mūsdienu sievietes savu identitāti lielā mērā pauž caur savu izskatu, ko par ļoti nozīmīgu sievieti raksturojošu elementu padara apkārtējās sabiedrības viedoklis.

Sabiedrība nepārtraukti vērtē sievietes izskatu, piedāvājot tām iespēju visdažādākajos veidos uzlabot to. Tas sievietēs rada nedrošību un nepārliecību par sevi.

Uzmanība, ko sievietes velta savam izskatam aizēno to iespējas un sasniegumus citās dzīves sfērās. Tā padara sievietes viegli ietekmējamā un neapmierinātas ar savu dzīvi.

Galvenais izskata elements, kam tiek piešķirta pastiprināta uzmanība ir sievietes augums. Kritēriji, kas nosaka atbilstību sabiedrībā valdošajam uzskatam par ideālu augumu ir mainīgi un nepastāvīgi, tādēļ jebkura sieviete ikdienā izjūt šaubas saistībā ar savu saskaņu ar tiem.

Lugas „Āda” galvenās varones Ievas uzskati par savu izskatu tiek balstīti uz sabiedrības vērtējumu. Tikai pēc šī vērtējuma uzzināšanas, Ieva sāk apzināties kā izskatās un kas būtu jāmaina, lai uzlabotu to.

Lugas „Trauki” varone Mīļākā ir spilgts piemērs tam kā sieviete caur savu izskatu izpauž sevi pašu. Mīļākā savus uzskatus, vēlmes un dzīves norisi galvenokārt pakārto tieši sava izskata uzturēšanai un saglabāšanai.

ABSTRACT

The present paper „Affecting Factors to the Identity of a Modern Day Woman in Stagings of Inga Gaile’s Plays „Āda” and „Trauki”” is devoted to the research of the most topical factors influencing modern woman’s identity. It determines and analyses these factors in the stagings of Inga Gaile’s plays „Āda” and „Trauki”. Alongside the research of identity factors such as attachment styles, romantic relationship with men, woman’s sexuality and role of appearance in woman’s life are being examined. The paper looks at how these factors play into the lives of the main characters of the plays „Āda” and „Trauki” and what effect they have. The main conclusions discuss the significance of change in a woman’s identity in the past 50 years and the impact society has on the development of woman’s identity.

Key words: woman’s identity, stagings of Inga Gaile’s plays „Āda” and „Trauki”, factors influencing woman’s identity, changes in woman’s identity

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. Beck, Ulrich, Elisabeth Beck-Gernsheim. *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: SAGE Publications, 2002.
2. Furnham, Adrian, Patrick Heaven. *Personality and Social Behaviour*. New York: Oxford University Press, 1999.
3. Gaile, Inga. *Āda*. Rīga: Mansards, 2011.
4. Gaile, Inga. *Trauki.*, 2014
5. Giddens, Anthony. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press, 1991.
6. Giddens, Anthony. *The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love & Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press, 1992.
7. Gross, Neil, Solon Simmons. *Intimacy as a Doble-Edged Phenomenon? An Empirical Test of Giddens*. North Carolina: University of North Carolina Press, 2002.
8. Hall, David R. *The Pure Relationship and Below Replacement Fertility*. (Canadian Studies of Population vol. 30(1)) North Bay, Ontario: Nipissing University, 2003.

9. Van Hoff, Jenny. *Modern Couples? Continuity and Change in Heterosexual Relationships*. Surrey: Ashgate Publishing, 2013.
10. Jamieson, Lynn. *Intimacy Transformed? A Critical Look at the 'Pure Relationship'* BSA Publications (SAGE Journals 'Sociology' vol. 33 no.3.), 1999.
11. Josselson, Ruthellen. *Revising Herself: Women's Identity from College to Midlife*. Oxford: Oxford University Press, 1996.
12. Lawler, Steph. *Identity: Sociological Perspectives*. Cambridge: Polity Press, 2008.
13. Maine, Margo. *Body Wars: Making Peace with Women's Bodies (An Activist's Guide)*. California: Gürze Books, 2000.
14. Mundy, Liza. *The Richer Sex: How the New Majority of Female Breadwinners Is Transforming Sex, Love and Family*. New York: Simon & Schuster, 2012.
15. Niemeyer, Helen. *An Interdisciplinary Approach to Romantic Relationships in Postmodern Society*. Postdam: University of Postdam (World Conference on Psychology and Sociology 2012), 2012.
16. Regan, Pamela C. *Sexual Desire in Women* in Florence Denmark, Donna Castaneda *The Essential Handbook of Women's Sexuality*. Santa Barbara: Donna Castaneda, 2013.
17. Rholes, Steven W., Ramona L. Paetzold, Mike Friedman. *Ties That Bind. Linking Personality to Interpersonal Behaviour Through the Study of Adult Attachment Style and Relationship Satisfaction in Personality and Social Behaviour*. Ed. Frederick Rhodewalt, New York: Psychology Press, 2008.
18. Rice, Carla. *Becoming Women: Embodied Self in Image Culture*. Toronto: University of Toronto press, 2014.
19. Rosin, Hanna. *The End of Men: And the Rise of Women*. New York: Riverhead Books, 2012.
20. Swanborn, Peter. *Case Study Research: What, Why and How?* London: SAGE Publications, 2010.
21. Stainton Rogers, Wendy, Rex Stainton Rogers. *The Psychology of Gender and Sexuality*. Buckingham: Open University Press, 2001.

22. Treger, Stanislav, Susan Sprecher, Elaine Hatfield, Ralph Erber. *Women's Sexuality in Colse Relationships* in Florence Denmark, Donna Castaneda *The Essential Handbook of Women's Sexuality*. Santa Brabara: Donna Castaneda, 2013.

Izmantotie interneta resursi

23. Āda. www.git.lv Pieejams: <http://git.lv/shows/ada/> [skatīts:31.05.2015.]
24. Cire, Elīna. Pie Jāņu ugunscura ar Dīrenmatu, Māterlinku un Vampilovu. Intervija ar Ingu Gaili. (2012) www.diena.lv Pieejams: www.diena.lv/kd/intervijas/pie-janu-ugunskura-ar-direnmatu-materlinku-un-vampilovu-intervija-ar-ingu-gaili-13952356 [skatīts: 29.05.2015.]
25. Dying to be Barbie. Eating Disorders in Pursuit of the Impossible. www.rehabs.com Pieejams: <http://www.rehabs.com/explore/dying-to-be-barbie/#.VWru4ka5KZI> [skatīts: 25.05.2015.]
26. Grebe, Ashley. Society's Effects on Women's Body Image. www.digitalcommons.calpoly.edu (2010) Pieejams: <http://digitalcommons.calpoly.edu/socssp/16/> [skatīts: 30.05.2015.]
27. James, Nicole. Society's Influence on the Perception of Beauty. (2013) www.essex.ac.uk Pieejams: https://www.essex.ac.uk/sociology/documents/research/publications/ug_journal/vol10/2013SC111_NicoleJames_FINAL.pdf [skatīts: 10.05.2015.]
28. Klein, Kendyl M. Why Don't I Look Like Her? The Impact of Social Media on Female Body Image. (2013) <http://scholarship.claremont.edu> Pieejams: http://scholarship.claremont.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1749&context=cmc_theses [skatīts 20.05.2015.]
29. Merriam-WebsterDictionary. www.merriam-webster.com Pieejams: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/romantic> [skatīts 19.05.2015.]
30. Trauki. www.dirtydeal.lv Pieejams: <http://dirtydeal.lv/teatro/2014/10/12/trauki-sieviesu-tiesibu-variete/> [skatīts 30.05.2015.]

Annas Bogustovas maģistra darbs

“Mūsdienu sievietes identitāti ietekmējošie faktori Ingas Gailis lugu „Āda” un „Trauki”
iestudējumos”

izstrādāts Latvijas Kultūras akadēmijas Kultūras teorijas un vēstures katedrā

Ar savu parakstu apliecinu, ka maģistra darbs izstrādāts patstāvīgi; izmantojot citu autoru darbos publicētus datus, definējumus un viedokļus, dotas precīzas norādes (atsauces) uz to ieguves avotu; iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Anna Bogustova _____ 1.06.2015.

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: _____ .____.2014.
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds Paraksts

Recenzents: _____
Akadēmiskais amats, grāds, vārds, uzvārds

Darbs iesniegts 1 .06.2015.

Studējošo servisa speciālists : _____
Vārds, uzvārds Paraksts

Darbs aizstāvēts LKA _____ gala pārbaudījumu komisijas sēdē
Bakalaura, maģistra

____.____.2014. prot. Nr. _____ vērtējums _____

Komisijas sekretārs: _____
Vārds, uzvārds Paraksts